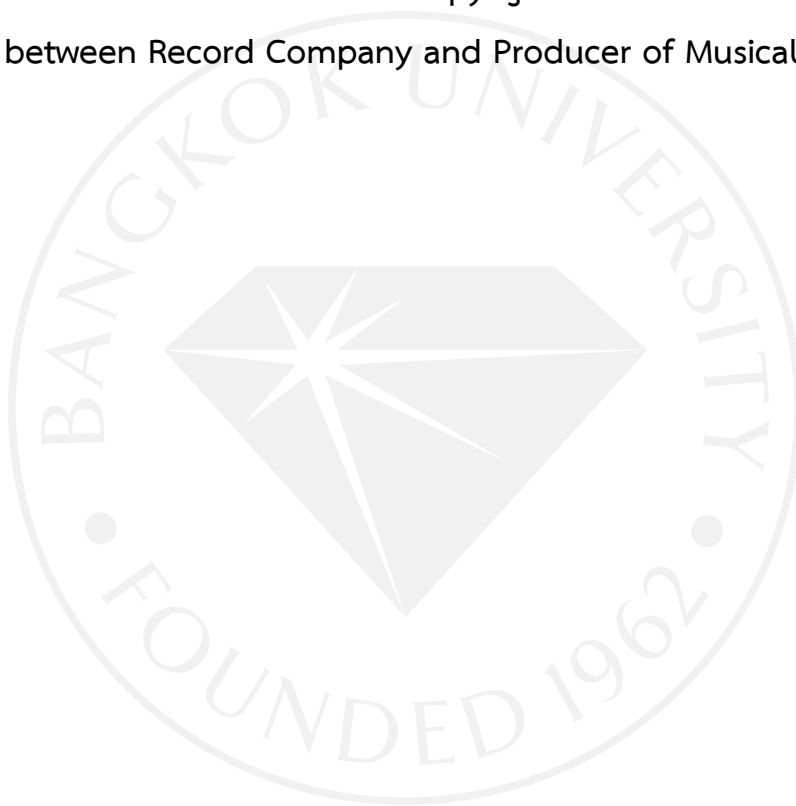


ปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์
ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

Problems of Copyright Contract
between Record Company and Producer of Musical Works



ปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์
ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

Problems of Copyright Contract
between Record Company and Producer of Musical Works



อิชยา ศักดิ์เดชะมณี

การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ปีการศึกษา 2558



©2559

อิชยา ศักดิ์เดชะมณี

สงวนลิขสิทธิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต

เรื่อง ปัญหาการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค้าเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

ผู้วิจัย อธิยา ศักดิ์เดชะมณี

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย



อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย มงคลเกียรติศรี)



อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ดร.จุมพล ภิญโญสินวัฒน์)



ผู้เชี่ยวชาญ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สรารัฐ ปิตียาศักดิ์)



(ดร.ศันสนีย์ เทพปัญญา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

16 กันยายน 2559

อิชยา คัคค์เดชมณี. ปริญญานิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, กันยายน 2559, บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม
(88 หน้า)

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย มงคลเกียรติศรี

บทคัดย่อ

เนื่องจากโดยธรรมชาติของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้น ล้วนเป็นบุคคลที่มีความคิด
มีจินตนาการในการสร้างสรรค์คำร้องท่วงทำนองต่าง ๆ แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนิน
ธุรกิจในการเพลง จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนิน
ธุรกิจในการเพลงเป็นอย่างดีเพื่อเป็นประตูด่านใหญ่ที่จะนำผลงานเพลงของตนออกสู่ท้องตลาด
จากความจำเป็นดังกล่าวนี้เอง ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงอาศัยความจำเป็นนี้ในการต่อรองกับ
ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่าง
ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาถึงปัญหาการทำ
สัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม โดยศึกษากฎหมาย
ลิขสิทธิ์ของไทยว่ามีมาตรการให้ความคุ้มครองปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการ
ค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไร อีกทั้ง ทฤษฎีในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเข้าทำ
สัญญา และการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ ตลอดจน
ศึกษาถึงกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นการแสวงหาและนำเสนอแนวทางในการ
แก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการจัดการปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการ
ค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั่นเอง

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการ
ค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พบว่า
พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้มีมาตรการทางกฎหมายใดจะแก้ไขหรือเยียวยาความเสียหาย
ที่เกิดจากปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรี
กรรม การเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการ
แสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาอย่างเคร่งครัด อาทิ มาตรการการได้มาซึ่งงานอันมี
ลิขสิทธิ์ มาตรการเกี่ยวกับการอนุญาตให้ใช้สิทธิและการโอนลิขสิทธิ์ ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการ
ค่ายเพลงอาศัยหลักการดังกล่าวในการผูกขาดความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมของผู้สร้างสรรค์
และใช้สิทธิในลักษณะที่เป็นการกีดกันมิให้สาธารณชนเข้าถึงงานดนตรีกรรมเกินสมควร

ทั้งนี้ จากการศึกษาถึงหลักการ Termination of Transfers and Licenses Granted by the Author ภายใต้ Copyright Law of the United States of America and Related Laws Contained in Title 17 of the United States Code พบว่า มาตรา 203 ภายใต้หลักการดังกล่าว เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม เนื่องจากมิได้เป็นมาตรการทางกฎหมายที่กระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาของคู่สัญญาที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้การรับรองและคุ้มครองไว้มากเกินไปสมควร แต่อย่างไรก็ดี การนำมาปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีรายละเอียดหลายประการที่ต้องปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสม เช่น ขอบเขตของสิทธิ เงื่อนไขและเงื่อนไขเวลาของการใช้สิทธิ เป็นต้น

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลง, ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม, การสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งาน



Sakdechamane, I. LL.M., September 2016, Graduate School,
Bangkok University.

Problems of Copyright Contract between Record Company and Producer of Musical
Works (88 pp.)

Advisor: Asst.Prof.Sirichai Mongkolkiatsri, Ph.D.

ABSTRACT

Since producers of musical works naturally are persons who have imagination and creation of all lyrics and tempo but lack for knowledge and understanding of the world of music business. It is necessary for them to rely on record company that has knowledge and understanding in such area as a giant gate way where their products are launched to the market. From such necessity, it causes record companies to take this opportunity to negotiate with producer of musical works with unfair copyright contract for producers of musical works. Therefore, this research will be focus on problems of copyright contract between record company and producer of musical works under copyright law of Thailand whether there are any measures to protect such problems. It also includes the study on legal theories relating to binding contract, protection of musical works under international and American and copyright laws. In order to inspect and present means to amend Thai copyright law to resolve such unfair contract caused by record companies.

From this study, it appears that there is no any legal measure under Copyright Act B.E. 2537 to resolve or redress damage occurred by problems on contract between record companies and producers of business works. Contract made under such Act shall be strictly based on the doctrine of freedom of contract and autonomy of will such as measures of acquisition to copyright works, permission for using copyright works and copyright transfer. Thus, record companies are able to take advantages from these principles to have a monopoly as the owners of copyright in musical works created by producer and likely uses the rights to prevent public to access to musical works with beyond reasonable prevention.

It also appears that Section 203 on the principles of termination of transfers and licenses granted by the authors under the American copyright law and related laws contained in Title 17 of the American Code is proper to apply in order to resolve problems on contract between record companies and producer of business works because it is a legal measure which is not much impact the doctrines of freedom of contract and autonomy of will be guaranteed and protected under copyright law. However, there are many details in such Section that have to be revised for proper enforcement The amendment of copyright Act B.E. 2537 by using such Section as a model law, such as limitation of rights, conditions of rights and time clause for using copyright, etc. must be carefully designed for balancing the rights between the record companies and the producers.

Keywords: Record Company, Producer of Musical Works, Termination of Transfers and Licenses Granted by the Author

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อันเนื่องมาจากที่ผู้ศึกษาได้รับความเมตตาจากท่านอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย มงคลเกียรติศรี และท่าน ดร.จุมพล ภิญโญสินวัฒน์ ที่ได้ให้ความเมตตาสละเวลาอันมีค่าของท่าน ในการมาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ฉบับนี้ อีกทั้ง ยังคอยให้ความรู้และคำแนะนำแก่ผู้ศึกษาตลอดระยะเวลาในการจัดทำ ผู้ศึกษาจึงขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ทั้งสองเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาต้องขอขอบพระคุณครุบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ในด้านต่าง ๆ ให้กับผู้ศึกษานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนครุบาอาจารย์ผู้เป็นเจ้าของหนังสือ งานวิจัย และบทความต่าง ๆ ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณบิดามารดาและน้องสาว ผู้ที่ได้ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ผู้ศึกษาตลอดมา อีกทั้งขอบคุณบรรดาเพื่อนสนิทมิตรสหายทั้งหลาย

หากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณชนแม้เพียงเล็กน้อย ผู้ศึกษาขอมอบความดีของสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่บิดามารดาและครุบาอาจารย์ทุกท่าน ในส่วนข้อบกพร่องประการใดในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

อิชยา ศักดิ์เดชะมณี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 สมมติฐานการวิจัย	5
1.4 คำถามการวิจัย	5
1.5 ขอบเขตการศึกษา	5
1.6 วิธีดำเนินการศึกษา	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.8 เค้าโครงในการศึกษา	7
บทที่ 2 แนวความคิด และทฤษฎีทางกฎหมาย ในการคุ้มครองการทำสัญญาเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ ในงานดนตรีกรรม	
2.1 บทนำ	9
2.2 แนวคิด และทฤษฎีในทางกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าทำสัญญา	9
2.2.1 แนวคิดในเรื่องหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพใน การเข้าทำสัญญา	10
2.2.2 ลักษณะของความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญา	12
2.2.2.1 ลักษณะของความไม่เสมอภาคของคู่สัญญา	12
2.2.2.2 กฎหมายที่มีรากฐานมาจากความไม่เสมอภาคระหว่างคู่สัญญา	13
2.3 แนวคิดและทฤษฎีในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมตามกฎหมาย ระหว่างประเทศ	14
2.3.1 การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้องค์การทรัพย์สิน ทางปัญญาโลก	15
2.3.1.1 ความเป็นมาของอนุสัญญาเบอร์น	15
2.3.1.2 ลักษณะทั่วไปของอนุสัญญาเบอร์น	16
2.3.1.3 มาตรฐานในการให้ความคุ้มครองของอนุสัญญาเบอร์น	16

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 2 (ต่อ) แนวความคิด และทฤษฎีทางกฎหมาย ในการคุ้มครองการทำสัญญาที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม	
2.3.2 การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้หลักการการค้าโลก	19
2.3.2.1 ความเป็นมาของความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า	20
2.3.2.2 ลักษณะทั่วไปของความตกลง TRIPs	21
2.3.2.3 มาตรฐานในการให้ความคุ้มครองภายใต้ความตกลงทริปส์	22
2.4 การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ประเทศสหรัฐอเมริกา	24
2.4.1 มาตรการทั่วไปทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม	25
2.4.2 หลักการสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งาน	26
2.5 ส่งท้าย	29
บทที่ 3 มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศไทย	
3.1 บทนำ	30
3.2 งานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานดนตรีกรรม	30
3.3 วิธีการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม	32
3.3.1 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในกรณีที่ผู้แต่งเพลงเป็นผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมขึ้นเอง	32
3.3.2 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมโดยวิธีอื่น	33
3.3.2.1 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในฐานะพนักงานหรือลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน	33
3.3.2.2 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในฐานะผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างทำของ	33
3.3.2.3 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมกับหน่วยงานของรัฐ	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 (ต่อ) มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศไทย	
3.3.2.4 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในฐานะผู้ ดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์	34
3.3.2.5 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในฐานะผู้ รวบรวม	35
3.4 สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรี กรรม	36
3.5 อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์	41
3.6 ส่งท้าย	44
บทที่ 4 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับ ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม	
4.1 บทนำ	45
4.2 ปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบ ธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม	45
4.2.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์	45
4.2.1.1 การได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์	45
4.2.1.2 การได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะอื่นที่มิใช่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรี กรรม	46
4.2.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในลิขสิทธิ์ดนตรีกรรม	52
4.2.2.1 สิทธิทางเศรษฐกิจของเจ้าของลิขสิทธิ์ (Economic Rights)	52
4.2.2.2 สิทธิของผู้สร้างสรรค์ (Moral Rights)	54
4.3 ผลกระทบจากปัญหาการเข้าทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง กับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม	57
4.3.1 ผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม	57
4.3.2 ผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปผู้ใช้ดนตรี	62
4.3.3 ผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของการคุ้มครองงานดนตรีกรรมภายใต้กฎหมาย ลิขสิทธิ์	68
4.4 มาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย	69

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 (ต่อ) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค้า เพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม	
4.5 ส่งท้าย	76
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุป	77
5.2 ข้อเสนอแนะ	79
บรรณานุกรม	81
ภาคผนวก Section 203: Termination of Transfers and Licenses Granted by the Author Copyright Law of the United States of America	84
ประวัติผู้เขียน	88
เอกสารข้อตกลงว่าด้วยการอนุญาตให้ใช้สิทธิ์ในรายงานการค้นคว้าอิสระ	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันงานดนตรีกรรมนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากงานดนตรีกรรมเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถถ่ายทอดความรู้สึก อารมณ์ ความนึกคิด ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมผ่านทางคำร้องท่วงทำนองและการเรียบเรียงเสียงประสานไปยังผู้ฟัง ก่อให้เกิดความรู้สึกตามคำร้องท่วงทำนองและการเรียบเรียงเสียงประสานของงานดนตรีกรรมนั้น ทั้งนี้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมจะต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Originality) ประกอบกับความวิริยะอุตสาหะอย่างมาก (Labour of Skill) ในการสร้างสรรค์งานดนตรีกรรมชิ้นงานหนึ่ง จากการที่การสร้างสรรค์งานดนตรีกรรมจะต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Originality) ประกอบกับความวิริยะอุตสาหะ (Labour of Skill) ทำให้งานดนตรีกรรมดังกล่าวสมควรที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้นได้มีสิทธิในอันที่จะใช้ประโยชน์จากบทเพลงนั้น รวมถึงหวงกัมนิให้ผู้อื่นกระทำการใด ๆ กับบทเพลงนั้นโดยมิได้รับอนุญาตจากผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม เป็นเหตุทำให้งานดนตรีกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นได้รับการคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ทั้งนี้ ต้องทำความเข้าใจเสียก่อนว่าในบทเพลงหนึ่งจะประกอบไปด้วยงานสร้างสรรค์ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ อันได้แก่ ลิขสิทธิ์ในคำร้องหรือเนื้อเพลง (Lyric) ลิขสิทธิ์ในทำนอง (Melody) ลิขสิทธิ์ในการเรียบเรียงเสียงประสาน (Arranging) ลิขสิทธิ์ในการบันทึกเสียง (Sound Recording) และสิทธินักแสดง (Performer's Right)¹ ซึ่งโดยหลักการผู้สร้างสรรค์ที่ได้แต่งเนื้อเพลง ย่อมเป็นผู้สร้างสรรค์งานประเภทงานวรรณกรรม ส่วนหากเป็นคำร้องและทำนอง รวมถึงเรียบเรียงเสียงประสานย่อมอยู่ในฐานะผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ในประเภทงานดนตรีกรรม ส่วนผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงที่ทำการนำคำร้อง ทำนอง มาให้นักร้องทำการร้องและบันทึกลงในวัสดุไม่ว่าจะมีลักษณะใด ๆ อันที่จะสามารถนำมาเล่นซ้ำได้อีกโดยใช้เครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการใช้วัสดุนั้น² ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงนั้นย่อมอยู่ในฐานะผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทสิ่งบันทึกเสียง ส่วนนักร้องหรือนักดนตรีที่ได้มีการถ่ายทอดคำร้องหรือทำนองนั้นก็ย่อมมีสิทธินักแสดงนั่นเอง

¹ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, **คู่มืองานดนตรีกรรม** [Online], 29 กุมภาพันธ์ 2559. แหล่งที่มา https://www.ipthailand.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=512:2014-04-24-08-03-13&catid=99&Itemid=408.

² มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 คำว่า “สิ่งบันทึกเสียง”.

ทั้งนี้โดยธรรมชาติของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้นไม่ว่าจะเป็นผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมเพื่อให้คนอื่นขับร้องที่เราเรียกว่าครูเพลงก็ดี หรือกรณีที่เป็นทั้งผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมและขับร้องด้วยตนเองที่เราเรียกว่านักร้องหรือนักดนตรีก็ดี บุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นบุคคลที่มีความคิด มีจินตนาการในการสร้างสรรค์คำร้องท่วงทำนองต่าง ๆ แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจในการเพลง ไม่ว่าจะเป็นผลตอบแทนที่สมควรได้รับจากงานเพลงของตน วิธีการเผยแพร่โฆษณาผลงานเพลงของตนออกสู่ท้องตลาดในวงกว้าง ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมย่อมมีความจำเป็นที่ต้องอาศัยผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจในการเพลงเป็นอย่างดีเพื่อเป็นประตูปานใหญ่ที่จะนำผลงานเพลงของตนออกสู่ท้องตลาด จากความจำเป็นของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่ต้องอาศัยผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงในการเผยแพร่เพลงของตนออกสู่ตลาดนี้เอง ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงอาศัยความจำเป็นนี้ในการต่อรองกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ทำให้เกิดความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม แต่เดิมผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงอาศัยความจำเป็นที่ต้องการนำผลงานออกสู่ตลาดและความไม่รู้ถึงสิทธิที่กฎหมายให้ความคุ้มครองของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม โดยการทำสัญญาในลักษณะของการโอนลิขสิทธิ์ในผลงานเพลงทั้งหมดให้กับค่ายเพลงตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม และอายุการคุ้มครองตามกฎหมายกำหนดโดยแลกกับค่าตอบแทนในคราวเดียว ซึ่งเป็นการโอนลิขสิทธิ์ในคำร้อง ทำนอง การเรียบเรียงเสียงประสาน ตลอดจนสิทธินักแสดงทำให้ลิขสิทธิ์ในผลงานเพลงของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมตกแก่ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลง ผู้ประกอบการค่ายเพลงจึงมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานเพลงนั้น แม้ในปัจจุบันผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมเพลงจะมีความรู้ความเข้าใจในสิทธิที่กฎหมายให้ความคุ้มครองก็ตาม แต่ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงก็ยังคงเป็นช่องทางสำคัญของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในการที่จะเผยแพร่ผลงานของตนออกสู่ท้องตลาดอยู่ดี ลำพังความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิตามกฎหมายของตนนั้นจึงอาจจะยังไม่เพียงพอที่จะลดความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญาดังที่ได้กล่าวมาได้

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จากการที่เกิดความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมส่งผลกระทบอย่างมากต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม เนื่องจากต้องถูกบังคับโอนลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมของตน โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรมตามที่เหมาะสม นอกจากนี้ในกรณีผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมเป็นนักร้องหรือนักดนตรีหากหมดสัญญากับทางผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลง ก็ไม่อาจนำผลงานเพลงที่ตนได้สร้างสรรค์ไว้มาร้องเพื่อหาเลี้ยงชีพของตนได้อีกต่อไปเนื่องจากลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมนั้นอยู่กับผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลง อย่างเช่น กรณีคดีวงดนตรีลาบานูน ซึ่งค่ายเพลงมิวสิกบ็อกส์ ได้ยื่นฟ้องบริษัท จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ จำกัด (มหาชน) รวมทั้งศิลปินวงลาบานูน กับพวกรวม 6 คน ต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง เรื่องละเมิดลิขสิทธิ์เพลงทั้ง 7 อัลบั้มของวงลาบานูนซึ่งเป็นลิขสิทธิ์ของบริษัทค่ายเพลง

มิวสิคบุ๊กส์ โดยเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนถึง 50 ล้านบาทพร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี โดยศาลประทับฟ้องไว้เป็นคดีหมายเลขดำ ทพ. 21/2559 ซึ่งเพลงดังกล่าวนั้นวงลาบานูนเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นแต่ต้องโอนลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมทั้งหมดให้แก่ค่ายเพลง³ ย่อมทำให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมขาดแรงจูงใจที่จะสร้างสรรค์ผลงาน ย่อมเป็นการขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ต้องการที่จะให้ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์นั้นมีแรงจูงใจในการสร้างสรรค์งาน โดยตอบแทนผู้สร้างสรรค์โดยการให้ความคุ้มครองในช่วงระยะเวลาหนึ่ง นอกจากส่งผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ใช้งานดนตรีกรรมนั้นด้วย เนื่องจากเมื่อลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมตกเป็นสิทธิผูกขาดของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง การจัดการสิทธินั้นก็ย่อมจัดการในลักษณะที่เป็นเชิงธุรกิจโดยไม่พิจารณาถึงความเป็นศิลปะในงานดนตรีกรรมนั้น ไม่ว่าจะเป็นการเก็บค่าลิขสิทธิ์เอากับร้านค้า นักดนตรีกลางคืน หรือกรณีการนำเพลงต้นฉบับมาร้องใหม่บนอินเทอร์เน็ตที่เรียกกันว่า cover ก็ตาม ซึ่งในทางตรงกันข้ามหากลิขสิทธิ์นั้นยังคงเป็นของผู้สร้างสรรค์การบริหารจัดการลิขสิทธิ์นั้นจะมีความยืดหยุ่นกว่าค่ายเพลงอย่างมาก โดยมองว่าเป็นการช่วยโฆษณา และเป็นกระแสดอรับที่ติจากผู้ฟัง เห็นได้จากคดีที่เคยเกิดขึ้นไม่นานมานี้ กรณีคดีค่ายอาร์เอสดำเนินคดีฟ้องผู้จัดงานแต่งงานงานหนึ่งฐานละเมิดลิขสิทธิ์ เนื่องจากนักร้องนายสบชัย ไกรยูรเสน นำบทเพลงหยุดตรงนี้ที่เธอที่ตนเป็นผู้ขับร้องเพลงดังกล่าว ไปร้องให้กับเพื่อนของเพื่อนในงานแต่งงานโดยที่ไม่ได้รับค่าตอบแทนแต่อย่างใด ซึ่งเป็นกระแสดอรับอย่างมากในขณะนั้นว่าค่ายเพลงได้ใช้สิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์มากเกินไปหรือไม่ ซึ่งในด้านนายสบชัย ไกรยูรเสน ผู้ร้องเพลงดังกล่าวได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ในทำนองว่าไม่เหมาะสมเนื่องจากมีความเป็นระบบทุนมากจนเกินไป ควรมีความสมดุลระหว่างความเป็นธุรกิจกับงานศิลปะงานดนตรีมากกว่านี้⁴

นอกจากนี้จากการศึกษาพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ในเบื้องต้นพบว่า วิธีการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์นั้นในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ด้วยตนเองก็ย่อมได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานนั้นตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8⁵ แต่อย่างไรก็ดีงานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์นี้สามารถโอนแก่กันได้ ไม่ว่าจะเป็นโอนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ตามโดยจะโอนให้โดยมีกำหนดระยะเวลาหรือตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ได้ ทั้งนี้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 17⁶ อีกทั้งการได้มาซึ่ง

³ “เปิดคำฟ้องมิวสิคบุ๊กส์ฟ้องแกรมมี่และลาบานูนเรียกค่าลิขสิทธิ์เพลง 50 ล้านบาท 7 อัลบั้ม”,

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์ [Online], 29 กุมภาพันธ์ 2559. แหล่งที่มา

http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1455191863.

⁴ “ชุดอาร์เอสไม่แฟร์พอร์ตทำใจลิขสิทธิ์เพลง”, ไทยรัฐออนไลน์ [Online], 29 กุมภาพันธ์ 2559. แหล่งที่มา <http://www.thairath.co.th/content/479130>.

⁵ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

⁶ มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

ลิขสิทธิ์โดยวิธีอื่น ไม่ว่าจะเป็นกรณีตามสัญญาจ้างแรงงานตามมาตรา 9⁷ กรณีสัญญาจ้างทำของตามมาตรา 10⁸ กรณีของงานดัดแปลงตามมาตรา 11⁹ รวมถึงกรณีงานรวบรวมตามมาตรา 12¹⁰ บทบัญญัติที่ได้กล่าวมาดังกล่าวนี้สามารถตกลงยกเว้นกันเป็นอย่างอื่นได้ จากหลักการตามกฎหมายดังกล่าวย่อมส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงอาศัยประโยชน์จากความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงผู้กับสร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ทำสัญญาโดยตกลงที่จะเอื้อประโยชน์แก่ตนทำให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมต้องเสียเปรียบก่อให้เกิดปัญหาดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น

จากปัญหาทั้งข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่ได้นำเสนอในข้างต้นจึงเป็นที่มาในการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อศึกษาว่าปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้นมีอยู่อย่างไร การคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 นั้นมีมาตรการในการจัดการปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไร รวมทั้งศึกษามาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายสหรัฐอเมริกาว่ามีมาตรการอย่างไร เพื่อเป็นการแสวงหาและนำเสนอแนวทางในการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการจัดการปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั่นเอง

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษากฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยว่ามีมาตรการให้ความคุ้มครองปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไร

1.2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายสหรัฐอเมริกาว่ามีมาตรการให้ความคุ้มครองปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไร

1.2.3 เพื่อเป็นการแสวงหาและนำเสนอแนวทางในการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการให้ความคุ้มครองปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ที่มีความเหมาะสมเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญาและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์

⁷ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

⁸ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

⁹ มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

¹⁰ มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

1.3 สมมติฐาน

บทบัญญัติในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ในส่วนว่าด้วยเรื่องวิธีการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ไม่อาจแก้ไขปัญหาการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่ต้องอยู่ในฐานะที่ต้องเสียเปรียบเนื่องจากมีความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลง ซึ่งเป็นผลทำให้ลิขสิทธิ์ในงานที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมสร้างสรรค์ขึ้นตกเป็นสิทธิผูกขาดของผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงแต่เพียงผู้เดียว และไม่มีบทบัญญัติใดที่ให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่อยู่ในฐานะที่ต้องเสียเปรียบผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงสามารถเรียกคืนความเป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นกลับมาเป็นของตนได้ แต่จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเข้าทำสัญญา โดยเฉพาะความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญา แนวคิดดังกล่าวนี้มีมาตรการทางกฎหมายรองรับหลายฉบับ รวมถึงกฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ต่างก็มีบทบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่อยู่ในฐานะที่ต้องเสียเปรียบค่ายเพลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้สิทธิในการที่จะเรียกคืนลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ของตนนั้นได้ ซึ่งมีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพ น่าจะเป็นแนวทางในการที่จะนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมต้องอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลง ซึ่งเป็นผลทำให้ลิขสิทธิ์ในงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นตกเป็นสิทธิผูกขาดของผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงแต่เพียงผู้เดียวได้อย่างเหมาะสม

1.4 คำถามการวิจัย

ปัญหาการเข้าทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมมีปัญหาอย่างไร มาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นมีมาตรการให้ความคุ้มครองปัญหาการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไร และกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยมีมาตรการอย่างไรในการให้ความคุ้มครองปัญหาดังกล่าว หากไม่มีควรที่จะมีแนวทางในการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการให้ความคุ้มครองปัญหาการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไร

1.5 ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้ มุ่งทำการศึกษาและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ซึ่งเป็นผลทำให้ลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นตกเป็นสิทธิผูกขาดของผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงแต่เพียงผู้เดียว หรือได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เหมาะสม โดยในเนื้อหาของงานวิจัยจะกล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎี

ในทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจต่อรองระหว่างคู่สัญญา กับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม รวมถึงหลักกฎหมายสากลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ภายใต้องค์การการค้าโลก และภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก รวมถึงศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา

1.6 วิธีดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้ สารนิพนธ์ฉบับนี้จะทำการศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสาร บทความ หนังสือ ตำราวิชาการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่วิจัยในฉบับนี้ ตลอดจนข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต ทั้งตำราต่างประเทศและในประเทศไทย นอกจากนี้สารนิพนธ์ฉบับนี้ยังใช้การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Study) เพื่อศึกษาบทบัญญัติแห่งกฎหมายไทยและกฎหมายลิขสิทธิ์ต่างประเทศ อาทิเช่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, Copyright Law of the United States of America ตลอดจนข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

โดยจะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมดังกล่าวและนำเสนอให้เห็นว่า ประเทศไทยในขณะนี้ มาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ที่บังคับใช้ในปัจจุบัน ส่งผลให้การเข้าทำสัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้นมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร อีกทั้งมีวิธีการและมาตรการทางกฎหมายในการจัดการปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่อาจเกิดขึ้นอย่างไร รวมถึงศึกษามาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น มีบทบัญญัติใดที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม มีวิธีการและมาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไร

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาสภาพปัญหาดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์จากการศึกษากฎหมายลักษณะดังกล่าวโดยอาจกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ คือ

1.7.1 การศึกษาวิจัยในหัวข้อดังกล่าวนี้ทำให้ได้ทราบว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยนั้นมี มาตรการให้ความคุ้มครองปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไร

1.7.2 นอกจากนี้ การศึกษาดังกล่าวยังได้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายสหรัฐอเมริกาว่ามีมาตรการให้ความคุ้มครองปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไร

1.7.3 และประการสุดท้าย การศึกษาในหัวข้อดังกล่าวนี้ยังได้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการให้ความคุ้มครองปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ที่มีความเหมาะสมเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญาและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์

1.8 คำโครงการศึกษา

ในการศึกษาสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น สารนิพนธ์นี้จึงได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 บทด้วยกัน โดยในบทที่ 1 นั้น จะเป็นการกล่าวถึงสภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหาที่ผู้ศึกษาได้เลือกเอาหัวข้อดังกล่าวมาเป็นวัตถุประสงค์ในการศึกษา ตลอดจน ขอบเขตและวิธีการศึกษาสภาพปัญหาดังกล่าว

ในบทที่ 2 ผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิด ความเป็นมา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงที่มาและหลักการพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม โดยศึกษาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization- WIPO) รวมถึงศึกษาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) นอกจากนี้ผู้ศึกษายังศึกษาถึงแนวความคิด ความเป็นมา และทฤษฎีทางกฎหมายในการเข้าทำสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา รวมถึงหลักความเสมอภาคในการทำสัญญา

ในบทที่ 3 จะเป็นการศึกษากฎหมายไทย โดยพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศไทย โดยศึกษาถึงวิธีการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมกับผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลง สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมกับผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลง รวมถึงอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ เพื่อศึกษาว่ากฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยนั้นมีมาตรการให้ความคุ้มครองปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไร

ในบทที่ 4 จะเป็นการวิเคราะห์มาตรการในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 3 เพื่อศึกษาว่ามาตรการดังกล่าวเหล่านั้นส่งผลถึงปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งาน

ดนตรีกรรมอย่างไร รวมทั้งศึกษามาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายสหรัฐอเมริกา โดยศึกษาถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

ในบทที่ 5 ซึ่งเป็นบทสุดท้ายของสารนิพนธ์ จะเป็นส่วนของบทสรุปของผลจากการศึกษาสภาพปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมว่ามีปัญหาอย่างไร รวมถึงข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในกรณีที่มีปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้น โดยที่แนวทางในการแก้ไขนั้นจะต้องมีความเหมาะสมเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเข้าทำสัญญาและเป็นไปตามเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองของกฎหมายลิขสิทธิ์



บทที่ 2

แนวความคิด และทฤษฎีทางกฎหมาย

ในการคุ้มครองการทำสัญญาเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม

2.1 บทนำ

ในบทที่ 2 นี้ ผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิด ความเป็นมา และทฤษฎีทางกฎหมายในการเข้าทำสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา รวมถึงหลักความเสมอภาคในการทำสัญญา เนื่องจากแนวคิดในการเข้าทำสัญญาเหล่านี้เป็นสาระสำคัญที่จะทำให้เกิดสัญญาที่มีความเป็นธรรมระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย อีกทั้งยังเป็นรากฐานของกฎหมายหลายฉบับ นอกจากนี้ผู้ศึกษายังศึกษาถึงแนวความคิด ความเป็นมา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงที่มาและหลักการพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม โดยศึกษาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงศึกษาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดให้การค้าระหว่างประเทศมีความเสรีและเป็นธรรมมากขึ้นที่มีหน้าที่กำกับดูแลความตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกในอันที่จะต้องอนุวัติการกฎหมายภายในให้เป็นไปตามความตกลงดังกล่าว ตลอดจนศึกษาถึงกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Copyright Law of the United States of America and Related Laws Contained in Title 17 of the United States Code) ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ทราบถึงความสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวมาในข้างต้น และสามารถนำไปพิจารณาเพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการให้ความคุ้มครองปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ที่มีความเหมาะสมเป็นไปตามแนวคิดและทฤษฎีในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญาและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสารนิพนธ์ฉบับนี้ต่อไป

2.2 แนวคิด และทฤษฎีในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเข้าทำสัญญา

ในการที่จะศึกษาถึงปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้น ในการที่จะพิจารณาว่ากฎหมายที่ให้ความคุ้มครองการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเฉพาะ

อย่างพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หรือกฎหมายทั่วไปที่มีความเกี่ยวข้องอย่างพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ก็ตาม มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาถึงแนวคิด และทฤษฎีในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเข้าทำสัญญาเสียก่อน เนื่องจากเป็นรากฐานสำคัญของการตรากฎหมายหลายฉบับ โดยผู้ศึกษาจะทำการศึกษาถึงแนวคิด และทฤษฎีในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเข้าทำสัญญาที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับสารนิพนธ์ฉบับนี้ อันได้แก่ หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา และหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา ตลอดจนหลักความเสมอภาคในการเข้าทำสัญญา เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการพิจารณาถึงปัญหาการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการกิจการค้าเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมต่อไป

2.2.1 แนวคิดในเรื่องหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา

หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา (Autonomy of the Will) นั้น เป็นเครื่องมือในกฎหมายในการก่อให้เกิดสัญญาที่มีผลใช้บังคับระหว่างคู่สัญญา อันเกิดจากการแสดงเจตนาของคู่สัญญานั้นเอง เนื่องจากกฎหมายในขณะนั้นอาจไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมที่ปรับกับปัญหาเกิดขึ้นตามเจตนาของคู่สัญญา หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา นั้น เป็นหลักการที่สามารถพบได้ในระบบประมวลกฎหมาย เนื่องจากได้มีการยอมรับทฤษฎีเรื่องความยินยอมในสัญญาที่ว่า สัญญาที่สร้างขึ้นโดยสมบูรณ์ย่อมมีผลบังคับ (Pacta Sunt Servanda) ซึ่งกฎหมายแพ่งของไทยก็ได้ยอมรับหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา นี้ เห็นได้จากมาตรา 149 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้กำหนดหลักการทั่วไปของนิติกรรมที่ได้รับการรับรองคุ้มครองในทางแพ่งว่า เป็นการแสดงเจตนาของบุคคลต่อบุคคลที่มีฐานะเสมอกันในทางกฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่องของเอกชน เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวแห่งสิทธิที่มีผลผูกพันกันระหว่างบุคคลในทางกฎหมาย¹

แนวคิดในเรื่องหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา นี้ เกิดขึ้นจากแนวคิดที่ว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพหลุดพ้นจากข้อบังคับทางสังคมหรือข้อบังคับใด ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้ ข้อบังคับทางสังคมหรือกฎหมายนั้นเพียงแต่เป็นข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นมิให้กระทำเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะเห็นว่ากฎเกณฑ์ที่ดีที่สุดในการบังคับตามสัญญาก็คือกฎเกณฑ์ที่คู่สัญญาที่มีความทัดเทียมกันเป็นตกลงกันเอาไว้ จึงอาจสรุปได้ว่า หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา นั้นคือ หลักการที่คู่กรณีมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการทำสัญญา โดยรัฐจะไม่บัญญัติกฎหมายใด ๆ ก็ตาม ที่เป็นการบีบบังคับการทำสัญญาของคู่กรณีที่มีความทัดเทียมกัน กฎหมายจะเข้าไปมีบทบาทก็ต่อเมื่อในกรณีที่เห็นสมควรเป็นพิเศษเท่านั้น²

¹ ไซยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยสัญญา, (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2527), 68-72.

² เรื่องเดียวกัน.

หลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา (Freedom of Contract) นั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นนโยบายทางกฎหมาย (Legal Policy) ที่ต้องการแสดงให้เห็นว่าบุคคลมีสิทธิเสรีภาพที่จะกำหนดหรือเปลี่ยนแปลงสิทธิของตนได้ตามที่ตนต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดชนิด แบบ และรายละเอียดเนื้อหาของสัญญาตามความประสงค์ของคู่สัญญา และจำกัดขอบเขตการแทรกแซงการเข้าทำสัญญาของคู่สัญญาที่เกิดจากรัฐให้น้อยที่สุด หลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญานี้ได้รับการยอมรับ และถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาของนานาประเทศ โดยมีหลักการสำคัญว่า บุคคลใดที่มีวุฒิภาวะและความเข้าใจตามสมควร ย่อมมีสิทธิเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ในการเข้าทำสัญญา เมื่อเข้าทำสัญญานั้นโดยอิสระและด้วยความสมัครใจแล้ว ข้อตกลงตามสัญญาดังกล่าวย่อมมีผลใช้บังคับได้ หากไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ซึ่งหนี้ที่เกิดขึ้นเป็นหนี้ที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของคู่สัญญาโดยตรง มิใช่เกิดขึ้นโดยอาศัยอำนาจของกฎหมาย แนวคิดในเรื่องหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญายังยึดตามหลักการที่ว่า “หนี้ที่เกิดขึ้นตามสัญญาเป็นหนี้ที่ยุติธรรม” กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่คู่สัญญาได้ตกลงทำสัญญา หลังจากที่ทำสัญญาไปแล้วคู่สัญญาจะกล่าวอ้างว่าสัญญาที่ทำนั้นไม่ยุติธรรมไม่ได้ ต้องถือว่าสัญญานั้นยุติธรรมแล้ว เนื่องจากมิได้ถูกบังคับให้เข้าทำสัญญาแต่อย่างใดนั่นเอง³

อาจกล่าวได้ว่า ตามหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาของคู่สัญญา คู่สัญญาย่อมมีเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาอันได้แก่ เสรีภาพในการทำขึ้นซึ่งสัญญา (Freedom to Make a Contract) ซึ่งก็คือเสรีภาพในการแสดงเจตนาทำคำเสนอและคำคำสนองรับ และย่อมมีเสรีภาพในการเลือกคู่สัญญา (Freedom to Select the Other Party) กล่าวคือคู่สัญญามีสิทธิที่จะเลือกทำสัญญากับบุคคลตามความประสงค์ของตน ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับใด ๆ นอกจากนี้ คู่สัญญายังมีเสรีภาพในการกำหนดเงื่อนไขของสัญญา (Freedom to Decide the Contract Terms) กล่าวคือคู่สัญญาสามารถทำการตกลงให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการได้ และคู่สัญญาย่อมมีเสรีภาพที่จะไม่ต้องทำตามแบบ (Freedom from Form) ซึ่งเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาของคู่สัญญาเหล่านี้ ก็ได้รับการรับรองและยอมรับในนานาประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่ได้นำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในมาตรา 151 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บัญญัติไว้ว่า “การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมายถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ” นั่นเอง⁴

แต่อย่างไรก็ดี เสรีภาพในการเข้าทำสัญญาของคู่สัญญาที่ได้กล่าวมานั้น ต่างก็มีข้อจำกัดบางประการ อันได้แก่ การถูกจำกัดเสรีภาพในการเลือกคู่สัญญา เนื่องจากคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งนั้นได้ดำเนิน

³ เรื่องเดียวกัน, 72-80.

⁴ จำปี โสติพันธุ์, คำอธิบายหลักกฎหมายนิติกรรมสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2545), 241.

กิจการในลักษณะผูกขาด (Monopolio Legate) เป็นผลทำให้คู่สัญญาไม่มีเสรีภาพในการเลือกคู่สัญญา ไม่สามารถปฏิเสธการทำสัญญาได้ หรือการถูกจำกัดเสรีภาพเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการทำสัญญา เพื่อวัตถุประสงค์อื่นที่เหนือกว่าวัตถุประสงค์ของคู่สัญญา ซึ่งก็คือเพื่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือการถูกจำกัดเสรีภาพในการกำหนดเนื้อหาของสัญญา ซึ่งอาจถูกกำหนดโดยกฎหมายหรือโดยคู่สัญญา เนื่องจากคู่สัญญาอีกฝ่ายมีอำนาจในทางเศรษฐกิจเหนือกว่า หรือมีความได้เปรียบในด้านองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ทำให้การกำหนดสาระสำคัญในเนื้อหาของสัญญานั้น ตกแก่คู่สัญญาฝ่ายที่ได้เปรียบ เป็นผลทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายที่ต้องเสียเปรียบต้องยอมรับการเข้าทำสัญญาตามเนื้อหานั้น ซึ่งอาจเกิดได้ทั้งในลักษณะสัญญาจำยอม (Adhesion Contract) หรือลักษณะของสัญญามาตรฐาน หรือการถูกจำกัดเสรีภาพในเรื่องผลของสัญญา เนื่องจากผลของกฎหมายหรือสถานการณ์ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปที่ไม่อาจคาดคะเนได้ในขณะทำสัญญา หรือถูกจำกัดเสรีภาพโดยกฎหมายพิเศษ เช่น กฎหมายแรงงาน กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค หรือกฎหมายข้อสัญญาไม่เป็นธรรม เป็นต้น⁵

2.2.2 ลักษณะของความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญา

2.2.2.1 ลักษณะของความไม่เสมอภาคของคู่สัญญา เกิดขึ้นจากการที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจที่มากกว่าบุคคล หรือกลุ่มบุคคลหนึ่งเป็นผู้กำหนดข้อตกลงต่าง ๆ ในสัญญา เพื่อให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติตาม ทั้งนี้ก็เพื่อผลประโยชน์ของตน โดยอยู่ในรูปแบบของสัญญามาตรฐาน (Stand form Contract) หรือสัญญาสำเร็จรูป (Adhesion Contract)

หลักความไม่เสมอภาคนั้นมีมาตั้งแต่สมัยปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นใหม่แต่อย่างใดเพียงแต่ในอดีตสภาพสังคมไม่ได้มีการพัฒนาของเทคโนโลยี และการค้าขายก็ไม่ได้มีความซับซ้อนใด ๆ กล่าวคือเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน แม้จะเป็นการทำให้คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องเสียเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายก็ตาม แต่ก็เป็นการเสียเปรียบเพียงเล็กน้อย ซึ่งมีความแตกต่างจากปัจจุบันเมื่อมีการพัฒนาเทคโนโลยีมากขึ้นสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น เป็นผลให้เกิดการเอาเปรียบระหว่างคู่สัญญาที่มีอำนาจต่อรองที่มากกว่าเรียกว่าผู้ประกอบการ และคู่สัญญาที่มีอำนาจต่อรองน้อยกว่าที่เรียกว่าผู้บริโภค ทั้งนี้ความไม่เสมอภาคแบ่งออกเป็น 2 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรกคือ ความไม่เสมอภาคของผู้ประกอบอาชีพเดียวกัน โดยมีมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 ในยุคที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรม ระบบนายทุน ระบบเครื่องจักร เป็นเหตุให้นายทุนมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจที่มากกว่า ลูกจ้างหรือผู้ใช้แรงงานไม่มีบทบาท หรืออำนาจต่อรองที่จะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ขึ้นต่อผู้จ้าง หรือนายทุน ดังนั้นในยุคดังกล่าวลูกจ้าง หรือผู้ใช้แรงงานก็อยู่ในสถานะถูกเอารัดเอาเปรียบ นำมาซึ่งการรวมตัวกันของนายจ้าง หรือผู้ใช้แรงงาน จน

⁵ เรื่องเดียวกัน.

ก่อให้เกิดการจัดตั้งสหพันธ์ หรือองค์กรลูกจ้าง ตัวอย่างรูปแบบของสัญญาที่ปรากฏให้เห็น คือสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างชาวนากับกลุ่มนายทุนที่เป็นผู้ออกทุนตลอดจนเครื่องมือเครื่องมือที่ใช้เพื่อการเกษตรให้แก่ชาวนาชาวไร่ และอำนาจต่อรองของกลุ่มนายทุนและพ่อค้าก็จะมีอำนาจเหนือกว่าชาวนาชาวไร่ รัฐจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้ชาวนาชาวไร่ได้รับความเป็นธรรมไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มนายทุน

ประการที่สองคือ ความไม่เป็นธรรมที่ผู้บริโภคต้องเสียเปรียบผู้ประกอบการอาชีพ เป็นลักษณะของสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นผู้ผลิตสินค้าที่มีความรู้ความชำนาญในการผลิตนั้น ๆ ส่งผลให้ผู้ประกอบธุรกิจมีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าผู้บริโภคในการกำหนดราคาและข้อสัญญาต่าง ๆ ซึ่งเป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคที่ไม่ได้มีความรู้ความชำนาญในการผลิตนั้น ๆ ตัวอย่างเช่นผู้ประกอบการผลิตเตาอบ ผู้บริโภคได้มีความรู้ความสามารถในการผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้า หากผู้บริโภคต้องการเลือกซื้อสินค้าและผู้ประกอบการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุที่ใช้ในการผลิตว่าเลือกใช้วัสดุใดในการผลิต เมื่อมีการให้ข้อมูลจากผู้ประกอบการแล้วผู้บริโภคนั้นให้ความไว้วางใจว่าสิ่งที่ผู้ประกอบการโฆษณาเป็นความจริงก็ทำการเลือกซื้อสินค้าตามราคาของผู้ประกอบการตั้งไว้เมื่อคิดว่าจะมีความเหมาะสมกับคุณภาพสินค้า แม้สิ่งที่ผู้ประกอบการกล่าวนั้นจะไม่เป็นความจริงก็ตาม สิ่งเหล่านี้ก็ถือเป็นกรณีของผู้ประกอบการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค โดยใช้ความรู้ความสามารถทำให้ผู้บริโภคหลงเชื่อ จนเป็นเหตุให้นานาประเทศเริ่มตระหนักที่จะให้ความคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมด้วยการออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคต่าง ๆ⁶

2.2.2.2 กฎหมายที่มีรากฐานมาจากความไม่เสมอภาคระหว่างคู่สัญญา

กฎหมายที่มีรากฐานมาจากความไม่เสมอภาคระหว่างคู่สัญญานี้ มีบัญญัติขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองแก่คู่สัญญาฝ่ายที่ต้องเสียเปรียบจากการทำสัญญา อันเนื่องมาจากสภาพของเศรษฐกิจและสังคมเป็นเหตุให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบในการทำสัญญา ดังนั้นภาครัฐจึงเข้ามามีบทบาทในการออกกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองแก่คู่สัญญาฝ่ายที่ต้องเสียเปรียบ โดยการลดข้อจำกัดเสรีภาพทั้งก่อนและภายหลังการทำสัญญาตัวอย่างสัญญาดังต่อไปนี้

การคุ้มครองก่อนการทำสัญญา มีพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2541 เป็นการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา เนื่องจากมีกฎหมายกำหนดประเภทของธุรกิจบางประเภทได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2541 ก็เพื่อให้ความคุ้มครองธุรกิจการขายสินค้าและบริการที่กฎหมายกำหนดให้ทำเป็นหนังสือหรือกรรมธรรม์ซึ่งจะมีคณะกรรมการควบคุมแบบนิติกรรม ตลอดจนถ้อยคำและข้อตกลงในสัญญาที่สำคัญ ๆ โดยต้อง

⁶ ดาราวรรณ ธีระวัฒน์, สถานะใหม่ของสัญญาในปัจจุบัน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), 33-37.

เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคือ ผู้บริโภคจะต้องทราบข้อความเป็นสาระสำคัญของสัญญา นั้น แต่ก็ไม่ใช่เป็นการจำกัดเสรีภาพของผู้ประกอบการในการเข้าทำสัญญา เว้นแต่เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคประการอื่น⁷

การคุ้มครองในขณะทำสัญญาหรือเมื่อสัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว มีพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มีเจตนารมณ์ในการให้ความคุ้มครองคู่สัญญาที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเกิดจากการที่กระทรวงยุติธรรมได้เล็งเห็นถึงความสำคัญอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมของไทย เป็นผลให้คู่สัญญาที่มีอำนาจต่อรองที่มากกว่าอาศัยสัญญาเพื่อผลประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว จึงมีการร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญในองค์กรต่าง ๆ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีและสภานิติบัญญัติ ทั้งนี้เนื้อหาของพระราชบัญญัติจะมุ่งเน้นไปที่ศาลยุติธรรมที่สามารถใช้อำนาจในการพิจารณาข้อตกลงในสัญญาต่าง ๆ ด้วยความเป็นธรรมและสมควรแก่กรณี โดยพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็มีผลใช้บังคับนับแต่วันที่ 15 พฤษภาคม 2541 เป็นต้นมา และถือว่าเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่ไม่อาจตกลงยกเว้นได้เนื่องจากเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน⁸

2.3 แนวคิดและทฤษฎีในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ในส่วนนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม โดยพิจารณาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้องค์การระหว่างประเทศที่มีความสำคัญอย่างมาก คือองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก และองค์การภายใต้ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า เนื่องจากเหตุผลที่ว่างานวิจัยเล่มนี้มุ่งศึกษาปัญหาการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมของประเทศไทยว่ามีการให้ความคุ้มครองที่เพียงพอแล้วหรือไม่ โดยงานดนตรีกรรมนั้นก็ป็นงานอันมีลิขสิทธิ์อันเป็นทรัพย์สินทางปัญญาอย่างหนึ่ง และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาก็อยู่ภายใต้การดูแลขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก อีกทั้งยังถูกกำหนดให้ได้รับความคุ้มครองภายใต้ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การการค้าโลกอีกด้วย ดังนั้นในส่วนนี้ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ใน

⁷ จำปี โสติพันธ์, คำอธิบายหลักกฎหมายนิติกรรมสัญญา, 413.

⁸ เรื่องเดียวกัน, 383.

งานดนตรีกรรมภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก และองค์การภายใต้ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้าดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.3.1 การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก

องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization: WIPO) เป็นองค์การระหว่างประเทศโดยเป็นทบวงการชำนัญพิเศษ (An Intergovernmental Organization) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อพัฒนาและจัดการระบบทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการรักษาความสมดุลระหว่างผลตอบแทนของผู้ทรงสิทธิกับประโยชน์สาธารณะ นำไปสู่การพัฒนาทรัพย์สินทางปัญญาในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ ตลอดจนเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศสมาชิก โดยองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกได้มีการแต่งตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1967 และมีการรวมตัวของประเทศสมาชิกจนถึงปัจจุบันมีสมาชิกที่ประกอบทั้งสิ้น 184 ประเทศ ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ณ นครเจนีวา⁹ อีกทั้ง องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกยังมีหน้าที่ในการส่งเสริมและให้การสนับสนุนให้เกิดการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพ เช่น การให้ความรู้ข่าวสารเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา การให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญาตามสนธิสัญญาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลอีกด้วย โดยสารนิพนธ์ฉบับนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ซึ่งงานดนตรีกรรมถือเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์อย่างหนึ่งที่อยู่ภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกที่ เป็นผู้กำกับดูแลอนุสัญญาเบอร์นเพื่อการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมา ลักษณะทั่วไป ตลอดจนมาตรฐานในการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้สนธิสัญญาดังกล่าว

2.3.1.1 ความเป็นมาของอนุสัญญาเบอร์น

แต่เดิมการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์เป็นการให้ความคุ้มครองภายในประเทศโดยการออกกฎหมายภายในเพื่อบังคับใช้ในประเทศของตน ต่อมาการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์เริ่มมีความสำคัญมากขึ้นในระหว่างประเทศ เนื่องจากมีการแลกเปลี่ยนการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในระหว่างประเทศเกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ดี การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามกฎหมายภายในก็ดี หรือตาม

⁹ กองนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, **กรอบความร่วมมือต่างประเทศ: องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก** [Online], 13 เมษายน 2559. แหล่งที่มา [http://www.mfa.go.th/business/th/cooperation/252/16262-องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก-\(WIPO-\).html](http://www.mfa.go.th/business/th/cooperation/252/16262-องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก-(WIPO-).html).

สนธิสัญญาทวิภาคีระหว่างประเทศก็ดี ย่อมมีหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองที่แตกต่างกัน จากเหตุนี้เอง จึงได้มีความพยายามในการร่างอนุสัญญาระหว่างประเทศเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ที่มี มาตรฐานในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ขึ้น ก่อให้เกิดเป็นอนุสัญญาเบอร์นเพื่อการคุ้มครอง วรรณกรรมและศิลปกรรม ค.ศ.1886 (The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Work, 1886) โดยมีประเทศสมาชิกก่อตั้ง 10 ประเทศ อันได้แก่ อังกฤษ เบลเยียม ไฮติ เเยอรมัน สเปน อิตาลี โปแลนด์ ตูนิเซีย ฝรั่งเศส และสวิตเซอร์แลนด์ ซึ่งต่อมาสหภาพเบอร์นเพื่อการ คุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรมที่ได้จัดตั้งขึ้นตามอนุสัญญาดังกล่าวได้รวมกับสหภาพปารีสเพื่อการ คุ้มครองอุตสาหกรรมระหว่างประเทศเพื่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (BIRPI) และวิวัฒนาการ มาเป็นองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ดังที่ได้อธิบายมาแล้วในขั้นต้น¹⁰ ทั้งนี้ ในการให้ ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้สนธิสัญญาเบอร์นได้มีการแก้ไขปรับปรุงเรื่อยมา โดยปัจจุบันฉบับที่ ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกก็คือ อนุสัญญาเบอร์น ฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส ค.ศ.1971 โดย ได้ดำเนินการให้ความยินยอมเพื่อเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาและผูกพันตามอนุสัญญาโดยมีผลบังคับใช้เมื่อ ปี พ.ศ. 2537¹¹ อาจกล่าวได้ว่าอนุสัญญาเบอร์นเพื่อการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรมเป็น ต้นแบบในการให้ความคุ้มครองกฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศฉบับแรกที่น่าสนใจประเทศต่างยอมรับ

2.3.1.2 ลักษณะทั่วไปของอนุสัญญาเบอร์น

ภายใต้สนธิสัญญาเบอร์นเพื่อการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรมประกอบไปด้วย บทบัญญัติ 2 ส่วนด้วยกัน กล่าวคือ ในส่วนภาคสารบัญญัติ (Substance) ที่เป็นการกำหนดมาตรการ ในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศที่มีมาตรฐาน เพื่อให้ประเทศภาคีสมาชิกดำเนินการให้ ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้มาตรการดังกล่าว และในส่วนภาคบริหารและโครงสร้าง (Administration and Structure) ที่กำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสหภาพเบอร์น โดย ประเทศต่าง ๆ สามารถดำเนินการขอเข้าเป็นภาคีสมาชิกตามแต่ละฉบับได้¹²

2.3.1.3 มาตรฐานในการให้ความคุ้มครองของอนุสัญญาเบอร์น

อนุสัญญาเบอร์นเพื่อการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับการ คุ้มครองลิขสิทธิ์ สามารถแบ่งเนื้อหาของอนุสัญญาเบอร์นได้ 2 ส่วนดังนี้

¹⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2545), 245-247.

¹¹ World Intellectual Property Organization, **Berne convention for the protection of literary and artistic works** [Online], 1 May 2016. Available from http://www.wipo.int/treaties/en/ActResults.jsp?act_id=26.

¹² ทวีพฤทธิ ศิริศักดิ์บรรจง และชูชีวรรณ ตมิตานนท์, ลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมไทย: กรณีศึกษางานผ้าไหม จังหวัดสุรินทร์, (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), 169.

1) หลักการพื้นฐานของอนุสัญญาเบอร์น์ ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการพื้นฐาน 3 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก หลักการคุ้มครองว่าด้วยเรื่องการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) กล่าวคือ ภายใต้หลักการนี้ ประเทศสมาชิกขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก มีพันธกรณีที่จะต้องให้สิทธิและความคุ้มครองแก่บุคคลผู้มีสัญชาติของประเทศสมาชิกอื่น เปรียบเสมือนกับที่ตนได้ให้สิทธิและความคุ้มครองแก่คนชาติของตนเอง โดยจะมีการให้สิทธิแก่คนชาติของตนเหนือกว่าคนชาติของประเทศสมาชิกอื่นหาได้ไม่¹³

ประการต่อมา หลักการคุ้มครองอัตโนมัติ (Automatic Protection) ซึ่งเป็นหลักการของสนธิสัญญากรุงเบอร์น์มาปรับใช้ โดยมุ่งเน้นที่จะให้ความคุ้มครองในทันที ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานไม่ต้องกระทำการตามกระบวนการใด ๆ เพื่อให้ได้ซึ่งการคุ้มครองสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลดีกับเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่งานของตนจะได้รับความคุ้มครอง

ประการสุดท้าย เป็นหลักการคุ้มครองอิสระ (Independence of Protection) มุ่งเน้นในเรื่องที่ว่า การคุ้มครองระหว่างประเทศ จะต้องไม่มีข้อกำหนดใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ นอกเหนือจากที่มีการกำหนดในสนธิสัญญากรุงเบอร์น์¹⁴

2) มาตรฐานขั้นต่ำในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้สนธิสัญญาเบอร์น์

อนุสัญญาเบอร์น์ฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส ค.ศ. 1971 ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไว้ในข้อ 1 ถึง 21 โดยสามารถแบ่งการพิจารณาออกเป็น 4 ประการ¹⁵ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้รับความคุ้มครองภายใต้สนธิสัญญากรุงเบอร์น์ แต่เดิมการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้สนธิสัญญากรุงเบอร์น์นั้น ให้ความคุ้มครองจำกัดเฉพาะงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานวรรณกรรมและศิลปกรรม (Literary and Artistic Works) เท่านั้น ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองอย่างแคบ แต่เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี สนธิสัญญากรุงเบอร์น์ได้มีการขยายความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มากขึ้น ตามที่ปรากฏในข้อ 2(1) แห่งสนธิสัญญากรุงเบอร์น์ 1967 โดยกำหนดว่า ผลงานด้านศิลปกรรมและวรรณกรรมนั้น ให้รวมถึงการผลิตผลงานทุกอย่างในด้านวิทยาศาสตร์ และศิลปกรรม โดยไม่ว่าวิธีการสร้างสรรค์จะเป็นชนิดใดก็ตาม และยังได้ยกตัวอย่างถึงงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้รับความคุ้มครองจำนวนมาก อาทิ หนังสือ หรือ

¹³ จักรกฤษณ์ ควรพจน์, กฎหมายลิขสิทธิ์: แนวความคิดและบทวิเคราะห์, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2544), 224.

¹⁴ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, 252-253.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 261-267.

ผลงานวรรณกรรมด้านอื่น ๆ ผลงานภาพยนตร์ ผลงานศิลปกรรม ผลงานสถาปัตยกรรม ผลงานภาพถ่าย ผลงานศิลปประยุกต์ และรวมถึง งานเพลง ทั้งที่มีคำร้องและไม่มีคำร้องด้วย¹⁶ จะเห็นได้ว่าการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้สนธิสัญญากรุงเบอร์นนีมีได้จำกัดประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์เอาไว้ เพียงแต่ยกตัวอย่างเท่านั้น หากงานใด ๆ ก็ตามที่มีลักษณะเป็นงานศิลปกรรมหรือวรรณกรรมตามความหมายนี้ก็ย่อมได้รับความคุ้มครองในฐานะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์

ประการที่สอง สิทธิแต่ผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ จะต้องอยู่ภายใต้ข้อสงวน (Reservations) ข้อจำกัด (Limitation) หรือข้อยกเว้น (Exceptions) ซึ่งเป็นหลักการภายใต้สนธิสัญญากรุงเบอร์นนี สิทธิแต่ผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ภายใต้สนธิสัญญาเบอร์นนี ได้แก่ สิทธิในการแปล (Right of Translation ข้อ 8) สิทธิในการทำซ้ำ (Right of Reproduction ข้อ 9) สิทธิในการแสดงออกต่อสาธารณชน (Certain Rights in Dramatic and Musical Works ข้อ 11) สิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพ (Broadcasting and Related Rights ข้อ 11 ทวิ) สิทธิในการประกาศในที่สาธารณะ (Certain Rights in Literary Works ข้อ 11 ตริ) สิทธิในการดัดแปลง (Right of Adaptation ข้อ 12) สิทธิในงานภาพยนตร์ (Cinematographic and Related Rights ข้อ 14)¹⁷

ประการที่สาม สิทธิของผู้สร้างสรรค์ (Moral Rights) เป็นสิทธิที่เป็นเอกเทศ นอกเหนือจากสิทธิที่ได้กล่าวในข้างต้น ดังนั้น แม้จะมีการโอนหรืออนุญาตให้ใช้สิทธิแก่บุคคลใดก็ตาม สิทธิของผู้สร้างสรรค์นี้ ยังคงเป็นของผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งข้อ 6 ทวิ แห่งสนธิสัญญากรุงเบอร์นนีได้ให้สิทธิแก่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ไว้สองประการ กล่าวคือ สิทธิในการแสดงว่าตนเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงาน (Right of Paternity) และ สิทธิในการห้ามการกระทำใด ๆ แก่งานในลักษณะที่จะเสียหายแก่เกียรติยศชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์ (Right of Integrity)¹⁸

ประการสุดท้ายคือ ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ สนธิสัญญากรุงเบอร์นนีข้อ 7 ได้กำหนดระยะเวลาในการให้ความคุ้มครอง 50 ปีนับตั้งแต่ระยะเวลาที่ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ถึงแก่ความตาย ส่วนอายุการคุ้มครองงานภาพยนตร์นั้นมียุการคุ้มครอง 50 ปีนับ

¹⁶ Article 2(1) of Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works Paris Act 1971.

¹⁷ นันทวัฒน์ ลิ้มโปตม, **ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยเน้นศึกษางานดนตรีกรรมและสิ่งบันทึกเสียง** (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), 8.

¹⁸ Article 6bis of Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works Paris Act 1971.

แต่ได้มีการนำออกสู่สาธารณชนโดยความยินยอมของผู้สร้างสรรค์ หรือนับแต่ที่ได้สร้างสรรค์งานนั้น
ในกรณีที่ไม่มีการนำงานออกสู่สาธารณชน¹⁹

จากการศึกษาถึงการคุ้มครองงานดนตรีกรรมภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญา
โลกจะเห็นได้ว่า งานดนตรีกรรมนั้นได้มีการให้ความคุ้มครองในฐานะที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์มาช้านาน
ผ่านสนธิสัญญากรุงเบอร์ลินที่ให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานวรรณกรรมและศิลปกรรม
(Literary and Artistic Works) ซึ่งรวมถึงงานเพลง ทั้งที่มีคำร้องและไม่มีคำร้อง นอกจากนี้องค์การ
ทรัพย์สินทางปัญญาโลกยังได้ให้ความหมายของคำว่างานดนตรีกรรมเอาไว้ใน WIPO IP HANDBOOK
ว่า Musical Works: Whether Serious or Light; Songs, Choruses, Operas, Musicals,
Operettas; If for Instructions, Whether for One Instrument (Solos), A Few Instruments
(Sonatas, Chamber Music, Etc.), or Many (Bands, Orchestras);²⁰ อีกด้วย

2.3.2 การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้องค์การการค้าโลก

องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) เป็นองค์กรระหว่างประเทศ
องค์กรเดียวในโลกที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการค้าระหว่างประเทศในระดับพหุภาคี โดยพัฒนามาจาก
การทำความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าหรือแกตต์ (General Agreement on
Tariffs and Trade: GATT) โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศให้มีความ
เสรี และเป็นการแข่งขันทางการค้าที่มีความเท่าเทียมกัน โดยเป็นการเปิดการค้าเสรีระหว่างประเทศ
อย่างค่อยเป็นค่อยไปตามระดับการพัฒนาของประเทศสมาชิก และให้การสนับสนุนการประกอบ
กิจการแก่ผู้ค้าสินค้าและบริการ รวมถึงผู้นำเข้าและส่งออก องค์การการค้าโลกได้มีการก่อตั้งขึ้นเมื่อ
วันที่ 1 มกราคม 2538 โดยเป็นผลมาจากการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัย ภายใต้ข้อตกลง
ระหว่างประเทศว่าความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าหรือแกตต์ (GATT) มีสมาชิกจัดตั้ง
เริ่มแรก 76 ประเทศ²¹ ทั้งนี้ ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกเมื่อวันที่ 28
ธันวาคม 2537 โดยมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2538 โดยมีสถานะเป็นประเทศผู้ร่วมก่อตั้ง
และเข้าร่วมเป็นสมาชิกความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้าหรือแกตต์เมื่อวันที่ 20

¹⁹ Article 7 of Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works Paris Act 1971.

²⁰ Subject Matter of Copyright Protection. Chapter2 - Fields of Intellectual Property Protection of WIPO INTELLECTUAL PROPERTY HANDBOOK.

²¹ คณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลกและองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก, องค์การการค้าโลก (WTO) คืออะไร [Online], 10 พฤษภาคม 2559. แหล่งที่มา <http://www.thaiwto.com/about%20wto%201.html>.

พหุศักราช 2525 ปัจจุบันองค์การการค้าโลกมีจำนวนประเทศสมาชิกทั้งสิ้น 162 ประเทศ²² องค์การการค้าโลกนั้น มีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการและดูแลให้เป็นไปตามพันธกรณีที่ได้ตกลงกันไว้ อีกทั้ง เป็นเวทีในการเจรจาเพื่อลดอุปสรรคทางการค้าและแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิก ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาเพื่อให้สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้ ความตกลงภายใต้องค์การการค้าโลกแบ่งออกได้เป็นสามกลุ่ม ได้แก่ การเปิดตลาด การกำหนดกฎระเบียบทางการค้า และการกำหนดหลักเกณฑ์ใหม่ที่มีความตกลงแกดต์มิได้กำหนดมาก่อน ซึ่งรวมถึงกำหนดขอบเขตและมาตรฐานการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทที่สำคัญภายใต้ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property: TRIPS)²³ การศึกษาถึงปัญหาการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการรายย่อยกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้ความตกลงดังกล่าว ซึ่งจะได้อธิบายโดยละเอียดต่อไป

2.3.2.1 ความเป็นมาของความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property: TRIPS)

เนื่องจากทรัพย์สินทางปัญญาเริ่มเป็นปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการแข่งขันทางการค้าในระดับระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อประเทศที่พัฒนาแล้ว ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาที่วิทยาการทางเทคโนโลยีไม่อาจเทียบเท่าประเทศพัฒนาแล้ว ก็ย่อมมีการนำทรัพย์สินทางปัญญาอันเกิดจากเทคโนโลยีของประเทศที่พัฒนาแล้วเหล่านั้นมาใช้โดยมิได้รับอนุญาตหรือเสียค่าตอบแทนใด ๆ ทำให้เกิดการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศกำลังพัฒนาเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในขณะนั้น มิได้มีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการคุ้มครอง อีกทั้ง ไม่ได้กำหนดมาตรการในการบังคับตามสิทธิ และมาตรการระงับข้อพิพาทเอาไว้แต่อย่างใด ทำให้ในประเทศกำลังพัฒนาเหล่านี้ ไม่มีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในระดับที่เพียงพอตนเอง ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมานี้ ทำให้ประเทศที่พัฒนาแล้วพยายามผลักดันประเด็นในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในการเจรจาระหว่างประเทศ เห็นได้จากการพยายามนำเสนอการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในการเจรจาการค้าพหุภาคีของแกดต์รอบโตเกียว (Tokyo Round) โดยเสนอให้มีการจัดทำความตกลงว่าด้วยการต่อต้านสินค้าปลอมแปลง (Anti-Counterfeiting Code)

²² World Trade Organization: WTO, **Members and observers** [Online], 10 May 2016. Available from https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm.

²³ กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, **องค์การการค้าโลก (WTO)** [Online], 10 พฤษภาคม 2559. แหล่งที่มา <http://www.oie.go.th/academic/wto>.

เพื่อจัดการปลอมแปลงและลอกเลียนสินค้าให้หมดไป แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ จนต่อมาประเด็นในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาก็ได้ถูกนำเสนออีกครั้งในการเจรจาความตกลงแกตต์ในรอบอุรุกวัย (Uruguay Round) ซึ่งการเจรจาในประเด็นทรัพย์สินทางปัญญานี้ใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน เนื่องจากการขัดกันผลประโยชน์ระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับกำลังพัฒนา รวมถึงระหว่างประเทศพัฒนาแล้วด้วยกันเองก็ตาม จนกระทั่ง 20 ธันวาคม 2534 เลขานุการทั่วไปของแกตต์ นายอาเธอร์ ดังเคิล ได้เสนอร่างกรรมสารสุดท้ายรวบรวมผลการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัย (Draft Final Act Embodying the Result of the Uruguay Round of Multilateral Trade Negotiations) หรือที่เรียกกันว่า Dunkel Draft ต่อประเทศสมาชิก จนนำไปสู่การสรุปผลการเจรจาในรอบอุรุกวัยในที่สุด ซึ่งร่างกรรมสารสุดท้ายรวบรวมผลการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัย ได้รวมเอาการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เรียกว่า ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property: TRIPS) เอาไว้ด้วย²⁴

2.3.2.2 ลักษณะทั่วไปของความตกลง TRIPs

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่า ประเด็นปัญหาในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้การเจรจาความตกลงแกตต์มีการขัดกันผลประโยชน์ระหว่างประเทศสมาชิกหลายประการ ส่งผลทำให้การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ความตกลงทริปส์นี้มีลักษณะเป็นการประนีประนอมกัน ไม่เอื้อประโยชน์แก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ดังที่ปรากฏในอารัมภบทใน para 2 (b) ที่กำหนดว่า ความตกลงทริปส์ให้ความสำคัญของการมีหลักเกณฑ์และระเบียบวินัยสำหรับการกำหนดมาตรฐานในระดับที่เพียงพอต่อการได้มาและการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า²⁵ ประกอบกับ เพื่อแก้ไขปัญหาการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาตามความตกลงระหว่างประเทศที่มีได้มีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของการคุ้มครอง อีกทั้ง ไม่ได้กำหนดมาตรการในการบังคับตามสิทธิ และมาตรการระงับข้อพิพาทเอาไว้ ลักษณะทั่วไปของความตกลงทริปส์นี้จึงประกอบไปด้วย 7 ส่วนสำคัญ อันได้แก่ ส่วนที่ 1 บทบัญญัติทั่วไปและหลักเกณฑ์พื้นฐาน ส่วนที่ 2 มาตรฐานเกี่ยวกับการมีไว้ และขอบเขตในการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ส่วนที่ 3 การบังคับใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ส่วนที่ 4 มาตรการชั่วคราว ส่วนที่ 5 การป้องกันและการระงับข้อพิพาท ส่วนที่ 6 ข้อกำหนดสำหรับช่วงรอสถานะ ส่วนสุดท้ายการบริหารจัดการองค์กรและข้อกำหนดสุดท้าย รวมทั้งสิ้น 73 ข้อ ครอบคลุมทรัพย์สินทางปัญญาทั้ง 7 ประเภท อันได้แก่ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง

²⁴ จักรกฤษณ์ ควรพจน์, การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้องค์การการค้าโลก ทรัพย์สินทางปัญญาในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์, 2547), 1-17.

²⁵ PREAMBLE para 2 (b) of Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property: TRIPS.

เครื่องหมายการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ การออกแบบอุตสาหกรรม สิทธิบัตร การออกแบบวงจรรวม และการคุ้มครองความลับทางการค้า²⁶ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ความตกลงทริปส์นี้จะมีการให้ความคุ้มครองที่เป็นมาตรฐานและชัดเจนยิ่งกว่าความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาอื่น ๆ

2.3.2.3 มาตรฐานในการให้ความคุ้มครองภายใต้ความตกลงทริปส์

สามารถแบ่งเนื้อหาในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้ความตกลงทริปส์ได้ออกเป็น 2 ส่วนดังต่อไปนี้

1) การให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาดำเนินการทั่วไป

เนื่องจากความตกลงทริปส์มีที่มาจากการเจรจาความตกลงแกตต์ ความตกลงทริปส์จึงได้มีการนำหลักการทั่วไปของความตกลงแกตต์มาปรับใช้กับการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาด้วย อันได้แก่ หลักการคุ้มครองว่าด้วยเรื่องการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Nation Treatment) หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favoured Nation) หลักต่างตอบแทน (Reciprocity Principle) กลไกการระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement Mechanism) เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังได้นำหลักการพื้นฐานภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญามาปรับใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่ให้นำหลักการพื้นฐานตามสนธิสัญญากรุงเบอร์ลินมาปรับใช้ อันได้แก่ หลักการคุ้มครองว่าด้วยเรื่องการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (Nation Treatment) หลักการคุ้มครองโดยอัตโนมัติ (Principle of Automatic Protection) หลักความเป็นอิสระของการคุ้มครอง (Principle of Independence of Protection) ซึ่งได้ศึกษามาแล้วในส่วนขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก²⁷

2) การให้ความคุ้มครองงานลิขสิทธิ์ภายใต้ความตกลงทริปส์

การให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ภายใต้ความตกลงทริปส์นั้น ได้ถูกกำหนดไว้ใน SECTION 1 ข้อ 9-14 ของความตกลงดังกล่าว และได้กำหนดให้นำหลักการในข้อ 1 – 21 ของสนธิสัญญากรุงเบอร์ลินยกเว้น 6 ทวิ มาใช้กับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์²⁸ โดยสามารถแบ่งการพิจารณาได้หลายประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ประเภทงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้รับความคุ้มครอง ความตกลงทริปส์นี้ได้กำหนดขอบเขตของงานอันมีลิขสิทธิ์เอาไว้ในข้อ 9(2) โดยกำหนดเอาไว้ว่า การคุ้มครองงานอันมี

²⁶ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.

²⁷ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ และสมบุญ ศรีประชัย, กฎกติกา WTO เล่มที่ 5: ทรัพย์สินทางปัญญา (กรุงเทพฯ: สามลดา, 2552), 17.

²⁸ Article 9 (1) of Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.

ลิขสิทธิ์นั้น จะต้องคลุมถึงการแสดงออก (Expressions) แต่จะไม่คุ้มครองถึงความคิด (Ideas) ขั้นตอน (Procedures) วิธีการ (Methods) หรือการค้นพบทางทฤษฎีในทางคณิตศาสตร์²⁹ ซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกันกับที่สนธิสัญญากรุงเบอร์ลินได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ ในส่วนของประเภทงานที่จะได้รับความคุ้มครองนั้น อาจกล่าวได้ว่า งานที่ได้รับความคุ้มครองประเภทแรกคืองานที่ได้รับความคุ้มครองตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญากรุงเบอร์ลิน เนื่องจากข้อ 9(1) แห่งความตกลงทริปส์ ได้ให้นำบทบัญญัติในสนธิสัญญากรุงเบอร์ลินมาบังคับใช้ ซึ่งรวมถึงงานดนตรีกรรมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และงานที่ได้รับการคุ้มครองอีกประเภทหนึ่งคืองานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้รับความคุ้มครองเพิ่มเติมตามความตกลงฉบับนี้ อันได้แก่ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และฐานข้อมูล ซึ่งให้ถือว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้รับการคุ้มครองในฐานะงานวรรณกรรม³⁰ นอกจากนี้ ยังได้กำหนดให้ความคุ้มครองแก่นักแสดง ผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียง และองค์กรแพร่เสียงแพร่ภาพ อีกด้วย³¹

ประการที่สองคือ สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ นอกเหนือจากสิทธิในทางเศรษฐกิจตามที่สนธิสัญญากรุงเบอร์ลินได้ให้ความคุ้มครองไว้แล้ว ความตกลงทริปส์ได้มีการขยายหลักการเกี่ยวกับสิทธิในการออกให้เช่า (Rental Rights) ให้กับงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์และงานภาพยนตร์กล่าวคือ ในกรณีงานภาพยนตร์ประเทศสมาชิกจะต้องให้สิทธิในการอนุญาตให้เช่าแก่ผู้สร้างสรรค์งานภาพยนตร์ หากการเช่นนั้นนำไปสู่การลอกเลียนงานอย่างแพร่หลาย ส่วนในกรณีงานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ประเทศสมาชิกจะต้องให้สิทธิในการเช่าแก่ผู้สร้างสรรค์งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เว้นแต่ตัวโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นจะไม่ใช้สาระสำคัญของการเช่า³²

ในกรณี สิทธิของผู้สร้างสรรค์ (Moral Rights) ข้อ 9(1) แห่งความตกลงทริปส์มิให้นำหลักการตามข้อ 6 ทวิ ว่าด้วยสิทธิของผู้สร้างสรรค์ แห่งสนธิสัญญากรุงเบอร์ลินมาบังคับใช้ ภายใต้ความตกลงทริปส์สิทธิของผู้สร้างสรรค์จึงไม่ใช่สิทธิที่เป็นเอกเทศจากสิทธิทางเศรษฐกิจอย่างกรณีสนธิสัญญากรุงเบอร์ลินได้กำหนดไว้

ประการที่สามคือ ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ ตามสนธิสัญญากรุงเบอร์ลินได้กำหนดอายุการคุ้มครองงานลิขสิทธิ์โดยทั่วไปเอาไว้ว่า งานอันมีลิขสิทธิ์นั้นจะมีอายุการคุ้มครองตลอดชีวิตของผู้สร้างสรรค์และได้รับการคุ้มครองต่อไปอีก 50 ปีนับจากผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย เว้นแต่งานภาพถ่ายและศิลปประยุกตต้องได้รับความคุ้มครองอย่างน้อย 25 ปีนับจากสร้างสร้งงานนั้น ซึ่งข้อ 12 แห่งความตกลงทริปส์ได้กำหนดต่อไปว่า นอกเหนือจากงาน

²⁹ Article 9(2) of Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.

³⁰ Article 10 of Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.

³¹ Article 14 of Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.

³² Article 11 of Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.

ภาพถ่ายและงานศิลปะประยุกต์ อายุการคุ้มครองที่คำนวณโดยวิธีการอื่น นอกจากชีวิตของบุคคลธรรมดา จะต้องให้ความคุ้มครองไม่น้อยกว่า 50 ปี นับจากวันสิ้นปีปฏิทินของการจัดพิมพ์ที่ได้รับอนุญาต หรือหากไม่มีการจัดพิมพ์โดยได้รับอนุญาตดังกล่าว ภายใน 50 ปีภายหลังจากสิ้นปีปฏิทินที่ได้สร้างสรรค์งานนั้น³³ และในข้อ 14 แห่งความตกลงทริปส์ ได้กำหนดอายุการคุ้มครองแก่สิทธินักแสดงและผู้ผลิตสิ่งบันทึกเสียงไว้ 50 ปี นับจากวันสิ้นปีปฏิทินที่มีการแสดงหรือนับแต่ที่ได้มีการบันทึกการแสดงไว้ในกรณีงานแพร่เสียงแพร่ภาพที่จะต้องได้รับความคุ้มครองอย่างน้อย 20 ปี นับจากวันสิ้นปีปฏิทินซึ่งมีการแพร่เสียงแพร่ภาพ³⁴

ประการสุดท้ายคือ ข้อจำกัดสิทธิหรือข้อยกเว้นสิทธิ ความตกลงทริปส์ได้กำหนดข้อยกเว้นสิทธิไว้ในข้อ 13 แห่งความตกลงดังกล่าว โดยกำหนดว่า ประเทศสมาชิกจะสามารถกำหนดหรือจำกัดข้อยกเว้นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวได้เป็นการใช้เฉพาะแต่กรณีพิเศษบางกรณี ไม่เป็นการขัดกับการแสวงประโยชน์โดยปกติ และต้องไม่เป็นการเสื่อมเสียโดยไม่มีเหตุผลต่อประโยชน์อันชอบธรรมของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์³⁵ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นข้อยกเว้นที่เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกสามารถกำหนดข้อยกเว้นภายใต้หลักเกณฑ์ดังกล่าวได้

จากการศึกษาการคุ้มครองงานดนตรีกรรมภายใต้องค์การการค้าโลกจะเห็นได้ว่าการให้ความคุ้มครองงานดนตรีกรรมภายใต้องค์การการค้าโลกนี้ไม่แตกต่างจากการให้ความคุ้มครองงานดนตรีกรรมภายใต้สนธิสัญญากรุงเบอร์ลินเท่าไรนัก ทั้งนี้ ประเทศไทยในฐานะประเทศสมาชิกก็ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องอนุวัติการกฎหมายภายในให้เป็นไปตามความตกลงดังกล่าวซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดในส่วนต่อไป

2.4 การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในการที่จะศึกษาถึงปัญหาการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Copyright Law of the United States of America and Related Laws Contained in Title 17 of the United States Code) เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกามีการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์มาอย่างช้านาน อีกทั้ง ยังเป็นประเทศที่มีอุตสาหกรรมภาพยนตร์และดนตรีกรรมต่าง ๆ ทำให้กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกามีมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองรับรองสิทธิต่าง ๆ แก่งานเหล่านั้น โดย

³³ Article 12 of Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.

³⁴ Article 14 of Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.

³⁵ Article 13 of Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights.

พิจารณาถึงมาตรการทั่วไปทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม ตลอดจน มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้ สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่เรียกว่า “การสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้ สร้างสรรค์งาน” (Termination of Transfers and Licenses Granted by the Author) เพื่อ นำเสนอแนวทางในการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์ไทยในการให้ความคุ้มครองปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมต่อไป

2.4.1 มาตรการทั่วไปทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม

การให้การคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง ประเทศสหรัฐอเมริกาข้อ 1 มาตรา 8 ข้อย่อยที่ 8 โดยมีใจความสำคัญว่า “เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้า ของวิทยาศาสตร์และศิลปะที่เป็นประโยชน์ โดยให้การคุ้มครองชั่วคราวหนึ่งแก่ผู้สร้างสรรค์ และ ผู้ประดิษฐ์ในอันที่จะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวแก่งานเขียนและการค้นพบเหล่านั้น”³⁶ แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าว มิได้มีรายละเอียดที่ชัดเจนเพียงพอ จึงเป็นที่มาของการตรากฎหมาย ลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา (The Copyright Law of the United States) อันเป็นกฎหมาย ลำดับรองซึ่งมีรายละเอียดที่ชัดเจนยิ่งกว่า และเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ นั้นเอง³⁷ โดยมาตรการทั่วไปทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้ กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา สามารถแบ่งการพิจารณาออกได้เป็นดังนี้

ประการแรกคือ ประเภทงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้รับความคุ้มครอง กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศ สหรัฐอเมริกาได้กำหนดลักษณะของงานที่จะได้รับความคุ้มครองเอาไว้ในมาตรา 102(เอ) โดยให้การ คุ้มครองงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ซึ่งสามารถแสดงให้ปรากฏออกมาโดยประการใด ๆ ในลักษณะที่สามารถจับต้องได้ (Original Works of Authorship Fixed in Any Tangible Medium of Expression) ทั้งนี้ งานสร้างสรรค์ที่ได้รับการคุ้มครองได้แก่ งานวรรณกรรม งานดนตรี กรรม งานนาฏกรรม งานแสดงโดยวิธีใด ๆ การออกแบบทำเต็น งานภาพวาด งานปาติมากรรม งานภาพยนตร์ งานโสตทัศนวัสดุ งานสิ่งบันทึกเสียง³⁸

ประการที่สองคือ สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ กฎหมายลิขสิทธิ์ของ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ไว้ในมาตรา 106 อันได้แก่ สิทธิที่ จะทำซ้ำซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ สิทธิที่จะดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ สิทธิในการแจกจ่ายสำเนาหรือโสต

³⁶ Article 1 Section 8.8 of The Constitution of the United States.

³⁷ วิษุทธิ์ จีระแพทย์ และอำนาจ เนตยสุภา, “การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ กรณีเปรียบเทียบระหว่างประเทศ สหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ”, *วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมาราช* 14, 1(มิถุนายน 2545): 137-146.

³⁸ Section 102(a) of Copyright Law of the United States.

วัสดุแก่สาธารณะโดยการจำหน่ายหรือการโอนโดยวิธีอื่นใดหรือการให้เช่าหรือให้ยืม สิทธิในการจะกระทำ การแสดงในที่สาธารณะซึ่งงานวรรณกรรม ดนตรีกรรม นาฏกรรม การออกแบบท่าเต้น การแสดง โดยวิธีใบ้ ภาพยนตร์ และโสตทัศนวัสดุ สิทธิในการแสดงซึ่งงานวรรณกรรม ดนตรีกรรม นาฏกรรม การออกแบบท่าเต้น การแสดงโดยวิธีใบ้ ภาพวาด ประติมากรรม ภาพถ่ายของงานภาพยนตร์หรือ โสตทัศนวัสดุอื่น และสิทธิที่จะแสดงงานอันมีลิขสิทธิ์ในสาธารณะซึ่งงานสิ่งบันทึกเสียงโดยวิธีการส่ง สัญญาณเสียงดิจิทัล³⁹

ประการที่สามคือ ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ ซึ่งแต่เดิมกฎหมาย ลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาให้อายุการคุ้มครองตลอดอายุผู้สร้างสรรค์ และคุ้มครองต่อไปอีก 50 ปีนับจากผู้สร้างสรรค์ได้ถึงแก่ความตายเท่านั้น ต่อมาในปี.ศ. 1998 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออก กฎหมายที่เรียกว่า The Sonny Bono Copyright Term Extension Act 1998⁴⁰ เพื่อขยายอายุ ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์เป็นตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และคุ้มครองต่อไปอีก 70 ปีนับแต่ผู้ สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย⁴¹

ประการสุดท้ายคือ ข้อจำกัดสิทธิหรือข้อยกเว้นสิทธิ แม้ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ย่อมมี สิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นก็ตาม แต่กฎหมายลิขสิทธิ์ของ ประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้กำหนดข้อยกเว้นเอาไว้ เพื่อให้มีการใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ นั้นกระทบสาธารณะเกินสมควร ข้อยกเว้นทั่วไปที่เรียกว่า “หลักการใช้งานอันมีลิขสิทธิ์โดยเป็น ธรรม” (Limitations on Exclusive Rights: Fair use)⁴² และข้อยกเว้นเฉพาะกรณี อาทิ ข้อยกเว้น ของห้องสมุด (Limitations on Exclusive Rights: Reproduction by Libraries and Archives)⁴³ ข้อยกเว้นสิทธิในการแสดง (Limitations on Exclusive Rights: Exemption of Certain Performances and Displays)⁴⁴

2.4.2 หลักการสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งาน

นอกจากมาตรการทั่วไปทางกฎหมายที่ได้ทำการพิจารณามาแล้วในข้างต้น จากการพิจารณา กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ศึกษาได้ค้นพบหลักการสำคัญสำหรับการพิจารณาถึง ปัญหาการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม โดย

³⁹ Section 106(a) of Copyright Law of the United States.

⁴⁰ Chapter 3.4 of Copyright Law of the United States.

⁴¹ นันทน อินนันท, **กฎหมายมิกกี้เมาส์ (Mickey Mouse Act)** [Online], 13 ตุลาคม 2559. แหล่งที่มา <http://www.tgcthailand.com/articles/037-2012.pdf>.

⁴² Section 107 of Copyright Law of the United States.

⁴³ Section 108 of Copyright Law of the United States.

⁴⁴ Section 110 of Copyright Law of the United States.

หลักการดังกล่าวนี้เรียกว่า “การสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งาน” (Termination of Transfers and Licenses Granted by the Author) ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้ได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Copyright Act 1976) โดยรัฐสภาแห่งสหรัฐอเมริกา อันเนื่องมาจากการยากอย่างยิ่งในการพิจารณาถึงมูลค่าของงานสร้างสรรค์ในขณะที่ได้มีการสร้างสรรค์ขึ้น โดยทั่วไปมูลค่าของงานสร้างสรรค์โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานดนตรีกรรมมักเกิดขึ้นภายหลังที่ได้มีการทำสัญญาโอนลิขสิทธิ์หรืออนุญาตให้ใช้สิทธิไปแล้ว ผู้สร้างสรรค์ตลอดจนผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงไม่สามารถประเมินมูลค่าของงานสร้างสรรค์นั้นในขณะที่ทำสัญญาได้ ส่งผลทำให้ในการเข้าทำสัญญาโอนหรืออนุญาตให้ใช้สิทธิระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้น ผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้สร้างสรรค์โดยที่คำนึงถึงกำไรที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตที่ไม่อาจคาดเดาได้ อันเป็นผลทำให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมต้องตกอยู่ภายใต้ข้อตกลงที่ต้องเสียเปรียบ โดยไม่ได้ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมตามมูลค่าที่แท้จริงอาจเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น รัฐสภาแห่งสหรัฐอเมริกาก็กำหนดหลักการดังกล่าว เพื่อให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมสามารถเรียกคืนงานอันมีลิขสิทธิ์ของตน ที่ได้มีการโอนหรืออนุญาตให้ใช้สิทธิแก่บุคคลอื่น และเป็นโอกาสให้ผู้สร้างสรรค์สามารถเข้าทำสัญญากับผู้รับโอนหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิตามมูลค่าที่แท้จริงของงานสร้างสรรค์ที่แต่เดิมไม่อาจคาดการณ์ล่วงหน้าได้ภายใต้ข้อตกลงที่เป็นธรรมมากขึ้นนั่นเอง⁴⁵

ทั้งนี้ หลักการสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งานนั้น ได้ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 203 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์สามารถเรียกคืนมาซึ่งงานสร้างสรรค์ที่ได้มีการโอนหรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิแก่บุคคลอื่นกลับคืนมายังผู้สร้างสรรค์หลังจากพ้นระยะเวลา 35 ปีนับแต่ที่ได้มีการโอนหรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิในงานสร้างสรรค์ โดยมีสาระสำคัญ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรกคือ การกำหนดขอบเขตของการบังคับใช้สิทธิในการทำให้การโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลง โดยกำหนดเฉพาะการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิที่ได้ดำเนินการภายในหรือหลังจากวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1978 เท่านั้นที่อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัตินี้ อีกทั้ง ไม่รวมถึงการโอนหรืออนุญาตให้ใช้สิทธิที่เกิดขึ้นโดยการจ้าง (Other than a Work Made for

⁴⁵ Caplan, b., **Navigating us copyright termination rights** [Online], 13 October 2016.

Available from http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2012/04/article_0005.html#1.

Hire) และที่ได้ดำเนินการโดยการทำพินัยกรรม⁴⁶ ตลอดจนงานดัดแปลงที่ได้ทำขึ้นในขณะที่การโอนหรืออนุญาตให้ใช้สิทธินั้นยังไม่สิ้นสุดลง⁴⁷

ประการที่สองคือ การกำหนดบุคคลผู้มีสิทธิที่จะทำการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้นสิ้นสุดลง โดยกำหนดให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีสิทธิที่จะทำการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลง นอกจากนี้ ยังได้กำหนดตัวบุคคลที่มีสิทธิดำเนินการใช้สิทธิดังกล่าวแทนผู้สร้างสรรค์ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์ได้ถึงแก่ความตาย รวมถึงอัตราส่วนแบ่งที่อาจได้รับจากการใช้สิทธิดังกล่าวอีกด้วย⁴⁸

ประการที่สามคือ การกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลาที่อาจใช้สิทธิในการทำการโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลง โดยกำหนดให้มีผลเป็นการสิ้นสุดในระยะเวลาใด ๆ ภายใน 5 ปีนับจากสิ้นสุดระยะเวลา 35 ปีนับแต่ที่ได้มีการโอนหรืออนุญาตให้ใช้สิทธินั้น⁴⁹ อีกทั้งยังได้กำหนดเงื่อนไขในการทำหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้รับโอนหรือผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ โดยจะต้องบอกกล่าวไม่น้อยกว่า 2 ปีก่อนวันที่ได้กำหนดให้มีผลสิ้นสุด และจะต้องไม่มากกว่า 10 ปีก่อนวันที่ได้กำหนดให้มีผลสิ้นสุดอีกด้วย⁵⁰

ประการสุดท้ายคือ การกำหนดผลของการใช้สิทธิที่จะทำการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้นสิ้นสุดลง ซึ่งหากได้ดำเนินการถูกต้องตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ย่อมส่งผลทำให้สิทธิต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้สิทธิการทำให้สิ้นสุดนี้จะกลับคืนมายังผู้สร้างสรรค์และบุคคลที่เป็นเจ้าของผลประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์นั่นเอง⁵¹

จากการพิจารณาถึงหลักการสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งานในข้างต้น เป็นเพียงการพิจารณาเพื่อให้ทราบถึงสาระสำคัญของหลักการดังกล่าว โดยผู้ศึกษาจะทำการพิจารณาโดยละเอียดว่าหลักการสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งานนี้มีความเหมาะสมหรือมีข้อบกพร่องประการใด สำหรับการจัดการปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ซึ่งจะได้พิจารณาในบทที่ 4 ซึ่งเป็นส่วนของการวิเคราะห์ต่อไป

⁴⁶ Section 203(a) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 85.

⁴⁷ Section 203(b)(1) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 86.

⁴⁸ Section 203(a) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 85.

⁴⁹ Section 203(a)(3) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 86.

⁵⁰ Section 203(a)(4)(A) and (B) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 86.

⁵¹ Section 203(b) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 86.

2.5 ส่งท้าย

จากที่ได้ทำการศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม ตามกฎหมายระหว่างประเทศภายใต้การกำกับดูแลขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก และองค์การการค้าโลกตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่างานดนตรีกรรมได้รับการคุ้มครองในฐานะที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทหนึ่งมาอย่างช้านานภายใต้สนธิสัญญากรุงเบอร์ลิน ความตกลงทริปส์ นอกจากความตกลงดังกล่าว จะได้กำหนดถึงประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้รับความคุ้มครองแล้ว ยังได้กำหนดสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ อายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ ตลอดจนข้อจำกัดหรือข้อยกเว้นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวเอาไว้อีกด้วย อันเป็นผลทำให้ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติตามกฎหมายภายในตามความตกลงดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดี จากการศึกษาพบว่าหลักการในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศเหล่านี้ เป็นเพียงมาตรฐานขั้นต่ำเท่านั้น มิได้มีบทบัญญัติใดที่มาตรการใดที่เกี่ยวกับการเข้าทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ซึ่งจากการที่ได้ศึกษาถึงแนวคิด และทฤษฎีในทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการเข้าทำสัญญา อันได้แก่ หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา และลักษณะของความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญาแล้ว จะเห็นได้ว่าหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาก็อาจถูกจำกัดสิทธิดังกล่าวได้ ด้วยสาเหตุหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สาเหตุอันเนื่องมาจากความไม่เสมอภาคกันระหว่างคู่สัญญาในกรณีคู่สัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมก็เช่นเดียวกัน ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงย่อมเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่ได้เปรียบ เนื่องจากเป็นช่องทางหลักช่องทางหนึ่งที่จะนำผลงานเพลงของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมออกสู่ท้องตลาด มีความเข้าใจในทางธุรกิจที่มากกว่าผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม อาจส่งผลทำให้สามารถกำหนดรายละเอียดในเนื้อหาของสัญญาที่ได้เปรียบมากกว่า ในทางกลับกัน ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมมักจะไม่มีผู้เชี่ยวชาญทางด้านธุรกิจเทียบเท่าผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลง อาจจำต้องยอมเข้าทำสัญญาตามเนื้อหาของสัญญาที่ถูกกำหนดไว้ ซึ่งย่อมไม่เป็นธรรมแก่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม จึงมาสู่การพิจารณาว่าการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้กฎหมายของไทยนั้น มีบทบัญญัติใดที่เกี่ยวกับการเข้าทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมหรือไม่ ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศไทย

3.1 บทนำ

จากที่ได้ทำการศึกษาแนวความคิด ความเป็นมา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมผ่านมาตรการทางกฎหมายภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) และภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) ตลอดจนศึกษาทฤษฎีทางกฎหมายในการเข้าทำสัญญา หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา รวมถึงหลักความเสมอภาคในการทำสัญญามาแล้วในบทที่ 2 ในบทนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษามาตรการในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งอนุวัติการตามอนุสัญญาเบอร์น์ และความตกลงทริปส์ เพื่อพิจารณาว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวมีมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศไทยอย่างไร โดยทำการศึกษาถึงประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้รับความคุ้มครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานดนตรีกรรม วิธีการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ตลอดจนอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ เพื่อใช้สำหรับพิจารณาต่อไปว่ามาตรการในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ส่งผลถึงปัญหาการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไร

3.2 งานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานดนตรีกรรม

งานสร้างสรรค์ที่ได้ก่อให้เกิดขึ้นจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์นั้น จะต้องประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์อันเกิดปรัชญาพื้นฐานในการให้ความคุ้มครองกฎหมายลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นหลักการสากลที่กฎหมายลิขสิทธิ์แต่ละประเทศรวมถึงประเทศไทยให้การยอมรับ 3 ประการกล่าวคือ ประการแรกงานสร้างสรรค์นั้นต้องเป็นงานที่เกิดจากการริเริ่มขึ้นเองของผู้สร้างสรรค์ (Originality) โดยมิได้เกิดจากการทำซ้ำ ลอกเลียน หรือดัดแปลงงานของบุคคลอื่นโดยมิได้รับอนุญาต หากงานสร้างสรรค์นั้นเกิดจากการที่ตนได้ริเริ่มขึ้นเองแล้ว แม้งานสร้างสรรค์นั้นจะมีความใกล้เคียงกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นก็ย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์เช่นเดียวกันกับงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นนั้น ประการที่สอง งานสร้างสรรค์นั้นจะต้องเกิดจากความวิริยะอุตสาหะของผู้สร้างสรรค์ ที่ได้อาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญของตนในการสร้างสรรค์ผลงานนั้นพอสมควรด้วย มิใช่

เกิดจากความบังเอิญ และประการสุดท้าย งานสร้างสรรค์นั้นต้องเป็นการแสดงออกโดยวิธีหรือรูปแบบอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายกำหนดไว้¹

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ตามมาตรา 6 ได้กำหนดประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้รับการคุ้มครองเอาไว้ อันได้แก่ งานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานวรรณกรรม นาฏกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ หรือแผนกศิลปะ² ซึ่งประเภทของงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ประเทศไทยให้ความคุ้มครองนี้เกิดจากการอนุวัติการกฎหมายภายในตามความตกลงทริปส์ที่ประเทศไทยเป็นพันธมิตร ที่กำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกจะต้องให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตามที่กำหนดในอนุสัญญาเบอร์น ค.ศ. 1971

สำหรับงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานดนตรีกรรมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 ได้ให้นิยามของคำว่า ดนตรีกรรม ให้ความหมายว่า “งานเกี่ยวกับเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อบรรเลงหรือขับร้องไม่ว่าจะมีทำนองและคำร้องหรือมีทำนองอย่างเดียว และให้หมายความรวมถึงโน้ตเพลงหรือแผนภูมิเพลงที่ได้แยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้ว”³ ประกอบกับลักษณะของงานดนตรีกรรมที่องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกได้กำหนดไว้ว่า “Musical Works: Whether Serious or Light; Songs, Choruses, Operas, Musicals, Operettas; If for Instructions, Whether for One Instrument (Solos), a Few Instruments (Sonatas, Chamber Music, Etc.), or Many (Bands, Orchestras)”⁴ จากการพิจารณาบทนิยามดังกล่าวประกอบกับลักษณะงานดนตรีกรรมที่องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกกำหนดเอาไว้ได้ว่า งานดนตรีกรรมนั้นก็คือนงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อบรรเลงก็ดี หรือเพื่อขับร้องก็ดี ไม่ว่าจะมียังทำนองอย่างเดียว หรือเนื้อร้องและทำนองรวมกันก็ตาม อาทิ เพลงบรรเลงที่มีแต่เสียงดนตรี เพลงขับร้องเป็นท่วงทำนองโดยมิได้มีเครื่องดนตรีประกอบ เป็นต้น นอกจากนี้ งานดนตรีกรรมยังหมายความรวมถึงโน้ตเพลง (Musical Note) แผนภูมิเพลง (Musical Diagram) ซึ่งได้มีการแยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้ว⁵

จากบทนิยามดังกล่าวอาจเกิดปัญหาในการตีความว่า คำร้องเพียงอย่างเดียว เป็นงานดนตรีกรรมตามบทบัญญัติดังกล่าวหรือไม่ แต่จากการที่กฎหมายกำหนดว่า งานดนตรีกรรมให้หมายความ

¹ ปริญญา ดีผดุง, “กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา”, *รวมคำบรรยายเนติบัณฑิตยสภา* 67, (2557): 75-98.

² มาตรา 6 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

³ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 “ดนตรีกรรม”.

⁴ Subject Matter of Copyright Protection. Chapter2 - Fields of Intellectual Property Protection. WIPO INTELLECTUAL PROPERTY HANDBOOK.

⁵ ไชยยศ เหมือนรัชตะ, *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ :นิติธรรม, 2545), 58.

ถึงงานเกี่ยวกับเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อบรรเลงหรือขับร้อง ดังนั้น คำร้องที่จะได้รับการคุ้มครองในฐานะงานดนตรีกรรมที่เกิดจากการขับร้องออกมาเป็นท่วงทำนอง (Rhythm) ด้วย ซึ่งคำว่าทำนองอาจเกิดจากการใช้เครื่องดนตรีในการบรรเลง หรือท่วงทำนองที่เกิดจากการขับร้องโดยไม่มีดนตรีประกอบก็ได้ จะต้องมิได้เป็นเพียงการกล่าวขึ้นลอย ๆ เท่านั้น ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า งานดนตรีกรรมจะต้องประกอบไปด้วยท่วงทำนองเสมอ ซึ่งท่วงทำนองนี้อาจเกิดจากเครื่องดนตรีหรือเกิดจากการขับร้องก็ได้⁶

3.3 วิธีการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้ประพันธ์เพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

ในการพิจารณาว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประพันธ์เพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไรนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาถึงวิธีการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการกำหนดถึงตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของในงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น ทั้งนี้ จากการศึกษาพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 อาจแบ่งวิธีการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ออกเป็น 2 กรณี ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.1 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในกรณีผู้แต่งเพลงเป็นผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมขึ้นเอง

ในกรณีการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยผู้สร้างสรรค์เป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นเองนั้นได้มีการวางหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 8 ว่าผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น โดยแบ่งการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์เป็น 2 กรณี โดยมาตรา 8(1) ได้วางหลักกฎหมายว่าผู้ที่สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์จะต้องสัญชาติไทย หรืออยู่ในประเทศไทยในขณะที่สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ กล่าวคือจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับประเทศไทยทางใดก็ทางหนึ่ง และกรณีของมาตรา 8(2) เป็นกรณีที่ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ไม่ได้มีสัญชาติไทย และในขณะที่สร้างสรรค์ไม่ได้อยู่ในประเทศไทยเช่นกัน มาตรา 8(2) กำหนดให้มีการโฆษณา (Publication) เพื่อสร้างความเกี่ยวพันกับประเทศไทย โดยต้องมีการโฆษณางานครั้งแรกในประเทศไทย หรือประเทศภาคีภายใน 30 วันนับตั้งแต่ได้โฆษณางานครั้งแรกในประเทศอื่น ทั้งนี้ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 ได้กำหนดนิยามของคำว่า ผู้สร้างสรรค์ไว้ว่าจะต้องเป็นการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ ดังนั้นหากงานดังกล่าวไม่ใช่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามที่พระราชบัญญัติกำหนด ผู้ที่สร้างสรรค์งานดังกล่าวก็มิได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ทั้งนี้

⁶ ภัทรดา พินิจคำ, กฎหมายและการบริหารจัดการเก็บค่าตอบแทนการใช้ผลงานทางดนตรีกรรม (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), 106-107.

งานวิจัยเล่มนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม โดยงานดนตรีกรรมถือเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์อย่างหนึ่งตามที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์มาตรา 6 บัญญัติไว้ ดังนั้นผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมซึ่งถือว่าเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์จึงได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537⁷

3.3.2 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมโดยวิธีอื่น

สำหรับการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมโดยวิธีอื่นนั้น สามารถแบ่งการพิจารณาได้ดังนี้

3.3.2.1 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในฐานะพนักงานหรือลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน

จากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 9 ได้วางหลักไว้ว่างานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้น ที่เกิดจากความวิริยะอุตสาหะของผู้สร้างสรรค์เอง และมีการลงมือทำภายในขอบเขตการจ้างงานทำตามคำสั่งของนายจ้าง จนก่อให้เกิดงานอันมีลิขสิทธิ์ และเพื่อประโยชน์ของกิจการนายจ้างเอง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ได้วางหลักให้ลิขสิทธิ์ในงานดังกล่าวตกแก่ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ แต่ทั้งนี้ นายจ้างก็สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าว โดยการนำออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนตามวัตถุประสงค์ของการจ้างแรงงานนั้นได้ เว้นแต่ในกรณีที่มีการระบุไว้เป็นอย่างอื่น⁸ เช่นระบุให้งานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวแม้จะเกิดจากความคิดริเริ่มของผู้สร้างสรรค์ก็ตาม แต่ก็ให้งานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวตกแก่นายจ้าง เช่นนี้แล้วนายจ้างและลูกจ้างต่างก็ต้องปฏิบัติตามสัญญาจ้าง แต่ทั้งนี้จากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ มาตรา 9 บัญญัติว่าหากไม่ได้ทำเป็นหนังสืองานอันมีลิขสิทธิ์ก็จะตกแก่ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ ดังนั้นการพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 152 มาบังคับใช้ กล่าวคือจะต้องทำตามแบบที่กฎหมายได้กำหนดไว้ หากไม่ได้ทำตามแบบตามที่กฎหมายบังคับไว้ข้อตกลงดังกล่าวก็จะตกเป็นโมฆะ และเป็นผลให้งานดังกล่าวตกแก่ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์⁹

3.3.2.2 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในฐานะผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างทำของ

จากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 10 ได้วางหลักไว้ว่าหากงานใดที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นอันเนื่องมาจากมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้ว่าจ้าง ให้ผู้ว่าจ้างเป็นเจ้าของ

⁷ อำนาจ เนตยสุภา และชาญชัย อาริวิทย์เลิศ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556), 53.

⁸ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

⁹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, 85.

งานอันมีลิขสิทธิ์นั้น โดยลักษณะงานดังกล่าวต้องเป็นการจ้างทำของกล่าวคือมุ่งเน้นที่ผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ เว้นแต่จะมีการตกลงกันระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างให้งานอันตกแก่ผู้ว่าจ้าง¹⁰ โดยในส่วนของข้อตกลงยกเว้นนั้น เพียงแต่ตกลงกันด้วยวาจาที่สามารถที่จะนำมาบังคับกันได้ ซึ่งมีความแตกต่างจากการจ้างแรงงานตามมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ที่ข้อตกลงยกเว้นจะต้องทำเป็นหนังสือถูกต้องตามแบบของกฎหมายจึงจะมีผลบังคับใช้¹¹

3.3.2.3 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมกับหน่วยงานของรัฐ

จากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้วางหลักไว้ว่าในกรณีของกระทรวง (Ministries) ทบวง (Sub-Ministries) กรม (Department) หรือหน่วยงานอื่นใด ไม่ว่าจะของรัฐหรือท้องถิ่น ย่อมเป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์¹² โดยสามารถแบ่งได้สามประการ ประการแรกคือโดยการจ้างซึ่งจากตัวบทของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 14 ไม่ได้ระบุว่าเป็นการจ้างประเภทใด ดังนั้นแล้วก็ย่อมหมายความว่ารวมทั้งการจ้างแรงงาน และการจ้างทำของ หากคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นกระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานของรัฐหรือท้องถิ่นแล้ว งานอันมีลิขสิทธิ์ย่อมตกแก่กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือท้องถิ่นนั้น ประการที่สองตามคำสั่งของหน่วยงานนั้น ๆ ที่เกิดจากการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ของข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ในสังกัด ที่เกิดจากการปฏิบัติตามคำสั่งของหน่วยงานนั้น ๆ ที่ตนสังกัด เป็นต้น และประการสุดท้าย คือการควบคุมของหน่วยงานนั้น ๆ ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานของข้าราชการที่อยู่ในสังกัดนั้น ๆ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมหน่วยงานนั้น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้หากพฤติการณ์ไม่ได้เป็นไปตามที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา 14 แล้วงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวก็ย่อมตกเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งงานดังกล่าวจะต้องเป็นงานอย่างหนึ่งอย่างใดที่อาจได้รับลิขสิทธิ์ และต้องเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ที่อยู่ในระดับที่อาจได้รับความคุ้มครองได้ แต่ทั้งนี้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 14 ตอนท้ายได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้ว่าสามารถที่จะตกลงยกเว้นได้แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นการตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรจึงจะมีผลบังคับได้ มิเช่นนั้นจะตกเป็นโมฆะถือว่าไม่มีการตกลงเช่นนั้น¹³

3.3.2.4 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในฐานะผู้ดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์

จากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 11 ได้วางหลักไว้ว่างานที่เกิดจากการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ หากได้รับอนุญาตจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ แต่ทั้งนี้งานที่เกิดจาก

¹⁰ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

¹¹ อำนาจ เนตยสุภา และชาญชัย อารีวิทยาเลิศ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, 60.

¹² มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

¹³ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, 103.

การดัดแปลงดังกล่าวจะต้องไม่กระทบต่องานของเจ้าของลิขสิทธิ์เดิม โดยกฎหมายก็ไม่ได้กำหนดรูปแบบของการอนุญาตไว้¹⁴ ดังนั้นผู้ดัดแปลงจะขออนุญาตเป็นหนังสือหรือไม่ ก็ย่อมมีผลบังคับตามกฎหมายทั้งสิ้น ทั้งนี้คำว่าดัดแปลงมีความหมายรวมการทำซ้ำที่เป็นการเปลี่ยนรูปแบบของงานใหม่ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือเป็นการจำลองงานอันมีต้นฉบับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะจัดทำงานขึ้นใหม่ และผู้ที่ดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ตนจะได้ลิขสิทธิ์เฉพาะงานในส่วนที่ดัดแปลงเท่านั้นไม่รวมถึงงานต้นฉบับแต่อย่างใด เช่น การแปลภาษางานดังกล่าวก็ถือเป็น การดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ ผู้ที่ดัดแปลงหากได้รับอนุญาตจากงานอันมีลิขสิทธิ์ตนก็ได้ลิขสิทธิ์ในส่วน ของงานที่ดัดแปลงเท่านั้น ส่วนงานวรรณกรรมต้นฉบับจะไม่ใช่งานที่ผู้ดัดแปลงจะมีลิขสิทธิ์ได้ แต่ในกรณีที่เป็นการดัดแปลงงานสร้างสรรค์ที่ไม่มีลิขสิทธิ์ เช่นงานที่หมดอายุการคุ้มครองแล้วเช่นนี้ผู้ ดัดแปลงแม้ต่อมาจะไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ ผู้ดัดแปลงก็มีอำนาจที่จะดัดแปลง ได้โดยไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและอาญา¹⁵

3.3.2.5 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในฐานะผู้รวบรวม จากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 12 ได้วางหลักไว้ว่างานที่เกิดจาก การรวบรวมงานอันมีลิขสิทธิ์ หรือประกอบเข้าด้วยกันหากได้รับอนุญาตจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ แล้ว โดยเป็นการรวบรวมหรือประกอบเพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้ก็มีการจัดลำดับเรื่อง ก่อนหลังและนำเผยแพร่ออกสู่สาธารณะชนต่อไป ซึ่งกฎหมายไทยก็ได้ให้ความคุ้มครองถือว่าผู้ที่ รวบรวมและประกอบงานดังกล่าวเข้าด้วยกันเป็นผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ แต่ผู้ที่สร้างสรรค์งาน อันมีลิขสิทธิ์ที่เกิดจากการดัดแปลงหรือประกอบงานอันมีลิขสิทธิ์จะต้องไม่ใช่สิทธิกระทบกระเทือน สิทธิของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์เดิมให้เสียหาย¹⁶ ซึ่งการพิจารณาต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นกรณี ๆ ไป แต่หากงานนั้น ๆ เป็นงานที่สิ้นสุดอายุการคุ้มครองไปแล้ว กล่าวคือตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้กำหนดอายุการคุ้มครอง 50 ปีนับจากผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย ดังนั้นหากงานที่เกิด จากการรวบรวม หรือประกอบภายหลังอายุการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ประการหนึ่ง หรือ ประการที่สองคืองานที่เกิดจากการรวบรวมหรือประกอบ โดยงานดังกล่าวเป็นงานที่ไม่ถือว่ามีลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์เช่นนี้แล้ว กฎหมายให้ถือว่างานที่เกิดจากการรวบรวมและประกอบก็จะ ไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537¹⁷

¹⁴ มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

¹⁵ อำนาจ เนตยสุภา และชาญชัย อารีวิทยาเลิศ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, 62.

¹⁶ มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

¹⁷ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, 97.

3.4 สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

สิทธิของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ มีบัญญัติในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15 ที่ว่าด้วยสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์จะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว 5 ประการ ได้แก่ (1) สิทธิในการทำซ้ำหรือดัดแปลง (2) สิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน (3) สิทธิในการให้เช่า ต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง (4) สิทธิในการให้ประโยชน์ในงานอันมีลิขสิทธิ์แก่บุคคลอื่น ๆ (5) สิทธิในการอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิตาม (1)(2)และ(3) โดยจะกำหนดเงื่อนไขหรือไม่ก็ได้ แต่เงื่อนไขดังกล่าวต้องไม่เป็นการจำกัดการแข่งขัน โดยไม่เป็นธรรม¹⁸

ทั้งนี้ สิทธิประการแรกคือสิทธิในการทำซ้ำ (Reproduction Right) กฎหมายไม่ได้กำหนดเป็นหลักเกณฑ์ตายตัวว่าจะต้องเป็นการทำซ้ำในงานนั้นทั้งหมด หากมีการทำซ้ำบางส่วนโดยส่วน ดังกล่าวเป็นงานในส่วนที่มีสาระสำคัญ ก็ถือว่าเป็นการทำซ้ำ ซึ่งคำว่าทำซ้ำตามความหมายของ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ก็มีความหมายขยายไปถึงการเลียนแบบงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ไม่ จำเป็นต้องเลียนแบบงานดังกล่าวทั้งหมด ดังนั้นเพียงแต่มีการเลียนแบบงานในส่วนที่มีสาระสำคัญ บางส่วนก็เข้าลักษณะการทำซ้ำตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนี้กฎหมายก็ไม่ได้กำหนดรูปแบบวิธี ทำซ้ำ แม้จะมีการทำซ้ำที่ไม่ใช่รูปแบบเดียวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ งานดังกล่าวก็ถือเป็นการทำซ้ำได้ เช่น ภาพจิตรกรรมมีการปั้นภาพจนเกิดเป็นภาพที่มีรูปทรง งานดังกล่าวเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์หากต่อมามี การถ่ายภาพจิตรกรรมดังกล่าวก็ถือเป็นการทำซ้ำตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากการทำซ้ำแล้ว เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ยังมีสิทธิในการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ (Adaptation Right) ซึ่งกฎหมายได้ กำหนดลักษณะของการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ได้แก่ การดัดแปลงโดยเปลี่ยนรูปแบบใหม่ เช่นการ บั๊นรูปปั้นที่มีรูปแบบมาจากภาพเขียน, การแก้ไขงานอันมีลิขสิทธิ์ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ เช่น การนำนวนิยายที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์มาแก้ไขปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางตอน และการจำลองงานอันมี ลิขสิทธิ์ในส่วนที่มีสาระสำคัญ เช่น ภาพจิตรกรรมที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์แต่หากมีการนำกล้องถ่ายรูป ไปถ่ายภาพจิตรกรรมดังกล่าวบางช่วงบางตอนที่มีความสำคัญแล้ว ลักษณะดังกล่าวก็ถือเป็นการ ดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ตามความหมายนี้ ดังนั้นกล่าวโดยสรุปการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ กฎหมายก็ถือเป็นการทำซ้ำในอีกรูปแบบหนึ่งตามที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 ความหมายของคำว่าทำซ้ำและดัดแปลงก็เป็นคำที่มีบางส่วนซ้อนกันอยู่ ซึ่งกฎหมายมุ่งที่การกระทำ เป็นสำคัญ ไม่รวมถึงเจตนาของการกระทำ หากการกระทำเข้าลักษณะของการทำซ้ำหรือดัดแปลง งานอันมีลิขสิทธิ์แล้วการกระทำดังกล่าวเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็ย่อมได้รับความคุ้มครองตาม พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฉบับนี้

¹⁸ มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

ประการที่สองคือการเผยแพร่ต่อสาธารณชน (Right to Communicate Works to the Public) จากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีการทำงานนั้นจะปรากฏต่อสาธารณชนไว้ ดังนั้นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็สามารถที่จะทำให้งานดังกล่าวปรากฏต่อสาธารณชนในรูปแบบใด ๆ ก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นโดยการแจก การจำหน่ายงานสำเนางานอันมีลิขสิทธิ์ เป็นต้น ทั้งนี้คำว่าสาธารณชน ก็หมายความว่ารวมถึงประชาชนทั่วไปที่สามารถที่จะเข้าถึงงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวได้ ไม่ว่าจะเป็นวิธีใด ๆ ก็ตาม โดยกฎหมายก็ไม่ได้กำหนดจำนวนประชาชนว่าต้องมีจำนวนเท่าใดถึงจะเข้าลักษณะตามนิยามศัพท์ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 แต่การเผยแพร่ต่อสาธารณชนดังกล่าวจะต้องมีเงื่อนไขที่ว่าประชาชนจะต้องเข้าถึงงานโดยรับรู้ถึงงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นในทันที ตัวอย่างเช่น เพลงที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ เพลงดังกล่าวได้มีการเปิดเผยแพร่ในวิทยุกระจายเสียง ประชาชนสามารถที่จะเข้าถึงงานนั้นได้โดยการฟัง และสามารถที่จะรับรู้ได้ถึงเนื้อหา ทำนองของเพลงผ่านการฟังบทเพลงนั้น ๆ เป็นต้น

ประการที่สาม การให้เช่าต้นฉบับและสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง (Rental Right) สิทธิในการเช่างานอันมีลิขสิทธิ์จากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15(3) ได้กำหนดประเภทงานไว้ 4 ประเภท ได้แก่ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียงเท่านั้น ฉะนั้นหากเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทอื่นนอกจากนี้ สามารถที่จะเช่างานอันมีลิขสิทธิ์ได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์

ประการที่สี่ ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น คือเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ย่อมที่จะได้รับสิ่งตอบแทนจากการที่บุคคลอื่นใช้ประโยชน์จากงานที่ตนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ที่เรียกกันว่าค่าตอบแทน (ค่าสิทธิ) โดยค่าตอบแทนดังกล่าวไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปแบบของเงินเท่านั้น และการที่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ให้ประโยชน์อันเกิดจากงานอันมีลิขสิทธิ์แก่บุคคลอื่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ก็ไม่ได้กำหนดแบบของนิติกรรมที่เป็นข้อตกลงเกี่ยวกับการให้ประโยชน์อันเกิดจากงานอันมีลิขสิทธิ์ ดังนั้นรูปแบบของนิติกรรมที่เป็นข้อตกลงของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์และบุคคลอื่นจึงสามารถที่จะตกลงกันในรูปแบบใดก็ได้ และ

ประการสุดท้าย การอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิในการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน และให้เช่าต้นฉบับ หรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง (Right to License) กล่าวคือการทำที่ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะที่ตนเป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ ได้อนุญาตให้บุคคลอื่นสามารถใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนได้ โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดเป็นหลักเกณฑ์ตายตัวว่าจะต้องทำตามแบบตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้นหากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์มีข้อตกลงไม่ว่าในรูปแบบใดกับผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ ข้อตกลงดังกล่าวก็สามารถมีผลใช้บังคับได้ ซึ่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15(5) ก็ได้

วางหลักเกี่ยวกับการอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิทำซ้ำ หรือดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่า ต้นฉบับ หรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง โดยจะ กำหนดเงื่อนไขหรือไม่ก็ได้ แต่ในกรณีที่มีการกำหนดเงื่อนไขขึ้นเงื่อนไขดังกล่าวจะต้องไม่เป็นการ จำกัดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมตามที่กฎกระทรวงกำหนดตามความในมาตรา 15 วรรค 2 ของ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

นอกจากนี้ เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็ยังมีสิทธิในการอนุญาตให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์จากงาน อันมีลิขสิทธิ์จากประเภทงานตามที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 15(5) ประกอบมาตรา 16 ที่ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ว่าจะไม่เป็นการตัดสิทธิเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ในการที่จะอนุญาตให้บุคคล อื่นนอกจากบุคคลที่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ได้อนุญาตไปแล้ว ซึ่งก็ถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่ เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์มีได้ แต่ทั้งนี้หากการตกลงดังกล่าวมีการตกลงกันเป็นหนังสือ และเนื้อความที่ ตกลงกันก็เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 16 ที่ได้วางหลักไว้ว่าเจ้าของงาน อันมีลิขสิทธิ์ก็ไม่สามารถอนุญาตให้บุคคลอื่น ๆ ได้รับประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ ยกเว้นแต่ผู้ที่ ได้รับอนุญาตตามข้อตกลงที่ตกลงกันเป็นหนังสือ (Exclusive Licensing) ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวก็ สามารถมีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย แต่ในขณะเดียวกันผู้ที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ จะไม่มีอำนาจในการทำข้อตกลงใด ๆ เกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ตนได้รับกับบุคคลอื่น ๆ เพราะสิทธิที่ผู้ ได้รับอนุญาตให้ได้รับประโยชน์งานอันมีลิขสิทธิ์จากเจ้าของงานถือเป็นสิทธิเฉพาะตัว ซึ่งผู้ที่ได้รับ อนุญาตจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ให้ใช้ประโยชน์ใด ๆ เกี่ยวกับงานดังกล่าวก็ยังคงมีสิทธิในการ ฟ้องร้องดำเนินคดีใด ๆ กับบุคคลอื่นที่ทำให้ตนได้รับความเสียหายได้ แต่สิทธิที่บุคคลที่ได้รับอนุญาต จากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์มีนั้นก็ยังมียุ่ตลอดระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตเท่านั้น หากระยะเวลา ดังกล่าวสิ้นสุดไปการใด ๆ ที่ผู้ที่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์กระทำ กฎหมายก็จะถือว่าเป็น การละเมิดต่อสิทธิของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ทันที¹⁹

นอกจากสิทธิตามที่กำหนดไว้มาตรา 16 แล้ว เจ้าของลิขสิทธิ์ยังมีสิทธิที่เรียกว่า สิทธิในการ โอนสิทธิ (Transfer of Copyright) ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้วาง หลักเกณฑ์ไว้ว่าเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์สามารถที่จะโอนสิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนทั้งหมดหรือ บางส่วนแก่บุคคลอื่นก็ได้ โดยการกำหนดระยะเวลาใดระยะเวลาหนึ่งในการโอนสิทธิดังกล่าวแก่บุคคล นั้น ๆ ซึ่งในกรณีที่ไม่มีกำหนดระยะเวลาในการให้ความคุ้มครอง มาตรา 17 วรรค 2 แห่ง พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ก็ได้วางหลักเกี่ยวกับระยะเวลาในการโอนสิทธิดังกล่าวเป็นระยะเวลา 10 ปี ทั้งนี้กฎหมายก็ได้กำหนดแบบของนิติกรรมที่ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน²⁰

¹⁹ อำนาจ เนตยสุภา และชาญชัย อารีวิทยาเลิศ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, 71-79.

²⁰ มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

จากการศึกษาเราจะพบว่าการโอนสิทธิตามความในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีความแตกต่างกับสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์มีตามความในมาตรา 15 ด้วยเหตุที่ว่าหากเป็นการใช้สิทธิแต่เพียงผู้เดียวตามความในมาตรา 15 นั้นหมายความว่าเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์มีสิทธิในงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นในฐานะที่ตนเป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ แต่การโอนสิทธิตามความในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นกรณีที่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ตกลงที่จะโอนสิทธิในความเป็นเจ้าของแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งลักษณะในการโอนสิทธิดังกล่าวเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็สามารถที่จะเลือกโอนสิทธิทั้งหมดในงานนั้น ๆ ก็ได้ หรือจะเลือกโอนสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ เช่น การที่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์เลือกที่จะโอนสิทธิในการทำซ้ำ หรือดัดแปลง บุคคลที่ได้รับโอนสิทธิดังกล่าวก็มีสิทธิแค่ทำซ้ำหรือดัดแปลงงานดังกล่าว แต่บุคคลที่รับโอนก็ไม่มีสิทธิที่จะเผยแพร่งานดังกล่าวต่อสาธารณชน โดยการโอนสิทธิดังกล่าวเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์อาจกำหนดระยะเวลาในการโอนสิทธิดังกล่าวก็ได้ หากครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าวเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็จะกลับมามีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นต่อไป แต่ในกรณีที่ผู้โอนและผู้รับโอนไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการโอนสิทธิดังกล่าวเช่นนี้ กฎหมายก็ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 17 วรรค 2 ว่าให้มีกำหนดระยะเวลา 10 ปี และสิทธิดังกล่าวก็จะกลับไปที่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์เช่นเดิม ทั้งนี้การโอนสิทธิตามความหมายของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ผู้โอนกับผู้รับโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มีความแตกต่างกันสามประการดังต่อไปนี้ประการที่หนึ่ง การโอนสิทธิกฎหมายกำหนดให้ทำตามแบบจะต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอนมิฉะนั้นจะตกเป็นโมฆะ เสมือนกับไม่มีการโอนสิทธิดังกล่าวที่มีความแตกต่างจากการอนุญาตให้ใช้สิทธิที่กฎหมายไม่ได้กำหนดแบบของนิติกรรมไว้ก็สามารถใช้บังคับได้ตามกฎหมาย จุดแตกต่างประการที่สอง คือการอนุญาตให้ใช้สิทธิเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์สามารถที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่น ๆ ใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ นอกจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์กับผู้รับประโยชน์จะมีการทำข้อตกลงใด ๆ ยกเว้นไว้เช่นนี้เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็จะไม่สามารถทำข้อตกลงให้บุคคลอื่น ๆ ให้ได้รับประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ แต่หากเป็นการโอนสิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์แล้ว เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็จะหมดสิทธิใด ๆ ในงานดังกล่าว และจุดแตกต่างประการสุดท้ายคือ การอนุญาตให้ใช้สิทธิหากไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการได้รับอนุญาตไว้ กฎหมายก็จะถือว่าเป็นลักษณะของสัญญาที่ไม่มีกำหนดเวลาหากต่อมาจะทำการบอกเลิกก็ต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 393 ซึ่งมีความแตกต่างจากการโอนสิทธิหากไม่มีการกำหนดระยะเวลาไว้กฎหมายให้ถือว่าการโอนสิทธินั้นมีการกำหนดระยะเวลา 10 ปีหากหลังจากกำหนดระยะเวลาดังกล่าว เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็จะกลับมามีสิทธิในงานที่ตน

สร้างสรรค์ตามเดิมและถ้าผู้รับโอนสิทธิใช้สิทธิใด ๆ ภายหลังระยะเวลาดังกล่าวก็จะถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์²¹

นอกจากสิทธิของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์มาตรา 15 และมาตรา 17 ซึ่งเป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ยังได้ให้ความคุ้มครองสิทธิที่เรียกว่า สิทธิในฐานะผู้สร้างสรรค์ (Moral Rights) ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 18 ซึ่งได้วางหลักไว้ว่า ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้มีสิทธิที่จะแสดงตนต่อบุคคลทั่วไปได้ว่าตนคือผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ และมีสิทธิที่จะห้ามบุคคลใด ๆ กระทำการดัดแปลง ตัดทอน บิดเบือนงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนจนเกิดความเสียหาย และหากตนถึงแก่ความตายทายาทของผู้สร้างสรรค์ก็สามารถที่จะฟ้องร้องดำเนินคดีต่อบุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้ ทั้งนี้วันแต่จะมีบัญญัติเป็นอย่างอื่น²²

เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์เมื่อได้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ด้วยความวิริยะอุตสาหะของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ จนกระทั่งเกิดงานอันมีลิขสิทธิ์แล้ว เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็ควรที่จะได้รับความคุ้มครองในฐานะที่ตนสร้างสรรค์ผลงานตามหลัก (Moral Rights) ของอนุสัญญากรุงเบอร์น ที่แตกต่างหากจากสิทธิในทางเศรษฐกิจที่เกิดจากงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าว ถึงแม้งานดังกล่าวจะมีการโอนสิทธิไปยังบุคคลอื่นแล้วก็ตาม แต่ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ก็ยังคงมีสิทธิได้รับความคุ้มครองอยู่ที่สามารถแบ่งได้สองประการ กล่าวคือ ประการแรกสิทธิที่จะแสดงต่อบุคคลอื่นว่าตนเป็นผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ (Right of Attribution หรือ (Paternity Right) แม้งานดังกล่าวจะมีการโอนสิทธิไปยังบุคคลอื่นแล้วก็ตาม แต่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็ยังมีสิทธิแต่จะแสดงต่อบุคคลทั่วไปได้ว่างานดังกล่าวเกิดจากการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของตน และประการที่สอง คือแม้งานดังกล่าวจะมีการโอนสิทธิไปยังบุคคลอื่นแล้ว แต่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็มีสิทธิที่จะห้ามบุคคลนั้น ๆ ตัดทอน ดัดแปลง หรือกระทำการใด ๆ ให้ตนในฐานะเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ได้รับความเสียหายในฐานะที่ตนเป็นผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ (Integrity Right) ทั้งนี้สิทธิตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กฎหมายมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองเพียงแก่ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์เท่านั้น แต่สิทธิของผู้สร้างสรรค์ดังกล่าวจะยังคงมีอยู่ตลอดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์เท่านั้น หากผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตายกฎหมายก็กำหนดให้ทายาทสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีแทนผู้สร้างสรรค์ได้ และผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ก็สามารถที่จะทำข้อตกลงสละสิทธิในฐานะผู้สร้างสรรค์ได้แต่ข้อตกลงดังกล่าวต้องทำตามแบบของนิติกรรม มิฉะนั้นจะต้องเป็นโมฆะ เช่น การที่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรว่า ยินยอมจะให้ผู้ที่ได้รับโอนสิทธิจากตนสามารถแสดงตนต่อบุคคลอื่นได้ว่าผู้รับโอนสิทธิ

²¹ อำนาจ เนตยสุภา และชาญชัย อารีวิทยาเลิศ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, 80-83.

²² มาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

เป็นผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ โดยมีการตกลงกันเป็นลายลักษณ์อักษรเช่นนี้ ข้อตกลงดังกล่าวก็สามารถมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย²³

3.5 อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์

เจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์นั้นมีเจตนารมณ์ก็เพื่อมุ่งเน้นให้การคุ้มครองเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ให้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนด โดยเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็สามารถที่จะใช้ประโยชน์อันเกิดจากงานอันมีลิขสิทธิ์ที่เกิดจากการศึกษา ค้นคว้า ความวิริยะอุตสาหะของตน นำมาซึ่งผลงานที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้น หากกฎหมายไม่วางหลักกฎหมายคุ้มครองเช่นนี้ก็จะไม่มีบุคคลใดต้องการที่จะสร้างสรรค์ผลงานใด ๆ เพราะตนก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากงานที่ตนสร้างสรรค์อย่างเต็มที่โดยอาจมีบุคคลใด ๆ เข้ามาทำละเมิดต่องานอันมีลิขสิทธิ์ เช่นอาจมีการทำซ้ำงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ เป็นต้น แต่ทั้งนี้กฎหมายก็ไม่ได้มีเจตนาต้องการให้สิทธิผูกขาดต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดตลอดไป เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่ากฎหมายต้องการที่จะรักษาสมดุลระหว่างประโยชน์ของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ กับประโยชน์สาธารณะกล่าวคือหากงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวสิ้นสุดระยะเวลาให้ความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์แล้ว ผลงานของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็จะตกแก่สาธารณชนกลายเป็นสมบัติของสาธารณะ (Public Domain) สาธารณชนสามารถใช้ประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ดังกล่าวได้ไม่เป็นการผิดกฎหมายลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ทั้งนี้การนับระยะเวลาในการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายมุ่งให้ความคุ้มครองตั้งแต่มีการสร้างสรรค์ผลงาน ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์จะไม่นำหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/3 วรรค 2 มาปรับใช้ที่ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการนับอายุการคุ้มครองว่าให้นับวันถัดไปนับจากสร้างสรรค์ผลงานอันมีลิขสิทธิ์ ก็เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่าหากมีการทำละเมิดในวันแรกที่ได้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ก็จะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ เพราะอายุการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ยังไม่เริ่มนับ ซึ่งก็จะขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ต้องการให้ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวนับตั้งแต่มีการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ขึ้น ในส่วนของอายุการคุ้มครองแบ่งออกเป็นกรณีบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล หากเป็นบุคคลธรรมดาตามกฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ไว้ใน มาตรา 19 ว่างานอันมีลิขสิทธิ์ นอกจากมาตรา 21 และ 22 อายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์จะมีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ และหลังจากที่ผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ถึงแก่ความตายไปอีก 50 ปี แต่หากงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นมีผู้สร้างสรรค์งานหลายคนให้ใช้หลักการนับโดยพิจารณาเมื่อผู้สร้างสรรค์คนสุดท้ายถึงแก่

²³ อำนาจ เนตยสุภา และชาญชัย อารีวิทยาเลิศ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, 83-85.

ความตาย แต่ทั้งนี้หากงานดังกล่าวยังไม่เคยมีการโฆษณางานอันมีลิขสิทธิ์และหากผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ได้ถึงแก่ความตายก่อนที่จะมีการโฆษณางานนั้น เช่นนี้อายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ให้เริ่มนับอายุการคุ้มครอง 50 ปีนับตั้งแต่มีการโฆษณางานอันมีลิขสิทธิ์ ประการต่อมาหากเป็นกรณีนิติบุคคลซึ่งกฎหมายสมมติให้มีสภาพนิติบุคคล กฎหมายลิขสิทธิ์ได้วางหลักเกณฑ์การคุ้มครองว่า 50 ปีนับตั้งแต่มีการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ที่เกิดจากการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ของนิติบุคคลโดยแท้จริงเท่านั้น เช่น งานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของผู้แทนนิติบุคคล หรือ งานที่ผู้รับจ้างให้เป็นผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์เป็นนิติบุคคลเอง เป็นต้น แต่หากงานดังกล่าวมีการนำเอางานอันมีลิขสิทธิ์ออกโฆษณาอายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์คือ 50 ปีนับตั้งแต่มีการโฆษณางานนั้น แม้ต่อมานิติบุคคลจะมีการจดทะเบียนเลิกนิติบุคคลก็ตามหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาเกี่ยวกับอายุการคุ้มครองของนิติบุคคลก็ยังคงใช้หลักการเดิมคือพิจารณาที่การสร้างสรรค์ผลงานและการโฆษณา²⁴

ในกรณีที่งานอันมีลิขสิทธิ์ไม่ปรากฏผู้สร้างสรรค์ ตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้สร้างสรรค์เองไม่ได้เปิดเผยชื่อของตนในงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ตนสร้างสรรค์กล่าวคือจะต้องไม่ทราบตัวผู้สร้างสรรค์อย่างแท้จริง โดยใช้เป็นนามแฝงปรากฏต่อสาธารณชนแทน หรือ ในกรณีที่มีการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ขึ้นแล้วแต่ไม่ปรากฏผู้สร้างสรรค์เช่นนี้ อายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์กฎหมายลิขสิทธิ์ได้วางหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 20 ว่าให้มีอายุการคุ้มครอง 50 ปีนับตั้งแต่มีการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์นั้น เว้นแต่ในช่วง 50 ปีนี้ได้มีการโฆษณางานครั้งแรกอายุการคุ้มครองให้นับตั้งแต่ 50 ปีนับตั้งแต่มีการโฆษณางานครั้งแรก แต่อย่างไรก็ดีหากภายหลังจากอายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์กล่าวคือภายหลังจาก 50 ปีนับตั้งแต่สร้างสรรค์งานดังกล่าวย่อมตกแก่สาธารณชนแล้ว แม้มีการโฆษณางานครั้งแรกอายุการคุ้มครอง 50 ปีก็ยังไม่เริ่มนับ ในทางกลับกันในกรณีที่งานอันมีลิขสิทธิ์ในตอนแรกไม่ปรากฏตัวผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์อย่างแท้จริงก็จะเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 20 แต่หากภายหลังปรากฏตัวผู้สร้างสรรค์ แม้ระยะเวลาในการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์จะครบ 50 ปีนับตั้งแต่มีการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์เช่นนี้ก็ให้กลับมาใช้หลักทั่วไปตามมาตรา 19 คืออายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และภายหลังจากที่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตายไปอีก 50 ปี แต่ทั้งนี้หากภายในช่วงระยะเวลาให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์หากมีการโฆษณางานครั้งแรกก็ให้นับอายุการคุ้มครอง 50 ปีนับตั้งแต่มีการโฆษณางานครั้งแรก²⁵

สำหรับงานอันมีลิขสิทธิ์บางประเภทนั้น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์บางประเภทไว้ อันได้แก่งานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทภาพถ่าย โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ และงานศิลปะ

²⁴ เรื่องเดียวกัน, 87-93.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, 93-95.

ประยุกต์ไว้เป็นการเฉพาะ โดยจะมีปรากฏอยู่ในมาตรา 21 ที่ได้มีการวางหลักของงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทภาพถ่าย โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง และงานแพร่เสียงแพร่ภาพ ให้มีอายุการคุ้มครอง 50 ปีนับตั้งแต่ได้มีการสร้างสรรค์งาน หรือในกรณีที่งานดังกล่าวมีการโฆษณางานก็ให้นับอายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ 50 ปีนับตั้งแต่มีการนำงานนั้นออกโฆษณา เนื่องจากเหตุผลที่ว่างานภาพถ่าย โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ โดยตัวงานนั้นไม่ได้เป็นการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ขึ้นเอง แต่เป็นการนำเอางานอันมีลิขสิทธิ์มาประยุกต์ดัดแปลงระยะเวลาการคุ้มครองจึงไม่สามารถนำหลักการทั่วไปตามมาตรา 19 มาบังคับใช้ได้ แต่ในขณะที่งานศิลปประยุกต์ที่เกิดจากการนำงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทศิลปกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งนอกจากคุณค่าความงามของงานได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยมีการบัญญัติเกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทงานศิลปประยุกต์ไว้ในมาตรา 23 คือให้มีอายุการคุ้มครอง 25 ปีนับตั้งแต่มีการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ หรือหากในส่วนระยะเวลาที่คุ้มครองมีการนำงานนั้นออกโฆษณาก็ภายใน 25 ปีนับตั้งแต่มีการโฆษณางานนั้น แต่ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภท ภาพถ่าย โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ สิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ หรืองานศิลปประยุกต์ นอกจากนี้คำว่างานออกโฆษณาก็ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 24 ที่ว่าการนำงานออกโฆษณาว่างานดังกล่าวจะต้องเป็นการโฆษณางาน โดยจะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์เท่านั้น และ มาตรา 26 ที่ได้วางหลักไว้ว่าหากเป็นการโฆษณางานภายหลังจากที่พ้นระยะเวลาคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์จะไม่ก่อให้เกิดสิทธิใด ๆ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537²⁶

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับงานอันมีลิขสิทธิ์ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐเป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยได้กำหนดอายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ในมาตรา 23 ในกรณีที่งานอันมีลิขสิทธิ์เกิดจากการจ้าง หรือการทำตามคำสั่ง หรือ การควบคุมงานตามมาตรา 14 ให้มีอายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ 50 ปีนับตั้งแต่มีการสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ หรือในกรณีที่ในระหว่างอายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ได้มีการนำงานออกโฆษณา เช่นนี้ ก็ให้นับอายุการคุ้มครอง 50 ปีนับตั้งแต่มีการนำงานดังกล่าวออกโฆษณาครั้งแรก ดังนี้เมื่อมาตรา 23 มีการบัญญัติไว้เป็นเฉพาะหากมีกรณีหน่วยงานของรัฐเป็นเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ก็ต้องนำมาตรา 23 มาใช้บังคับเท่านั้น จึงไม่สามารถนำมาตรา 19, 21 และ 22 ซึ่งเป็นหลักทั่วไปมาใช้บังคับได้ แต่ทั้งนี้งานอันมีลิขสิทธิ์ที่หน่วยงานของรัฐเป็นเจ้าของก็ต้องนำหลักเกณฑ์มาตรา 24 ที่ได้วางหลักว่าการนำงานออกโฆษณาก็ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์มาใช้บังคับ ควบคู่กับ

²⁶ เรื่องเดียวกัน, 95-97.

มาตรา 26 ที่ได้วางหลักว่าหากพ้นระยะเวลาคุ้มครองงานอันลิขสิทธิ์ แม้ภายหลังมีการนำงานดังกล่าวออกโฆษณาก็ไม่ทำให้นั้น ๆ มีสิทธิใด ๆ ในทางกฎหมาย²⁷

3.6 ส่งท้าย

จากที่ได้ทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศไทย ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้งานดนตรีกรรมเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ได้รับความคุ้มครอง อีกทั้งยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์เอาไว้ โดยแบ่งออกเป็นการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์ประการหนึ่ง และการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์โดยวิธีอื่น อันได้แก่ การได้มาตามสัญญาจ้างแรงงาน การได้มาตามสัญญาจ้างทำของ ลิขสิทธิ์ของหน่วยงานรัฐ การได้มาในฐานะผู้ดัดแปลง และการได้มาในฐานะผู้รวบรวม อีกประการหนึ่ง ซึ่งการเข้าทำสัญญาระหว่างค่ายเพลงและนักแต่งเพลงย่อมอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังได้กำหนดถึงสิทธิของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์อันเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวตามมาตรา 15 รวมทั้งสิทธิในการโอนลิขสิทธิ์ให้แก่บุคคลอื่นตามมาตรา 17 โดยสิทธิของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์นี้อาจมิใช่สิทธิของผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์สำหรับสิทธิของผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ได้กำหนดไว้ในมาตรา 18 ตลอดจนการกำหนดอายุในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในกรณีต่าง ๆ ซึ่งจะได้ทำการศึกษาต่อไปว่ามาตรการในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ส่งผลถึงปัญหาการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอย่างไร ซึ่งผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษาในส่วนต่อไป

²⁷ เรื่องเดียวกัน, 97-98.

บทที่ 4

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญาลิขสิทธิ์ ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

4.1 บทนำ

จากที่ได้ทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในประเทศไทย ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาแล้วในบทที่ 3 ในบทนี้ ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม อันได้แก่ มาตรการในทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์และสิทธิของผู้สร้างสรรค์ อีกทั้ง ทำการศึกษาถึงผลกระทบจากปัญหาการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตลอดจนคำพิพากษาของศาล เพื่อพิจารณาว่าส่งผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมและประชาชนทั่วไปผู้ใช้อนุสิทธิอย่างไร รวมทั้งศึกษามาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ตามรายละเอียดที่จะได้พิจารณาดังต่อไปนี้

4.2 ปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

4.2.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์

ในการพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้น ผู้ศึกษาขอแยกการพิจารณาออกเป็น การได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม และโดยฐานะอื่นที่มีใช้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1.1 การได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์

กระบวนการของการสร้างสรรค์งานดนตรีกรรมชิ้นหนึ่งนั้น จะต้องประกอบไปด้วย การ 3 ขั้นตอนด้วยกันกล่าวคือ ขั้นตอนของการประพันธ์คำร้องโดยการแต่งเนื้อร้อง ขั้นตอนของการประพันธ์ทำนองซึ่งประกอบไปด้วยระดับของเสียงสูงเสียงต่ำความสั้นยาวของเสียง และขั้นตอนของการเรียบเรียงเสียงประสานซึ่งเป็นการปรับแต่งคำร้องและทำนอง รวมทั้งเรียบเรียงโดยการใส่เสียงเครื่องดนตรีที่ผสมผสานกลมกลืนกันอย่างไพเราะ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวอาจเกิดจากบุคคล ๑ เดียวกันหรือเกิดจากบุคคลหลายคนก็ได้

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 8 ได้กำหนดให้ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยมีเงื่อนไขเกี่ยวกับการโฆษณาตาม (1) และ (2)¹ ประกอบกับมาตรา 4 ที่ได้กำหนดนิยามของผู้สร้างสรรค์โดยให้ความหมายว่า ผู้ทำหรือผู้ก่อเกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้² จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้เองทำให้ผู้ประพันธ์คำร้องหรือทำนองที่ได้อาศัยความวิริยะอุตสาหะของตนในการประพันธ์คำร้องและทำนองได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในคำร้องและทำนองที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นนั้นในฐานะที่เป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์งานด้วยตนเอง แต่สำหรับผู้เรียบเรียงเสียงประสานนั้น เนื่องจากโดยหลักการตามกฎหมายลิขสิทธิ์การเรียบเรียงเสียงประสานเป็นการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มีอยู่เดิม ผู้เรียบเรียงเสียงประสานจึงเป็นผู้ได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมในฐานะผู้ดัดแปลง มิใช่ในฐานะผู้สร้างสรรค์ซึ่งจะได้กล่าวในส่วนต่อไป

นอกจากนี้ ในบางกรณีในงานดนตรีกรรมนั้นเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างบุคคลหลายฝ่ายซึ่งไม่อาจแบ่งแยกได้นั้น บุคคลเหล่านั้นก็ย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมดังกล่าวร่วมกัน อาทิ ร่วมกันแต่งคำร้อง ร่วมกันแต่งทำนอง เป็นต้น แม้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จะมีได้บัญญัติถึงการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์ร่วมไว้โดยชัดแจ้ง แต่ก็ได้ให้การยอมรับหลักการดังกล่าว ซึ่งเห็นได้จากการที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 19 วรรคสองและวรรคสามที่ได้กำหนดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในกรณีที่มีการสร้างสรรค์ร่วมเอาไว้³

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผู้ประพันธ์คำร้อง ผู้ประพันธ์ทำนอง ย่อมเป็นผู้ได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะที่เป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยตนเองซึ่งงานดนตรีกรรมที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ในอันที่จะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการแสวงประโยชน์จากงานดนตรีกรรมที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 15 รวมทั้งสิทธิในฐานะผู้สร้างสรรค์ตามมาตรา 18 ซึ่งจะได้กล่าวในส่วนต่อไป

4.2.1.2 การได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะอื่นที่มีผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

นอกจากการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้นแล้ว หากพิจารณาถึงในทางปฏิบัติในการเข้าทำสัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่าย

¹ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

² มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 “ผู้สร้างสรรค์”.

³ ไชยยศ เหมะรัชตะ, ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาพื้นฐานความรู้ทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2555), 75.

เพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม อาจแบ่งการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะอื่นที่มีใช้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะนายจ้าง

จากที่ได้ทำการศึกษามาแล้วว่า ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์งานขึ้นในฐานะพนักงานหรือลูกจ้าง มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้กำหนดให้ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์นั้นตกเป็นของพนักงานหรือลูกจ้างซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์นั้น แต่นายจ้างย่อมมีสิทธิในงานสร้างสรรค์ออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนตามวัตถุประสงค์แห่งการจ้างงาน เว้นแต่จะได้ทำหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น⁴ ซึ่งหากพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวการที่กฎหมายกำหนดให้ลิขสิทธิ์ตกเป็นของพนักงานหรือลูกจ้างโดยอัตโนมัติ นั้น แสดงให้เห็นว่ากฎหมายมีวัตถุประสงค์ที่จะมุ่งให้ความคุ้มครองพนักงานหรือลูกจ้างซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์งานนั่นเอง ส่วนการบัญญัติให้สามารถตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้นั้น ก็เพียงแต่เป็นการรองรับหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาของคู่สัญญาเท่านั้น

เนื่องจากการประกอบธุรกิจค่ายเพลงมีการแข่งขันที่สูง ดังนั้นเพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง ในทางปฏิบัติผู้ประกอบการค่ายเพลงจะต้องมีทีมงานผลิตผลงานเพลง อาทิ นักร้อง นักดนตรี นักร้องประสานเสียง โปรดิวเซอร์ ผู้ประพันธ์คำร้อง ผู้ประพันธ์ทำนอง และผู้เรียบเรียงเสียงประสาน เป็นต้น เพื่อผลิตผลงานให้กับผู้ประกอบการค่ายเพลงนั้น โดยผลงานเพลงที่เกิดจากทีมงานผลิตผลงานเพลงเหล่านี้เกิดจากการที่ผู้ประกอบการค่ายเพลงทำสัญญาจ้างให้ผลิตผลงานในลักษณะพนักงานประจำหรือลูกจ้าง ดังนั้น โดยหลักกฎหมายลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรมที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของทีมงานผลิตผลงานเพลงเหล่านี้ย่อมตกเป็นของทีมงานผลิตผลงานเพลงนั่นเอง ซึ่งผู้ประกอบการค่ายเพลงในฐานะนายจ้างย่อมมีสิทธิที่จะนำงานดนตรีกรรมเหล่านี้ออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนตามวัตถุประสงค์ของการจ้าง ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติในการเข้าทำสัญญาระหว่างผู้ประกอบการค่ายเพลงกับทีมงานผลิตผลงานเพลงเหล่านี้ ผู้ประกอบการค่ายเพลงจะทำสัญญาโดยมีข้อตกลงให้งานดนตรีกรรมที่เกิดจากทีมงานผลิตผลงานเพลงเหล่านี้ตกเป็นของผู้ประกอบการค่ายเพลง หรือมีข้อตกลงให้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมร่วมกัน ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวย่อมมีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย เนื่องจากการทำหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นนั่นเอง⁵

⁴ มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

⁵ ภรดา พินิจคำ, กฎหมายและการบริหารจัดการเก็บค่าตอบแทนการใช้ผลงานทางดนตรีกรรม (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), 111-112.

2) การได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้ว่าจ้าง

ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการรับจ้างบุคคลอื่น พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 10 ได้กำหนดให้ผู้ว่าจ้างเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์นั้น เว้นแต่ผู้สร้างสรรค์และผู้ว่าจ้างจะได้ตกลงกันเป็นอย่างอื่น⁶ การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ก็เพื่อป้องกันข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างนั่นเอง ซึ่งงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการจ้างทำของนั้นก็จะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 587 ที่ได้กำหนดลักษณะของสัญญาจ้างทำของเอาไว้ว่า “สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับจ้าง ตกลงจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่ บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ทำนั้น”⁷

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าธุรกิจค่ายเพลงมีการแข่งขันที่สูง ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงจึงมีทีมงานผู้ผลิตผลงานเพลงที่เกิดจากสัญญาจ้างแรงงานในฐานะลูกจ้างหรือพนักงาน แต่ในทางปฏิบัติของธุรกิจค่ายเพลงผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงอาจว่าจ้างให้ผู้ประพันธ์ทำนอง ผู้ประพันธ์คำร้อง สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม โดยให้ค่าตอบแทนเป็นคร่าว ๆ ไป อันมีลักษณะเป็นสัญญาจ้างทำของ อาทิ ค่ายเพลงจ้างนักแต่งเพลงอิสระแต่งเพลงประกอบภาพยนตร์หรือแต่งเพลงประกอบโฆษณา เป็นต้น ซึ่งในทางปฏิบัติผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์มักจะไม่นำข้อตกลงเกี่ยวกับความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ผลงานเพลงดังกล่าว อันเป็นผลทำให้ผลงานเพลงที่เกิดจากการจ้างทำของตกเป็นของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงในฐานะผู้ว่าจ้างตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงความเข้าใจโดยทั่วไปเกี่ยวกับสัญญาจ้างทำของ บุคคลโดยทั่วไปเป็นที่เข้าใจได้ว่าทรัพย์สินที่เกิดจากการจ้างทำของตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง โดยผู้รับจ้างได้สินจ้างเป็นค่าตอบแทนจากผลสำเร็จที่ได้ทำนั้น อาทิ ทำสัญญาจ้างปั้นแจกันดอกไม้ แจกันดอกไม้ย่อมเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง โดยผู้รับจ้างก็ได้ค่าตอบแทนเป็นเงิน แต่ทั้งนี้ลิขสิทธิ์ในงานศิลปกรรมประเภทประติมากรรมในแจกันดอกไม้ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นเป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปมองข้ามหรือไม่มีความเข้าใจดีพอ ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมก็เช่นเดียวกัน อาทิ ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงทำสัญญาจ้างให้นักแต่งเพลงอิสระทำเพลงประกอบงานโฆษณาชิ้นหนึ่ง ซึ่งตามหลักกฎหมายลิขสิทธิ์หากมิได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในบทเพลงดังกล่าว แต่ในด้านนักแต่งเพลงเข้าใจว่าลิขสิทธิ์ในบทเพลงที่ตนสร้างสรรค์ขึ้นนั้นเป็นลิขสิทธิ์ของตนอยู่ เพียงแต่ตนอนุญาตให้ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงนำผลงานเพลงนั้นไปใช้กับงานโฆษณาเท่านั้น เห็นได้จากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่นักแต่งเพลงนำบทเพลงที่เกิดจากสัญญาจ้างทำของไปอนุญาต

⁶ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

⁷ มาตรา 587 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

ให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ในบทเพลงดังกล่าว ซึ่งหากนักแต่งเพลงเข้าใจถึงหลักการของกฎหมายลิขสิทธิ์ นักแต่งเพลงอาจขอตกลงยกเว้นเป็นอย่างอื่นโดยให้ตนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ร่วม หรืออาจเรียกค่าตอบแทนจากการแต่งเพลงที่มากกว่าที่ได้ตกลงไว้ เป็นต้น

3) การได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้ดัดแปลง

นอกจากการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ที่เกิดจากการริเริ่มสร้างสรรค์ขึ้นใหม่แล้ว กฎหมายลิขสิทธิ์ยังให้ความคุ้มครองแก่งานที่เกิดจากการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มีอยู่เดิมตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 11 โดยกำหนดให้ผู้ดัดแปลงนั้นมียุติสิทธิในงานที่ดัดแปลง แต่ทั้งนี้ งานที่นำมาดัดแปลงจะต้องเป็นงานสร้างสรรค์อันมีลิขสิทธิ์ที่กฎหมายลิขสิทธิ์กำหนดไว้ อีกทั้ง จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์และไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่อยู่ในงานสร้างสรรค์เดิมที่ถูกดัดแปลง⁸

ทั้งนี้ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้กำหนดลักษณะของการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์เอาไว้ว่าคือการทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปแบบ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือจำลองงานต้นฉบับในส่วนที่เป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำขึ้นใหม่ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนก็ตาม ประกอบกับ (5) ของมาตราดังกล่าวได้กำหนดการดัดแปลงในส่วนของงานดนตรีกรรมเอาไว้ให้หมายความรวมถึง การจัดลำดับเรียบเรียงเสียงประสานหรือเปลี่ยนคำร้องหรือทำนองใหม่อีกด้วย⁹ จากการพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ธุรกิจค่ายเพลงประกอบไปด้วยงานที่เกิดจากการดัดแปลงผลงานเพลงอันมีลิขสิทธิ์ที่มีอยู่เดิมจำนวนมาก อาทิ การเรียบเรียงเสียงประสาน การแปลงเพลงโดยการเปลี่ยนคำร้องใหม่ การนำเพลงเก่ามาเปลี่ยนทำนองเพลงใหม่ให้ทันสมัย เป็นต้น

ผู้เรียบเรียงเสียงประสานก็ดี ผู้ดัดแปลงคำร้องหรือทำนองใหม่ก็ดี แม้จะมีได้เป็นการสร้างสรรค์โดยการริเริ่มขึ้นใหม่ก็ตาม แต่ก็ต้องอาศัยความวิริยะอุตสาหะ ความรู้ ความเชี่ยวชาญอย่างยิ่ง ในการดัดแปลงงานคำร้องหรือทำนองที่มีอยู่เดิม เพื่อเป็นการตอบแทนความวิริยะอุตสาหะดังกล่าวของผู้ดัดแปลง กฎหมายลิขสิทธิ์จึงกำหนดให้ผู้เรียบเรียงเสียงประสาน ผู้ดัดแปลงคำร้องหรือทำนองใหม่ เป็นผู้ได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมในฐานะผู้ดัดแปลงตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากการดัดแปลงจะต้องเป็นการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ที่มีอยู่เดิม รวมทั้งจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่าผู้ประพันธ์คำร้องหรือทำนองซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในขั้นต้นต่างตกอยู่ภายใต้ข้อกำหนดลิขสิทธิ์ หรือภายใต้ข้อตกลงที่ได้ทำขึ้นกับผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง อันเป็นผลทำให้ลิขสิทธิ์ตกเป็นของผู้

⁸ มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

⁹ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 “ดัดแปลง”.

ประกอบธุรกิจค่ายเพลง ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงในฐานะเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิที่จะไม่อนุญาตให้ทำการดัดแปลง ผู้ดัดแปลงงานดนตรีกรรมก็จะมีโอกาสได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานที่ได้ทำการดัดแปลงนั้น เว้นแต่จะยอมเสียค่าตอบแทนตามที่ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงเป็นคนกำหนดไว้ซึ่งค่อนข้างมีราคาสูง ประกอบกับมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้กำหนดให้นำมาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 10 มาใช้บังคับแก่การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการดัดแปลง เป็นผลทำให้งานดัดแปลงที่เกิดจากสัญญาจ้างแรงงานหรือสัญญาจ้างทำของเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่มาตรา 9 และมาตรา 10 กำหนดไว้¹⁰ อีกทั้ง ในทางปฏิบัติการดัดแปลงงานดนตรีกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบธุรกิจค่ายเพลงอยู่แล้ว ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงมักจะจ้างทีมงานผลิตผลงานเพลงเพื่อทำการเรียบเรียงเสียงประสาน เปลี่ยนทำนองหรือเนื้อร้องตามสัญญาจ้างแรงงานก็ดี สัญญาจ้างทำของก็ดี ซึ่งได้มีการกำหนดข้อตกลงให้ผลงานเพลงที่ได้จากการจ้างนั้นตกเป็นของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า แม้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์มาตรา 11 จะกำหนดให้ผู้ที่ได้ดัดแปลงงานนั้นมีลิขสิทธิ์ในงานที่ดัดแปลงก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกลับเป็นผู้ผูกขาดในลิขสิทธิ์ในงานดัดแปลงนั้น

4) การได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้รวบรวม

นอกจากการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานดัดแปลงแล้ว กฎหมายลิขสิทธิ์ยังได้ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่ได้นำเอางานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่นมารวบรวมหรือประกอบเข้าด้วยกันโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ รวมทั้งผู้ที่ได้นำเอาข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดซึ่งสามารถอ่านหรือถ่ายทอดได้โดยอาศัยเครื่องกลหรืออุปกรณ์อื่นใดมารวบรวมหรือประกอบเข้าด้วยกันอีกด้วย ซึ่งเป็นการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้รวบรวมตามที่ปรากฏในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537¹¹ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ผู้รวบรวมเป็นผู้ได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานที่ได้รวบรวมนั้น อาทิ รวมอัลบั้มเพลงยอดนิยม หนังสือรวมโน้ตเพลง หนังสือรวมแทปกีตาร์ เป็นต้น

ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติของการประกอบธุรกิจค่ายเพลงการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้รวบรวม ประสพปัญหาในการทำนองเดียวกับการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในงานดัดแปลงกล่าวคือ โดยสภาพการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้รวบรวมจะต้องรวบรวมจากงานดนตรีกรรมที่มีอยู่เดิมซึ่งเป็นลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง ซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง อีกทั้ง การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในฐานะผู้รวบรวมอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 10 ดังนั้น งานรวบรวมที่เกิดจากสัญญาจ้างแรงงานหรือสัญญาจ้างทำของเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

¹⁰ มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

¹¹ มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

ไว้¹² ซึ่งผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงจะอาศัยข้อตกลงยกเว้นตามบทบัญญัติดังกล่าว เพื่อให้ลิขสิทธิ์ในงานรวบรวมตกเป็นของผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลง

5) ผู้รับโอนงานอันมีลิขสิทธิ์

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่า ผู้ประพันธ์ทำนองและผู้ประพันธ์คำร้องที่มีได้อยู่ภายใต้สัญญาจ้างแรงงานหรือสัญญาจ้างทำของที่อาจมีข้อตกลงให้ลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมตกแก่ผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลง ย่อมเป็นผู้ได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมในฐานะผู้สร้างสรรค์ และมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ แก่งานดนตรีกรรมที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 15 รวมทั้งมีสิทธิของผู้สร้างสรรค์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 18

เนื่องจากลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิที่จะใช้สอยและจำหน่ายหรือโอนลิขสิทธิ์ของตนได้ ซึ่งการโอนลิขสิทธิ์กฎหมายได้กำหนดวิธีการโอนไว้เป็นพิเศษตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยแบ่งออกเป็นการโอนลิขสิทธิ์โดยทางนิติกรรมและโดยทางมรดก สำหรับการโอนโดยนิติกรรมนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน อีกทั้งจะเป็นการโอนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ และจะโอนโดยมีกำหนดระยะเวลาหรือตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ได้ แต่หากมิได้กำหนดระยะเวลาไว้ในสัญญาโอนให้ถือเป็นการโอนที่มีระยะเวลาสิบปี¹³ ซึ่งจากการพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายจะกำหนดแบบของการโอนลิขสิทธิ์เอาไว้ แต่ก็เปิดโอกาสให้ผู้โอนและผู้รับโอนกำหนดรายละเอียดของสัญญาได้อย่างเต็มที่ ทั้งในส่วนของงานลิขสิทธิ์และระยะเวลาในการโอน รวมทั้ง ป้องกันการเกิดข้อพิพาทในเรื่องระยะเวลาในกรณีที่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ในสัญญา ซึ่งโดยหลักผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมก็ย่อมมีสิทธิที่จะกำหนดข้อตกลงที่เหมาะสม และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

แม้ตามกฎหมายผู้ประพันธ์ทำนองและผู้ประพันธ์คำร้องจะเป็นผู้ได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมและมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานดังกล่าว ตลอดจนสิทธิในการเข้าทำสัญญาโอนลิขสิทธิ์กับผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงก็ตาม แต่ในความเป็นจริงนั้นผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงเป็นช่องทางสำคัญที่จะนำงานดนตรีกรรมที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นออกสู่ท้องตลาด และในฐานะผู้ประกอบการย่อมต้องการที่จะได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ดังกล่าว ทำให้ผู้ประพันธ์ทำนองและผู้ประพันธ์คำร้องต้องจำยอมที่จะโอนลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมของตนให้แก่ผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลง ซึ่งโดยหลักมักจะเป็นการโอนลิขสิทธิ์ให้กับค่ายเพลงทั้งหมด โดยมีกำหนดระยะเวลาการโอนตลอดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ อาทิ ระบุว่าผู้ประพันธ์ตกลงโอนขายและหากตกลงซื้อลิขสิทธิ์เพลงตามที่ระบุไว้ การโอนขายนี้เป็นการโอนลิขสิทธิ์ทั้งหมดและเสร็จเด็ดขาดตลอดอายุลิขสิทธิ์ เป็นต้น

¹² มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

¹³ มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

4.2.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในลิขสิทธิ์ดนตรีกรรม

ในการพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในลิขสิทธิ์ดนตรีกรรมนั้น ผู้ศึกษาของแบ่งการพิจารณาออกเป็นสิทธิในลิขสิทธิ์อันเป็นสิทธิทางเศรษฐกิจตามมาตรา 15 ประการหนึ่ง และสิทธิของผู้สร้างสรรค์ตามมาตรา 18 อีกประการหนึ่ง ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.2.1 สิทธิทางเศรษฐกิจของเจ้าของลิขสิทธิ์ (Economic Rights)

จากการศึกษาพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 พบว่ามาตรา 15 แห่ง

พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้เจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ แก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของตนอันได้แก่ การที่จะทำซ้ำหรือดัดแปลง การเผยแพร่ต่อสาธารณชน การให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง การให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น และการอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิในการทำซ้ำหรือดัดแปลง สิทธิที่จะเผยแพร่ต่อสาธารณชน รวมทั้งสิทธิที่จะให้เช่าดังที่ได้กล่าวมา จากการพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สิทธิที่กำหนดไว้ในมาตรา 15 นั้นเป็นสิทธิที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการประกอบธุรกิจค่ายเพลง เนื่องจากเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ และเป็นสิทธิในทางเศรษฐกิจ (Economic Rights) อันก่อให้เกิดสิทธิประโยชน์ในทางพาณิชย์ ทั้งนี้ เจ้าของลิขสิทธิ์อาจมิใช่ผู้ริเริ่มสร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ด้วยตนเอง เนื่องจากอาจเป็นการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ตามมาตรา 9 ถึง 14 หรือโดยการโอนลิขสิทธิ์ตามมาตรา 17 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น

ในการพิจารณาถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิทางเศรษฐกิจของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมว่ามีปัญหาอย่างไรในการเข้าทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม จะต้องเข้าใจถึงการประกอบธุรกิจค่ายเพลงเสียก่อนว่า โดยหลักการบทเพลงหนึ่งที่ออกสู่ท้องตลาดให้ประชาชนได้รับฟัง บทเพลงนั้นย่อมประกอบไปด้วยงานสร้างสรรค์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์หลายประการ และบุคคลผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์เหล่านั้นก็เป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในส่วนของการงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น กล่าวคือ

บทเพลงในส่วนของคำร้องและทำนองที่เกิดจากการประพันธ์ของผู้ประพันธ์ ย่อมเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้ประพันธ์คำร้องและทำนองซึ่งเป็นผู้ได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะที่เป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้น และมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้ประโยชน์ในงานดนตรีกรรมดังกล่าว ตลอดจนอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิและโอนลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมนั้น เช่น อนุญาตให้ทำการเรียบเรียงเสียงประสาน อนุญาตให้นำไปบันทึกเสียง เป็นต้น

สำหรับการเรียบเรียงเสียงประสานที่เกิดจากการดัดแปลงคำร้องและทำนองที่มีอยู่เดิมโดยได้รับอนุญาตจากผู้ประพันธ์คำร้องและทำนอง ย่อมเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้เรียบเรียงเสียงประสานซึ่งเป็นผู้ได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะที่เป็นผู้ดัดแปลงตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้ประโยชน์ในงานดนตรีกรรมในส่วนของการเรียบเรียงเสียง

ประธาน เพียงแต่การใช้สิทธิดังกล่าวจะต้องไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงาน ประพันธ์คำร้องและทำนองที่นำมาดัดแปลง

เมื่อคำร้องและทำนองที่ได้ประพันธ์นั้นได้ผ่านการเรียบเรียงเสียงให้เหมาะสมแล้ว ผลงานเพลงดังกล่าวจะต้องได้รับการเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ สำหรับธุรกิจค่ายเพลงก็คือการเผยแพร่ ออกสู่สาธารณะในรูปแบบของสิ่งบันทึกเสียง โสตทัศนวัสดุ และการแพร่เสียงแพร่ภาพ อาทิ เทป เพลง ซีดีเพลง วีซีดีหรือดีวีดีคาราโอเกะ การเผยแพร่ทางวิทยุหรือโทรทัศน์ รวมทั้งอินเทอร์เน็ต เป็นต้น แม้โดยหลักการของการบันทึกเสียงก็ดี การจัดทำโสตทัศนวัสดุก็ดี หรือการแพร่เสียงแพร่ภาพก็ดี จะมีได้เป็นสร้างสรรค์โดยริเริ่มขึ้นใหม่อย่างงานอันมีลิขสิทธิ์ประเภทอื่น ๆ ก็ตาม แต่ก็ได้มีการใช้ ความคิดสร้างสรรค์หรือเทคนิค ตลอดจนฝีมือที่เพียงพอ ที่จะก่อให้เกิดสิทธิความเป็นเจ้าของที่ คล้ายกันกับลิขสิทธิ์ที่กฎหมายควรให้การคุ้มครองแก่งานเหล่านั้น ซึ่งกฎหมายไทยได้ให้ความคุ้มครอง สิ่งบันทึกเสียง โสตทัศนวัสดุ และงานแพร่เสียงแพร่ภาพในฐานะที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามที่ปรากฏ ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงซึ่งเป็นผู้ที่ได้ นำ คำร้องและทำนองที่ได้มีการเรียบเรียงเสียงประสานมาทำการบันทึกเสียงหรือโสตทัศนวัสดุ รวมทั้ง แพร่เสียงแพร่ภาพ ย่อมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดังกล่าวที่ได้จัดทำขึ้นนั้น

นอกจากการเผยแพร่ออกสู่สาธารณะโดยการการจัดทำสิ่งบันทึกเสียง โสตทัศนวัสดุ และการแพร่เสียงแพร่ภาพของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงแล้ว ยังมีบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการถ่ายทอด บทเพลงเหล่านี้ให้ชีวิตชีวา อาทิ นักร้อง นักดนตรี เป็นต้น ซึ่งจะต้องอาศัยความวิริยะอุตสาหะในการ ฝึกฝนทักษะต่าง ๆ เพื่อแสดงตามบทหรือในลักษณะอื่นใดต่อสาธารณชน กฎหมายลิขสิทธิ์จึงได้ให้ ความคุ้มครองแก่บุคคลดังกล่าวในฐานะที่เป็นนักแสดง และมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวตามที่ระบุไว้ใน มาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 อาทิ สิทธิในการแพร่เสียงแพร่ภาพ หรือเผยแพร่ ต่อสาธารณชนซึ่งการแสดง สิทธิในการบันทึกการแสดงที่ยังไม่มีการบันทึกไว้แล้ว เป็นต้น¹⁴

จากการพิจารณาที่ได้กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นได้ว่า หากการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงเป็นไปตามหลักความเสมอภาคในการเข้าทำสัญญา ระบบของการ ให้ความคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ ย่อมส่งผลทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจเพลงต่าง เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในส่วนงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้น กล่าวคือ ผู้ประพันธ์คำร้องและทำนองเป็น เจ้าของลิขสิทธิ์ในคำร้องและทำนองที่ตนได้ประพันธ์ขึ้น ผู้เรียบเรียงเสียงประสานเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ ในงานเรียบเรียงเสียงประสานที่เกิดจากการดัดแปลง ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ใน สิ่งบันทึกเสียง โสตทัศนวัสดุ และงานแพร่เสียงแพร่ภาพ ซึ่งต่างก็มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานอันมี ลิขสิทธิ์ของตนตามที่มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กำหนดไว้ สำหรับนักร้อง

¹⁴ มาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

และนักดนตรีย่อมมีสิทธินักแสดงตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดี ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนของการมาตรการในการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์จะเห็นได้ว่า ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงอาศัยข้อตกลงยกเว้นที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงเป็นผู้ได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น รวมทั้งใช้อำนาจต่อรองที่เหนือกว่าในการเข้าทำสัญญาโอนลิขสิทธิ์ อันเป็นผลทำให้ลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมตกเป็นของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง ดังนั้น ในทางปฏิบัติบทเพลงหนึ่งนั้นผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ทั้งในส่วนคำร้อง ทำนอง การเรียบเรียงเสียงประสาน สิ่งบันทึกเสียง โสตทัศนวัสดุ และงานแพร่เสียงแพร่ภาพนั่นเอง สำหรับนักร้องหรือนักดนตรีนั้น แม้จะมีสิทธินักแสดงแต่การนำบทเพลงซึ่งเป็นลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงไปร้องหรือเล่นนั้นก็จำต้องเสียค่าลิขสิทธิ์ให้กับผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงอยู่ดี ในทางปฏิบัติผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงจึงเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานดังกล่าวตามที่มาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กำหนดไว้ ซึ่งขัดกับวัตถุประสงค์ของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ที่ต้องการคุ้มครองผู้สร้างสรรค์ได้ประโยชน์จากงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

4.2.2.2 สิทธิของผู้สร้างสรรค์ (Moral Rights)

สิทธิของผู้สร้างสรรค์เป็นสิทธิประการหนึ่งของผู้สร้างสรรค์ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการให้ความคุ้มครองแตกต่างกับสิทธิในทางเศรษฐกิจโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ สิทธิทางเศรษฐกิจมีวัตถุประสงค์ในการให้ผลประโยชน์ในทางพาณิชย์แก่เจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์เป็นสำคัญดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในขณะที่ สิทธิของผู้สร้างสรรค์มีวัตถุประสงค์ในการปกป้องชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากงานที่ได้สร้างสรรค์นั้น¹⁵ ซึ่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ได้บัญญัติหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ไว้ในมาตรา 18 ไว้ 2 ประการ อันได้แก่ สิทธิที่จะแสดงว่าตนเป็นผู้สร้างสรรค์งานดังกล่าวประการหนึ่ง และสิทธิที่จะห้ามมิให้ผู้รับโอนลิขสิทธิ์หรือบุคคลอื่นใดบิดเบือน ดัดทอน ดัดแปลงหรือทำโดยประการอื่นใดแก่งานนั้นจนเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์อีกประการหนึ่ง¹⁶ ซึ่งสิทธิของผู้สร้างสรรค์นี้เป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองแยกต่างหากจากสิทธิทางเศรษฐกิจ อาทิ ผู้ประพันธ์คำร้องและทำนองได้โอนลิขสิทธิ์ในคำร้องและทำนองเพลงดังกล่าวให้กับผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง ลิขสิทธิ์ในคำร้องและทำนองนั้นย่อมเป็นของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง และผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงย่อมมีสิทธิตามที่ระบุไว้ในมาตรา 15 แต่หากผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงนั้นดัดแปลงคำร้องใหม่ในลักษณะลามกอนาจาร ซึ่งเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้ประพันธ์คำร้องและทำนองเพลงนั้น ผู้ประพันธ์คำร้องและทำนองเพลงดังกล่าวย่อมมี

¹⁵ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, 157-159.

¹⁶ มาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

สิทธิที่จะห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจค้าเพลงกระทำการดังกล่าวได้แม้มิได้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์แล้วก็ตาม เป็นต้น

ปัญหาที่ต้องพิจารณามีว่า สิทธิของผู้สร้างสรรค์สามารถโอนให้แก่บุคคลอื่นได้หรือไม่ เนื่องจากมาตรา 18 พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งเกี่ยวกับการโอนสิทธิของผู้สร้างสรรค์ไว้โดยชัดแจ้ง เพียงแต่กำหนดข้อตกลงยกเว้นสำหรับการละสิทธิในสิทธิของผู้สร้างสรรค์ของทายาทเท่านั้น ซึ่งต่างกับการโอนลิขสิทธิ์ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ประกอบกับข้อ 6 ทวิ แห่งอนุสัญญาเบอร์น ค.ศ. 1971 มิได้กำหนดไว้โดยชัดเจนเพียงแต่กำหนดว่า “นอกเหนือจากสิทธิทางเศรษฐกิจของผู้สร้างสรรค์ และแม้ผู้สร้างสรรค์จะได้โอนสิทธิดังกล่าวไปแล้ว ผู้สร้างสรรค์ยังคงมีสิทธิในการเรียกร้องความเป็นผู้สร้างสรรค์ในงานของตน และสิทธิในการห้ามมิให้บิดเบือน ดัดทอน ดัดแปลงหรือกระทำการใด ๆ อันเกี่ยวกับงานสร้างสรรค์ ซึ่งอาจเป็นที่เสื่อมเสียแก่เกียรติ หรือชื่อเสียงของผู้สร้างสรรค์”¹⁷ แต่อย่างไรก็ดี หากพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายในการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ ที่มีความประสงค์ที่จะปกป้องชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้สร้างสรรค์ และต้องการแยกสิทธิของผู้สร้างสรรค์ออกจากสิทธิทางเศรษฐกิจ ผู้ศึกษามีความเห็นว่สิทธิของผู้สร้างสรรค์เป็นสิทธิที่ติดตัวผู้สร้างสรรค์ไม่สามารถโอนแก่กันได้ การที่กฎหมายกำหนดให้ทายาทมีสิทธิฟ้องร้องบังคับตามสิทธิดังกล่าวได้ตลอดอายุแห่งการคุ้มครองสิทธินั้น ก็เป็นเพียงการปกป้องสิทธิของผู้สร้างสรรค์แทนผู้สร้างสรรค์ที่ได้ถึงแก่ความตายเท่านั้น

ในทางปฏิบัติการเข้าทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค้าเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในประเด็นของสิทธิของผู้สร้างสรรค์อาจมิได้มีความขัดแย้งอย่างสิทธิในทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากสิทธิของผู้สร้างสรรค์มิได้เป็นสิทธิที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ในทางพาณิชย์แก่ผู้ประกอบธุรกิจค้าเพลงอย่างสิทธิทางเศรษฐกิจ ประกอบกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิของผู้สร้างสรรค์ แต่อย่างไรก็ดี หากเกิดเป็นประเด็นข้อพิพาทระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค้าเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม การที่มาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้บัญญัติให้ชัดเจน อาจก่อให้เกิดปัญหาในการตีความในภายหลัง

จากการพิจารณาถึงปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค้าเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ทั้งในส่วนของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ และมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า มาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ดังกล่าวเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ยึดหลัก

¹⁷ Article 6 bis of Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works Paris Act 1971.

ความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ แม้กฎหมายลิขสิทธิ์จะได้มีบทบัญญัติที่กำหนดตัวบุคคลผู้ได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์เอาไว้เหมาะสมในกรณีต่าง ๆ โดยขัดแย้งก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ได้เปิดโอกาสให้คู่สัญญาที่มีสิทธิเสรีภาพในการที่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ อาทิ การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ตามสัญญาจ้างแรงงานตามมาตรา 9 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ตามสัญญาจ้างทำของตามมาตรา 10 เป็นต้น แม้ว่าการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้ดัดแปลงตามมาตรา 11 และการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้รวบรวมตามมาตรา 12 จะมีได้มีข้อกำหนดให้คู่สัญญาสามารถตกลงกันเป็นอย่างอื่นได้ก็ตาม แต่การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในฐานะผู้ดัดแปลงและรวบรวมนั้นต่างอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 10 เป็นผลทำให้คู่สัญญาที่มีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าอาศัยช่องทางดังกล่าวเพื่อตกลงให้ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์นั้นเป็นของตน อีกทั้ง แม้การได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์ตามมาตรา 8 ทำให้ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิในลิขสิทธิ์ทั้งสิทธิทางเศรษฐกิจตามมาตรา 15 และสิทธิของผู้สร้างสรรค์ตามมาตรา 18 ก็ตาม แต่เนื่องจากลิขสิทธิ์สามารถโอนแก่กันได้ ซึ่งหากพิจารณาถึงบทบัญญัติเกี่ยวกับการโอนลิขสิทธิ์ตามมาตรา 17 จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเปิดโอกาสแก่คู่สัญญาอย่างเต็มที่ ในการที่จะกำหนดส่วนของลิขสิทธิ์ที่ประสงค์จะทำการโอน ตลอดจนการกำหนดระยะเวลาแห่งการโอนนั้น ผลของการที่มาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ดังกล่าวเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ยึดหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาอย่างเคร่งครัด ย่อมส่งผลทำให้การทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมจะต้องผูกพันตามข้อกำหนดที่ได้ตกลงกันไว้ในสัญญาอย่างเคร่งครัด แม้ผลของการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ดังกล่าวจะทำให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมต้องเสียเปรียบผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงอย่างมากก็ตาม

แม้จากการพิจารณาจะเห็นได้ว่า ปัญหาการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมเกิดจากความไม่เสมอภาคระหว่างคู่สัญญา ซึ่งเป็นปัญหาของความไม่เป็นธรรมทางสัญญาก็ตาม แต่การที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้มีมาตรการทางกฎหมายใดที่จะแก้ไขหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความไม่เสมอภาคของสัญญานั้น ปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสัญญาจึงแปรสภาพมาเป็นความไม่เป็นธรรมทางกฎหมาย และความไม่เป็นธรรมทางคำพิพากษาของศาลไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้¹⁸

¹⁸ จริญญา ภักดีธนากุล, “สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540”, *ตุลพาท* 45, 1(ม.ค.-มิ.ย 2541): 77-154.

4.3 ผลกระทบจากปัญหาการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

ในการศึกษาถึงผลกระทบจากปัญหาการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้น ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาโดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประกอบคำพิพากษาศาลฎีกา เพื่อศึกษาว่าการที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้มีมาตรการทางกฎหมายใดที่จะแก้ไขหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความไม่เสมอภาคในการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้นส่งผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ตลอดจนประชาชนผู้ใช้นิติ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.1 ผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

ผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมจากปัญหาการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้นก็คือ การที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม อาทิ นักประพันธ์คำร้อง นักประพันธ์ทำนอง ต้องตกอยู่ภายใต้ข้อสัญญาสิทธิที่เกิดจากการที่ผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงอาศัยหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาเพื่อเอารัดเอาเปรียบผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่อาจแก้ไขหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความไม่เป็นธรรมนั้นได้ และศาลไม่อาจมีคำพิพากษานอกเหนือไปจากข้อตกลงของคู่สัญญาที่กฎหมายได้ให้การรับรองไว้ได้

จากการที่ผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงมีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนี้เอง ส่งผลทำให้ในทางปฏิบัติผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกำหนดเงื่อนไขในสัญญาสิทธิที่เป็นคุณแก่ตนเพียงฝ่ายเดียวโดยที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมต้องอยู่ในฐานะที่จำยอมตามเงื่อนไขดังกล่าว ซึ่งโดยส่วนมากผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงจะกำหนดให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมโอนขายลิขสิทธิ์ทั้งหมดและเสร็จเด็ดขาดตลอดอายุการของคุ้มครองลิขสิทธิ์ โดยผู้สร้างสรรค์ดนตรีกรรมได้รับค่าลิขสิทธิ์นั้นเป็นการตอบแทนซึ่งเป็นจำนวนน้อยกว่าที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมควรจะได้รับ หรืออาจได้รับข้อตกลงที่ดีขึ้นโดยได้รับส่วนแบ่งจากผลกำไรของการขายที่ต้องหักต้นทุนการผลิตและการโฆษณาเสียก่อน แต่อย่างไรก็ดีส่วนแบ่งดังกล่าวถือว่าน้อยมากหากเทียบกับการที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมยังคงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในคำร้องและทำนอง

เมื่อการโอนลิขสิทธิ์ตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์ได้กำหนดไว้เป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา การที่ผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมยอมตกลงเข้าทำสัญญาดังกล่าว ผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมก็ย่อมต้องผูกพันตามข้อตกลงที่กำหนดไว้นั้น ซึ่งหากเกิดเป็นประเด็นข้อพิพาทศาลก็มีความ

จำเป็นที่จะต้องมีการพิพากษาตามข้อเท็จจริงประกอบข้อกฎหมายที่บัญญัติไว้นั้น โดยผู้ศึกษาขอ ยกตัวอย่างคำพิพากษาของศาลเกี่ยวกับการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ในกรณีที่ข้อตกลงในสัญญามีความชัดเจน และมีได้ปรากฏพฤติการณ์อื่นใดจาก พยานหลักฐานในสำนวน ศาลจะพิจารณาและพิพากษาตามข้อตกลงที่ได้ตกลงไว้นั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 5941/2541

คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของจำเลยทั้งสามในประการแรกเป็นปัญหาข้อกฎหมายว่า โจทก์เป็นผู้เสียหายที่มีสิทธิฟ้องคดีหรือไม่ เห็นว่าสัญญาซื้อขายลิขสิทธิ์บทเพลงพิพาทเอกสารหมายเลข 5 ของโจทก์ทำขึ้นเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2522 ในระหว่างที่พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ใช้บังคับ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นในระหว่างนี้กรณีต้องบังคับตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ซึ่งใน มาตรา 15 วรรคสอง ของพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติว่า การโอนลิขสิทธิ์ให้แก่บุคคลอื่น เจ้าของ ลิขสิทธิ์จะโอนให้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน และจะโอนให้โดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดอายุแห่งการ คุ่มครองลิขสิทธิ์ก็ได้ มาตรา 16 วรรคแรกบัญญัติว่า ภายใต้บังคับมาตรา 18 และมาตรา 19 ลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัตินี้ให้มีอยู่ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่ผู้ สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย

เมื่อข้อความตามสัญญาซื้อขายลิขสิทธิ์เพลงเอกสารหมายเลข 5 ข้อ 2 ระบุว่า “ผู้ประพันธ์ตกลงโอนขายและห้างตกลงซื้อลิขสิทธิ์เพลงตามข้อ 1 การโอนขายนี้เป็นการโอนลิขสิทธิ์ทั้งหมดและเสร็จเด็ดขาดตลอดอายุแห่งลิขสิทธิ์” และบทเพลงพิพาทเป็นงานดนตรีกรรมไม่ต้องบังคับตาม มาตรา 18 และมาตรา 19 ข้อความตามสัญญาดังกล่าวจึงมีความหมายว่า เป็นการโอนลิขสิทธิ์ตลอดอายุของ ผู้สร้างสรรค์และมีอยู่ต่อไปอีกเป็นเวลาห้าสิบปีนับแต่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตายตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 16 วรรคแรก เมื่อขณะพิจารณาคดี นายด. ผู้สร้างสรรค์บทเพลงพิพาทยังมีชีวิตอยู่โจทก์ผู้รับ โอนยอมมีลิขสิทธิ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้จึงเป็นผู้เสียหายที่จะดำเนินคดีแก่จำเลยทั้งสามได้¹⁹

ข้อสังเกต คำพิพากษาฎีกาที่ 5941/2541 ศาลฎีกาได้ตัดสินว่าการโอนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย กำหนดสามารถโอนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนก็ได้ และจะโอนโดยกำหนดระยะเวลาตลอดอายุการ คุ่มครองก็ได้ ดังนั้นเมื่อข้อตกลงในสัญญาระบุไว้โดยชัดเจนว่า การโอนขายนี้เป็นการโอนลิขสิทธิ์ ทั้งหมดและเสร็จเด็ดขาดตลอดอายุแห่งลิขสิทธิ์ การโอนดังกล่าวย่อมมีผลบังคับใช้ได้ตามกฎหมาย ซึ่ง ก็เป็นไปตามที่ผู้ศึกษาได้พิจารณามาแล้วว่า บทบัญญัติว่าด้วยการโอนลิขสิทธิ์ของไทยเป็นไปตามหลัก ความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและเสรีภาพในการแสดงเจตนา หากข้อสัญญาปรากฏแน่ชัดศาล ย่อมพิจารณาและตัดสินไปตามสัญญานั้น

¹⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 5941/2541 ระหว่าง บริษัทซูปเปอร์ แอสเซทส์ จำกัด โจทก์ และกรมสรรพากร กับ พวก จำเลย.

คำพิพากษาฎีกาที่ 7822/2542

สัญญาซื้อขายเพลงระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นผู้จัดการมรดกระบุไว้ในข้อ 2 ว่า “ผู้จัดการมรดกตกลงโอนขายและ ป. ตกลงซื้อลิขสิทธิ์เพลงตามข้อ 1 การโอนขายนี้เป็นการโอนลิขสิทธิ์ทั้งหมด และเสร็จเด็ดขาดตลอดอายุแห่งลิขสิทธิ์” ย่อมเป็นการแสดงโดยชัดแจ้งว่าจำเลยที่ 3 ได้ขายลิขสิทธิ์เพลงซึ่งรวมเพลงพิพาททั้งส่นนับแต่วันซื้อขายเป็นต้นไปจนกว่าจะสิ้นสุดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ให้แก่โจทก์โดยชอบแล้ว โจทก์จึงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เพลงพิพาททั้งสิ้นแต่เพียงผู้เดียว มิใช่เป็นเพียงผู้รับโอนสิทธิในเพลงพิพาททั้งสิ้นไปจัดหาประโยชน์แต่อย่างใด²⁰

ข้อสังเกต คำพิพากษาฎีกาที่ 7822/2542 นี้ก็เช่นเดียวกันกับคำพิพากษาฎีกาที่ 5941/2541 กล่าวคือ เมื่อข้อสัญญาการโอนลิขสิทธิ์ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า การโอนขายนี้เป็นการโอนลิขสิทธิ์ทั้งหมด และเสร็จเด็ดขาดตลอดอายุแห่งลิขสิทธิ์ ย่อมแสดงโดยชัดแจ้งว่าได้มีการโอนลิขสิทธิ์ในเพลงตามสัญญาโอนลิขสิทธิ์นั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 8716/2547

จากคำเบิกความของโจทก์และพยานโจทก์ เป็นกรณีที่เห็นได้ว่าค่าตอบแทนจำนวน 200,000 บาท ที่ระบุในสัญญาซื้อขายลิขสิทธิ์ในงานเพลงจำนวนถึง 229 เพลง นั้น น้อยเกินไป แต่ขณะเดียวกันจำเลยผู้ซื้อลิขสิทธิ์ในงานเพลงนั้นก็ไม่ได้ต้องการจะจ่ายค่าตอบแทนจำนวนสูงกว่านี้ในขณะที่ทำสัญญา จำเลยจึงเลือกให้ผลประโยชน์ตอบแทนเพิ่มขึ้นจากการขายลิขสิทธิ์หรืออนุญาตให้ใช้ลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมเพลงดังกล่าวในอนาคต ลักษณะเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องที่โจทก์ที่ 1 กับจำเลยตกลงทำกิจการร่วมกันด้วยประสงค์จะแบ่งปันกำไรอันจะพึงได้แต่กิจการที่ทำนั้นอันมีลักษณะเป็นสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนกันตาม ป.พ.พ. มาตรา 1012 แต่อย่างใด ส่วนที่นายประจวบบอกโจทก์ที่ 1 ในขณะทำสัญญาว่าลิขสิทธิ์ยังเป็นของโจทก์ที่ 1 อยู่ หากจำเลยไม่จ่ายค่าผลประโยชน์ โจทก์ก็เอาลิขสิทธิ์คืนมาได้นั้น ความดังกล่าวมิได้ระบุไว้ในสัญญาซื้อขายลิขสิทธิ์ จึงเป็นเพียงความเห็นของนายประจวบ ย่อมไม่มีผลหักล้างข้อความในสัญญานั้นได้ ส่วนที่โจทก์ที่ 1 เบิกความว่าเหตุที่ไม่ได้ยกเลิกสัญญาซื้อขายก็เพื่อความสะดวกที่จำเลยจะนำเพลงไปขายเพราะมิฉะนั้นทายาทต้องลงชื่อในการทำสัญญาขายทุกครั้งนั้น เห็นว่า หากเป็นเรื่องหุ้นส่วนกันจริง ก็อาจให้ทายาททุกคนทำหนังสือมอบอำนาจให้จำเลยไปขายได้โดยไม่ต้องทำสัญญาซื้อขายลิขสิทธิ์ในงานเพลงอำพรางสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนไว้ดังที่โจทก์ทั้งห้าสืบ พยานหลักฐานของโจทก์ทั้งห้าขัดต่อเหตุผล มีน้ำหนักให้รับฟังได้น้อย ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่า สัญญาซื้อขายลิขสิทธิ์เพลงและบันทึกแนบท้ายสัญญา เป็นสัญญาโอนลิขสิทธิ์ทั้งหมดในงานดนตรีกรรมเพลงทั้งทำนองและคำร้องจำนวน 229 เพลง ซึ่งนายจำนงค์เป็นผู้สร้างสรรค์ตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมนั้น ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มาตรา 15 ซึ่งเป็นบท

²⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 7822/2542.

กฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะทำสัญญาดังกล่าว สิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว มาตรา 13 ย่อมตกเป็นของจำเลยผู้รับโอน โจทก์ทั้งห้าจึงมิใช่เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมนั้นต่อไป โจทก์ทั้งห้าคงมีสิทธิได้รับแบ่งผลประโยชน์จากจำเลยและตามบันทึกแนบท้ายสัญญาเท่านั้น อุทธรณ์ของโจทก์ทั้งห้าฟังไม่ขึ้น²¹

ข้อสังเกต คำพิพากษากฎีกาที่ 8716/2547 นี้ แม้ศาลจะได้พิจารณาพยานหลักฐานอื่น นอกจากถ้อยคำที่ปรากฏในสัญญาประกอบการพิจารณาด้วยก็ตาม แต่พยานหลักฐานอื่น อาทิ คำเบิกความที่ระบุว่า หากจำเลยไม่จ่ายค่าตอบแทน โจทก์มีสิทธิเรียกเอาลิขสิทธิ์คืนมาได้ ศาลพิจารณาว่า เมื่อคำเบิกความดังกล่าวไม่ปรากฏในสัญญาจึงไม่อาจหักล้างข้อความในสัญญาได้ อีกทั้ง พยานหลักฐานอื่น ๆ ก็ขัดต่อเหตุผลทำให้รับฟังได้น้อย ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ตามถ้อยคำที่ปรากฏในสัญญา ซึ่งจะเห็นได้ว่าค่อนข้างให้ความสำคัญกับถ้อยคำที่ปรากฏในสัญญา ดังนั้น หากข้อเท็จจริงการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมเกิดขึ้นจากความไม่เสมอภาคระหว่างคู่สัญญา ในอันที่จะต้องจำยอมเข้าทำสัญญาที่ตนต้องเสียเปรียบ โดยบทบัญญัติของกฎหมายและข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสัญญาย่อมส่งผลทำให้ศาลจำต้องพิจารณาตัดสินไปตามข้อสัญญาที่เกิดขึ้นจากความจำยอมนั้น ซึ่งมีได้เป็นไปตามความต้องการที่แท้จริงของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม

2) กรณีที่ข้อตกลงในสัญญาไม่ชัดเจน ศาลจะพิจารณาโดยอาศัยการตีความสัญญา โดยให้ความสำคัญถึงเจตนาของคู่สัญญายิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษรตามมาตรา 171 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบกับการตีความสัญญาไปตามความประสงค์ในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีตามมาตรา 368 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

คำพิพากษากฎีกาที่ 7328/2544

แม้สัญญาพิพาทที่โจทก์และจำเลยที่ 3 ร่วมกันจัดทำขึ้นจะระบุว่าเป็น “สัญญาซื้อขายลิขสิทธิ์เพลง” ก็ตาม แต่การซื้อขายนั้นราคาของทรัพย์สินที่ตกลงซื้อขายกันถือได้ว่าเป็นสาระสำคัญของสัญญาอย่างหนึ่ง สัญญาพิพาทเป็นแบบพิมพ์สัญญาซื้อขายลิขสิทธิ์ในงานเพลงที่โจทก์พิมพ์สำเร็จไว้แล้วเพื่อนำมารอกข้อความตามที่ตกลงกันเท่านั้น ซึ่งนอกจากไม่ได้กรอกข้อความในช่องวันเดือนปีที่ทำสัญญาแล้ว ในช่องราคาที่ตกลงซื้อขายลิขสิทธิ์ในงานเพลงต่าง ๆ รวมทั้งเพลงพิพาทที่ ป. ผู้จัดการห้างหุ้นส่วนจำกัดโจทก์เบิกความว่า ตกลงกันเป็นเงิน 200,000 บาทนั้น ก็ได้ระบุจำนวนเงินไว้ยิ่งกว่านั้นสัญญาพิพาทยังมีข้อความหมายเหตุไว้ท้ายสัญญาว่า “เพลงสุรพล สมบัติเจริญ ร้องไว้ขอให้เป็นสุรชัย สมบัติเจริญร้อง แต่ถ้าหากว่าจะนำไปให้คนอื่นร้อง จะมีการชอกันในกรณีพิเศษเป็นลายลักษณ์อักษร” โดยมีลายมือชื่อของจำเลยที่ 3 ลงกำกับไว้ ซึ่งความหมายของข้อความตามหมาย

²¹ คำพิพากษากฎีกาที่ 8716/2547.

เหตุดังกล่าวย่อมเห็นได้ชัดว่า โจทก์ยังมิได้มีลิขสิทธิ์ในงานเพลงรวมทั้งเพลงพิพาทที่โจทก์อ้างว่าได้ตกลงซื้อขายลิขสิทธิ์กันแล้วตามบัญชีรายชื่อเพลงแนบท้ายสัญญาพิพาทในฐานะเป็นผู้รับโอนลิขสิทธิ์แต่อย่างใด เพราะหากมีการซื้อขายลิขสิทธิ์กันแล้วตามสัญญาพิพาท โจทก์ก็ย่อมได้สิทธิในงานเพลงนั้นทั้งหมด ไม่จำเป็นที่โจทก์จะต้องไปตกลงขอใช้สิทธิในลิขสิทธิ์จากจำเลยที่ 3 เป็นกรณีพิเศษกันอีก²²

ข้อสังเกต ปัจจัยสำคัญที่ศาลพิพากษาว่าโจทก์ยังมิได้มีลิขสิทธิ์ในเพลงพิพาทก็คือ ราคาของทรัพย์สินที่จะทำการซื้อขายที่มีระบุไว้ในสัญญาและข้อความในหมายเหตุท้ายสัญญาที่แสดงให้เห็นถึงเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญาว่ามีได้มีเจตนาที่จะทำสัญญาโอนลิขสิทธิ์ในเพลงพิพาทในลักษณะเสร็จเด็ดขาด แต่อย่างไรก็ดี ในประเด็นของราคาของทรัพย์สินที่จะทำการซื้อขายที่มีระบุไว้ในสัญญานั้น มีข้อท้วงติงว่าน่าจะมิใช่ประเด็นในการพิจารณาว่าเป็นสัญญาโอนลิขสิทธิ์หรือไม่ เนื่องจากมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้กำหนดว่าการโอนลิขสิทธิ์จะต้องระบุค่าตอบแทนไว้ในสัญญา อีกทั้ง มาตรา 487 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็กำหนดในทำนองว่าราคาทรัพย์สินที่ซื้อขายจะกำหนดในสัญญาหรือไม่ก็ได้ นอกจากนี้ หากมิได้กำหนดราคาทรัพย์สินที่ซื้อขายไว้ศาลสามารถกำหนดให้มีการใช้ราคากันตามสมควรได้²³

คำพิพากษานี้ที่ 679/2547

การตีความตามสัญญาต้องเป็นไปตามความประสงค์ในทางสุจริตโดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วยตาม ป.พ.พ. มาตรา 368 คือต้องถือหลักตามความเข้าใจของทั้งสองฝ่าย จะถือเอาเจตนาของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียวไม่ได้ นอกจากนี้การตีความสัญญายังต้องพึงเล็งถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวนหรือตัวอักษร ตาม ป.พ.พ. มาตรา 171 ด้วย เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับความหมายของข้อความในสัญญา ศาลจึงต้องแสวงหาเจตนาที่แท้จริงของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย โดยค้นหาเอาจากข้อความในสัญญาทั้งฉบับรวมทั้งพฤติการณ์ที่คู่สัญญาปฏิบัติต่อกันหลังจากทำสัญญานั้นด้วย จะถือเอาแต่เพียงชื่อของสัญญาเป็นเกณฑ์เด็ดขาดดังที่โจทก์อุทธรณ์ไม่ได้

เมื่อข้อความในสัญญาโอนลิขสิทธิ์ดนตรีกรรมระหว่างโจทก์และจำเลยที่ 1 มีความหมายไม่ชัดเจนว่าเป็นสัญญาโอนขายลิขสิทธิ์ในงานเพลงโดยเด็ดขาดหรือเป็นแต่เพียงสัญญาโอนขายมาสเตอร์เทป 1 ต้นแบบ หรือ 1 เวอร์ชัน และพฤติการณ์ที่โจทก์กับจำเลยที่ 1 ปฏิบัติต่อกันหลังจากทำสัญญานั้นประกอบกับพยานหลักฐานของโจทก์และจำเลยทั้งสองได้วินิจฉัยข้างต้นแล้ว แสดงให้เห็นว่าโจทก์กับจำเลยที่ 1 มีเจตนาทำสัญญาเป็นสัญญาโอนขายมาสเตอร์เทป 1 ต้นแบบ หรือ 1 เวอร์ชัน เท่านั้น มิได้มีเจตนาโอนขายลิขสิทธิ์ในงานเพลงดังกล่าวกันแต่อย่างใด ลิขสิทธิ์ในงานเพลงนั้นจึงยังคงเป็นของจำเลยที่ 1 ดังนั้น เมื่อลิขสิทธิ์ในดนตรีกรรมคือเพลงทั้งสิบสี่เพลงตามคำฟ้องยังคงเป็นของจำเลยที่ 1

²² คำพิพากษานี้ที่ 7328/2544.

²³ หมายเหตุท้ายคำพิพากษานี้ที่ 7328/2544.

มิได้ออนไปเป็นลิขสิทธิ์ของโจทก์ การที่จำเลยทั้งสองร่วมกันผลิตมาสเตอร์เทปเพลงทั้งสิบสี่เพลงดังกล่าว เป็น 3 ชุด ซึ่งเป็นคนละเวอร์ชันกับมาสเตอร์เทปที่จำเลยที่ 1 โอนขายให้แก่โจทก์ ย่อมมิใช่การ ดัดแปลงงานดนตรีกรรมอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของโจทก์ จำเลยทั้งสองจึงไม่มีความผิดตามคำฟ้อง ที่ ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางพิพากษามานั้นชอบแล้ว อุทธรณ์ของโจทก์ ฟังไม่ขึ้น

ข้อสังเกต จากข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาฎีกาที่ 679/2547 จะเห็นได้ว่า ข้อความที่ปรากฏในสัญญาโอนลิขสิทธิ์มีความไม่ชัดเจนว่าเป็นการโอนลิขสิทธิ์โดยเด็ดขาด หรือเพียง สัญญาโอนขายมาสเตอร์เทป 1 ต้นแบบเท่านั้น กรณีจึงเปิดโอกาสให้ศาลใช้การตีความตามสัญญา เพื่อให้เกิดความยุติธรรม โดยได้พิจารณาจากพฤติการณ์ที่โจทก์และจำเลยได้ปฏิบัติต่อกันประกอบ พยานหลักฐานอื่น ๆ นอกเหนือไปจากข้อตกลงที่ปรากฏในสัญญาโอนลิขสิทธิ์

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ในกรณีที่ข้อตกลงในสัญญามีความชัดเจน และมีได้ปรากฏ พฤติการณ์อื่นใดจากพยานหลักฐานในสำนวน ศาลจะต้องพิจารณาและพิพากษาตามข้อตกลงที่ได้ตกลงไว้แล้ว แม้ในความเป็นจริงข้อตกลงในสัญญาอาจเกิดขึ้นจากการเข้าทำสัญญาที่อีกฝ่ายหนึ่งอยู่ใน ฐานะที่ต้องเสียเปรียบก็ตาม แต่หากปรากฏว่าข้อตกลงในสัญญาไม่ชัดเจน ศาลจะพิจารณาโดยอาศัย การตีความสัญญาตามมาตรา 171 ประกอบมาตรา 368 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่ง อาจเป็นผลดีต่อคู่สัญญาฝ่ายที่ต้องเสียเปรียบในการที่จะไม่ต้องถูกบังคับตามข้อตกลงตามสัญญานั้น

4.3.2 ผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปผู้ใช้ดนตรี

เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักในการประกอบธุรกิจโดยทั่วไปก็คือการแสวงหาผลกำไรจากการ ดำเนินธุรกิจของตน ซึ่งธุรกิจค่ายเพลงก็เช่นเดียวกัน ส่งผลทำให้ในการใช้สิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์ที่ กฎหมายได้ให้การรับรองคุ้มครองของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงมีลักษณะเป็นการใช้สิทธิที่อยู่บน รากฐานของการแสวงหาผลประโยชน์เป็นสำคัญ ซึ่งการใช้สิทธิทางลิขสิทธิ์ดังกล่าวของผู้ประกอบ ธุรกิจค่ายเพลงนี้เอง ส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปผู้ใช้ดนตรีอย่างมาก อาทิ การเรียกเก็บ ค่าลิขสิทธิ์จากผู้ประกอบร้านอาหารหรือเครื่องดื่ม การเก็บค่าลิขสิทธิ์จากนักร้องหรือนักดนตรีอิสระ การห้ามนักร้องนักดนตรีในสังกัดร้องเพลงซึ่งตกเป็นลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง เป็นต้น ซึ่ง ต่างกับกรณีที่งานอันมีลิขสิทธิ์เป็นของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม เนื่องจากมิได้มีวัตถุประสงค์ในการ แสวงหาผลกำไรแต่เพียงอย่างเดียว การใช้สิทธิทางลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมจึงไม่ เกรงครัดเท่าผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง อาทิ การอนุญาตให้ผู้ประกอบกิจการร้านอาหารหรือเครื่องดื่ม สามารถเปิดเพลงซึ่งเป็นลิขสิทธิ์ของตนได้ หรือการอนุญาตให้นักร้องนักดนตรีอิสระสามารถนำงาน อันมีลิขสิทธิ์ของตนไปเล่นเพื่อประกอบอาชีพได้ เป็นต้น

ตัวอย่างของการใช้สิทธิในงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงที่น่าสนใจ อาทิ กรณีผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงมิวสิกบ็อกส์ (บริษัท เพาเวอร์ เทรเซอร์ จำกัด) ยื่นฟ้องผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงจีนี่ เรคคอร์ด (บริษัท จีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ จำกัด (มหาชน)) รวมทั้งศิลปินวงลาบานูน ต่อศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง โดยศาลประทับรับฟ้องไว้เป็นคดีหมายเลขดำ ทพ. 21/2559 ซึ่งแต่เดิมศิลปินวงลาบานูนเป็นศิลปินในสังกัดค่ายเพลงมิวสิกบ็อกส์ ภายหลังหมดสัญญาจึงได้ย้ายมาเป็นศิลปินในสังกัดค่ายเพลงจีนี่ เรคคอร์ด และได้มีการนำผลงานเพลงซึ่งเป็นลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงมิวสิกบ็อกส์ ไปใช้ในการประกอบการแสดง โดยเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนเงิน 50 ล้านบาทพร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ต่อปี พร้อมทั้งให้ค่ายเพลงจีนี่ เรคคอร์ดและศิลปินวงลาบานูนระงับการนำผลงานเพลงลิขสิทธิ์ของค่ายเพลงมิวสิกบ็อกส์ ไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้าในรูปแบบใด ๆ โดยเด็ดขาด รวมทั้งขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราว²⁴ จากการศึกษาถึงข้อมูลการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เพลงที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ทำขึ้นพบว่า ผลงานเพลงของศิลปินวงลาบานูนที่ได้ทำขึ้นภายใต้สังกัดมิวสิกบ็อกส์ โดยส่วนมากศิลปินในวงลาบานูนร่วมกันประพันธ์เนื้อและทำนอง และระบุให้เพาเวอร์ เทรเซอร์ ซึ่งก็คือผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงมิวสิกบ็อกส์ เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมและสิ่งบันทึกเสียง²⁵ เมื่อลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมที่ศิลปินวงลาบานูนได้ประพันธ์คำร้องและทำนองขึ้นตกเป็นของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงมิวสิกบ็อกส์ ศิลปินวงลาบานูนก็ย่อมไม่อาจนำผลงานเพลงที่เป็นลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงมิวสิกบ็อกส์นั้น ไปทำการแสดงโดยมิได้รับอนุญาต มิฉะนั้นย่อมเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงมิวสิกบ็อกส์ ตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์ได้ให้ความคุ้มครองไว้

กรณีที่นายสัชชัย ไกรยูรเสน ศิลปินนักร้องนำบทเพลง “หยุดตรงนี้ที่เธอ” ซึ่งเป็นบทเพลงที่ตนได้ขับร้องเมื่อครั้งที่ตนสังกัดค่ายเพลงอาร์เอส ไปขับร้องให้กับเพื่อนสนิทของตนในงานแต่งงาน โดยที่นายสัชชัย ไกรยูรเสนอ้างว่าตนไม่ได้รับค่าตอบแทนแต่อย่างใด ซึ่งต่อมาผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงอาร์เอสได้เข้าร้องเรียนกับกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจเพื่อสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดในฐานะที่ตนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในบทเพลงดังกล่าว และเรียกให้นายสัชชัย ไกรยูรเสนไปให้การในฐานะพยาน ซึ่งเป็นการใช้สิทธิตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้

²⁴ “ฟ้องแกรมมี่-ลาบานูนเรียกค่าลิขสิทธิ์ 50 ล้าน”, โพสต์ทูเดย์ [Online], 15 กรกฎาคม 2559. แหล่งที่มา <http://www.posttoday.com/ent/thai/415641>.

²⁵ กรมทรัพย์สินทางปัญญา, ข้อมูลการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เพลง [Online], 15 กรกฎาคม 2559. แหล่งที่มา https://www.ipthailand.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=515&Itemid=279.

การคุ้มครองไว้²⁶ แม้จากตัวอย่างที่ได้กล่าวมาจะเป็นการใช้สิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ตาม แต่ผู้ศึกษาเห็นว่าการใช้สิทธิในลักษณะเช่นนี้ อาจเป็นการใช้สิทธิที่แสวงหาผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว และส่งผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปผู้ใช้ดนตรีเกินสมควร

กรณีของการเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์จากผู้ประกอบการกิจการร้านค้า อาทิ การเก็บค่าลิขสิทธิ์จากเพลงที่ผู้ประกอบการร้านค้าเปิดให้ลูกค้าฟังไม่ว่าจะเป็นการเปิดจากสิ่งบันทึกเสียงที่ถูกต้องตามลิขสิทธิ์ หรืออินเทอร์เน็ตก็ตาม ซึ่งเป็นที่ถกเถียงในสังคมอย่างมาก เนื่องจากการใช้สิทธิในลักษณะดังกล่าวของผู้ประกอบการธุรกิจค้าเพลงก็เป็นการใช้สิทธิตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้การรับรองและคุ้มครองไว้ กล่าวคือ ผู้ประกอบการธุรกิจค้าเพลงในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวตามมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หากผู้ประกอบการร้านค้านำเพลงอันมีลิขสิทธิ์ไปเปิดในร้านของตนให้ลูกค้าฟังโดยมิได้รับอนุญาตย่อมเป็นการเผยแพร่ต่อสาธารณชนอันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 28(2) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว หรือในกรณีที่เป็นการเปิดผลงานเพลงที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นอยู่ก่อน ซึ่งหากกระทำเพื่อหากำไร ก็ย่อมถือว่าผู้ประกอบการกิจการร้านค้าที่เปิดเพลงกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์โดยการเผยแพร่ตามมาตรา 31(2) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวเช่นเดียวกัน แต่ในความรู้สึกของผู้คนในสังคมกลับมองว่าเป็นการใช้สิทธิในลิขสิทธิ์ที่เข้มงวดจนเกินไป ซึ่งกรณีของการเรียกเก็บลิขสิทธิ์จากผู้ประกอบการร้านค้านี้ปรากฏเป็นข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลจำนวนมาก อาทิ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10377/2555

การละเมิดลิขสิทธิ์โดยการเผยแพร่ต่อสาธารณชนซึ่งงานดนตรีกรรมหรือสื่อบันทึกเสียงหรือสิ่งบันทึกเสียงตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 27 และมาตรา 28 ต้องเป็นการกระทำโดยตรงแก่งานที่มีลิขสิทธิ์โดยชอบเท่านั้น ไม่รวมถึงการกระทำโดยใช้งานที่มีการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์มาก่อน โดยกรณีการเผยแพร่ต่อสาธารณชนซึ่งงานที่มีการทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์นั้น กฎหมายบัญญัติแยกลักษณะการกระทำที่จะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ไว้ต่างหากในมาตรา 31 การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์กับการกระทำแก่งานที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นมาแล้วจึงเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ที่แตกต่างกัน

ตามคำฟ้องโจทก์บรรยายว่า จำเลยนำเอาแผ่นซีดีเพลงซึ่งมีผู้ทำซ้ำขึ้นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้เสียหายมาเปิดเผยแพร่เสียงต่อสาธารณชนภายในร้านข้าวต้มของจำเลย โดยจำเลยรู้ว่าแผ่นดังกล่าวเป็นงานที่ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้เสียหาย การกระทำความผิดกล่าวมิใช่การกระทำแก่งาน

²⁶ “เพลงเจ้าปัญหา “หยุดตรงนี้ที่เธอ” เรื่อง “ลิขสิทธิ์เพลง” ที่ศิลปินต้องจำให้ขึ้นใจ”,

อันมีลิขสิทธิ์ของผู้เสียหายดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 และมาตรา 28 แต่กลับเป็นข้อเท็จจริงว่าจำเลยกระทำการงานที่บุคคลอื่นได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้เสียหายมาก่อนแล้ว การกระทำของจำเลยตามที่โจทก์บรรยายฟ้องจึงไม่เป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ด้วยการเผยแพร่ต่อสาธารณชนซึ่งงานดนตรีกรรมและสิ่งบันทึกเสียงอันมีลิขสิทธิ์ของผู้เสียหายโดยตรงตามมาตรา 27(2) และมาตรา 28(2) ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 69 ไม่ว่าจะเป็นวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง แม้จำเลยให้การรับสารภาพก็ไม่อาจลงโทษได้²⁷

ข้อสังเกต ข้อเท็จจริงคดีนี้ จำเลยนำแผ่นซีดีเพลงที่ได้มีการละเมิดลิขสิทธิ์โดยบุคคลอื่นอยู่ก่อนแล้ว มาเปิดแพร่เสียงต่อสาธารณชน ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้มีใช้กรณีการละเมิดลิขสิทธิ์โดยตรงตามมาตรา 27 และ 28 แต่อาจเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยอ้อมตามมาตรา 31 หากปรากฏว่าจำเลยรู้ว่าซีดีเพลงนั้นได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ และการเผยแพร่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร ทั้งนี้ คดีนี้ศาลยกฟ้องเนื่องจากการกระทำของจำเลยมิได้เป็นความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง มิใช่ว่าการที่จำเลยเปิดเพลงที่ได้มีบุคคลอื่นทำละเมิดอยู่แล้วไม่มีความผิด ซึ่งหากคดีนี้โจทก์ฟ้องให้จำเลยรับผิดตามมาตรา 31 และบรรยายฟ้องครบองค์ประกอบของความผิดตรงตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น การกระทำของจำเลยย่อมเป็นความผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10579/2551

โจทก์บรรยายฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 31 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดรู้อยู่แล้วหรือมีเหตุอันควรรู้อย่างใดได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น กระทำอย่างใดอย่างหนึ่งแก่งานนั้นเพื่อหากำไร ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์...” ความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าวจึงต้องเป็นการกระทำแก่งานที่ได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่น “เพื่อหากำไร” เท่านั้น แต่ตามที่โจทก์บรรยายฟ้องปรากฏแต่เพียงว่า จำเลยเปิดแผ่นเอ็มพีสามและซีดีเพลงให้ลูกค้าในร้านอาหารได้ร้องและฟังเพลงของผู้เสียหาย 1 แผ่น “เพื่อประโยชน์ในทางการค้า” ขายอาหารและเครื่องดื่มของจำเลยแต่ไม่ปรากฏในคำฟ้องว่าจำเลยกระทำเพื่อหากำไรโดยตรงจากการที่ให้ลูกค้าได้ร้องและฟังเพลงโดยเรียกเก็บค่าตอบแทนจากลูกค้าในการเปิดเพลงดังกล่าวหรือเรียกเก็บรวมไปกับค่าอาหารและเครื่องดื่มแต่อย่างใด การกระทำของจำเลยไม่มีความผิดตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 31 แม้จำเลยให้การรับสารภาพก็ไม่อาจลงโทษจำเลยได้ ตาม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 26 ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา 185²⁸

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10377/2555.

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10579/2551 ระหว่าง พนักงานอัยการจังหวัดบุรีรัมย์ โจทก์ และนางอัญชลี บุญอุทิศ จำเลย.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8220/2553

โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยประกอบกิจการค้าขายอาหารตามสั่งและเครื่องดื่ม จำเลยเปิดแผ่นวีซีดีเพลง “กำลังใจที่เธอไม่รู้” อันเป็นลิขสิทธิ์ของผู้เสียหาย ซึ่งได้มีผู้ทำขึ้นหรือดัดแปลงขึ้นให้ลูกค้าในร้านอาหารของจำเลยฟัง ไม่ปรากฏว่าจำเลยเปิดเพลงเพื่อหากำไรโดยตรงจากการที่ลูกค้าฟังเพลงโดยการเรียกเก็บค่าตอบแทนหรือเรียกเก็บเพิ่มรวมไปกับอาหารและเครื่องดื่มแต่อย่างใด การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 31 ประกอบมาตรา 70 วรรคสอง เพราะไม่ครบองค์ประกอบความผิดของบทมาตราดังกล่าว ซึ่งต้องเป็นการกระทำเพื่อกำไรโดยตรงจากการละเมิดลิขสิทธิ์ แม้จำเลยให้การรับสารภาพก็ไม่อาจลงโทษจำเลยได้ ตาม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 26 ประกอบ ป.วิ.อ. มาตรา 185 วรรคหนึ่ง²⁹

ข้อสังเกต คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10579/2551 และฎีกาที่ 8220/2553 ต่างกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10377/2555 ที่เป็นกรณีที่โจทก์ฟ้องผิดมาตรา แต่กรณีคดีทั้งสองคดีนี้เป็นการฟ้องไม่ครบองค์ประกอบของความผิด ซึ่งข้อเท็จจริงฟังได้ว่า จำเลยเป็นผู้ประกอบกิจการร้านอาหารและเครื่องดื่ม ได้นำซีดีเพลงที่ได้มีบุคคลอื่นทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์อยู่ก่อนเปิดให้ลูกค้าในร้านฟัง และโจทก์ได้ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตามมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งประเด็นในคดีมีอยู่ว่าโจทก์บรรยายฟ้องครบองค์ประกอบความผิดหรือไม่ กล่าวคือต้องบรรยายฟ้องให้ได้ว่า จำเลยรู้อยู่แล้วหรือมีเหตุอันควรรู้อย่างใดได้ทำขึ้นโดยละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นประการหนึ่ง และการกระทำของจำเลยนั้นเป็นการกระทำเพื่อกำไรอีกประการหนึ่ง เมื่อโจทก์มิได้บรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบของความผิดศาลจึงพิพากษายกฟ้องจำเลย ซึ่งเป็นการยกฟ้องเพราะเหตุที่บรรยายฟ้องไม่ครบองค์ประกอบของความผิด มิใช่ยกฟ้องเพราะเหตุที่การเปิดเพลงในร้านอาหารให้ลูกค้าในร้านฟังของผู้ประกอบธุรกิจการค้าไม่ได้เป็นเพื่อการหากำไร

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ อ.5210/2547

สำหรับความผิดเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรมของผู้เสียหาย โดยการให้พนักงานประจำร้านอาหารของจำเลยขับร้องให้ลูกค้าฟังนั้น สิทธิผูกขาดที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้รับตามกฎหมายลิขสิทธิ์ในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยนั้น อยู่ภายใต้ประโยชน์ที่สาธารณะได้รับการสร้างสรรค์ของเจ้าของงานลิขสิทธิ์ สิทธิผูกขาดของเจ้าของลิขสิทธิ์ซึ่งมีขึ้นเพื่อจำกัดการเข้าถึงงานลิขสิทธิ์นั้นจึงถูกคานหรือดุลโดยหลักการเข้าถึงซึ่งงานลิขสิทธิ์อันเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ

²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8220/2553 ระหว่าง พนักงานอัยการจังหวัดระยอง โจทก์ และนางสุรินทร์ คำพวง จำเลย.

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หมวดที่ 1 ส่วนที่ 6 ได้บัญญัติข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ ที่เรียกว่าการใช้อย่างเป็นธรรม (Fair Use) ไว้ในมาตรา 32 ถึงมาตรา 43 เพื่อให้ใช้ในการค้าหรือดุลระหว่างสิทธิผูกขาดของเจ้าของสิทธิกับสิทธิสาธารณะข้างต้น การบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญารวมทั้งกฎหมายลิขสิทธิ์ให้มีความสมดุล และให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลนั้น ต้องมีการชั่งระหว่างประโยชน์ของเจ้าของสิทธิและประโยชน์ของสาธารณะเสมอ และไม่สามารถปรับใช้กฎหมายโดยคำนึงแต่เพียงด้านของประโยชน์เจ้าของสิทธิฝ่ายเดียว การใช้กฎหมายโดยยึดเพียงประโยชน์ของเจ้าของสิทธิฝ่ายเดียวย่อมมีผลเป็นการกันไม่ให้สาธารณชนเข้าถึงงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ อันเป็นการกระทบต่อความสมดุลของระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาและเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของสังคมและประชาชนโดยตรง ดังนั้น ในประเด็นของข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ในกฎหมายลิขสิทธิ์ในคดีนี้ แม้จำเลยมิได้ให้การไว้ แต่เมื่อศาลเห็นสมควร ก็สามารถยกปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้น วินิจฉัยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142(5) ประกอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 26

การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดฟังเพลงที่มีผู้แต่งขึ้นเพื่อบรรเลงหรือขับร้อง และมีความชื่นชมในคุณค่าของงานดนตรีกรรมนั้น จนแสดงความชื่นชอบหรือการเข้าใจคุณค่าของงานนั้นโดยการนำมา ร้องหรือบรรเลง ให้ปรากฏขึ้นมาเป็นเพลง ถือเป็นการกระทำโดยทั่วไปของมนุษย์ที่สามารถเข้าใจและชื่นชมงานลิขสิทธิ์ได้ และเป็นประโยชน์สาธารณะพื้นฐานที่กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาต้องรักษาไว้ โดยต้องคำนึงให้สมดุลกับการรักษาสิทธิผูกขาดของผู้เสียหายที่อ้างว่าเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เพลง เมื่อข้อเท็จจริงในคดีนี้ประกอบกับรายงานการสืบเสาะและพินิจรับฟังเป็นข้อยุติว่า ร้านอาหารของจำเลยเป็นร้านอาหารทั่วไปและข้อเท็จจริงในคำฟ้องปรากฏว่า มีผู้ร้องเพลงของผู้เสียหายเพียงหนึ่งเพลงคือ เพลง ดอกหญ้าในป่าปูน ในขณะที่ผู้เสียหายเป็นบริษัทเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมดังกล่าว ดังนั้น วัตถุประสงค์และลักษณะของการแสวงหาประโยชน์ของจำเลยซึ่งจัดให้มีการร้องเพลงของผู้เสียหายหนึ่งเพลงนั้น น่าจะเป็นไปเพื่อความบันเทิงของลูกค้าในร้านอาหารเท่านั้น ในขณะที่การแสวงหาผลประโยชน์ของผู้เสียหายซึ่งเป็นบริษัทเจ้าของลิขสิทธิ์เพลงนั้น ไม่ปรากฏว่าผู้เสียหายได้มีการแสวงหาประโยชน์ที่ซ้ำกันหรืออยู่กลุ่มธุรกิจเดียวกันกับจำเลยโดยตรง ส่วนผลกระทบไม่ว่าในด้านของการตลาดหรือคุณค่าของลิขสิทธิ์นั้น ก็ไม่ปรากฏว่าการที่จำเลยจัดให้มีการร้องเพลง ดอกหญ้าในป่าปูน ในวันเกิดเหตุตามคำฟ้อง สามารถส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้เสียหายจนเกินสมควร ดังนั้น เมื่อไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าการร้องเพลงในร้านอาหารตามคำฟ้องขัดต่อการแสวงหาประโยชน์ตามปกติและ

กระทบถึงสิทธิของเจ้าของสิทธิเกินสมควรแต่ประการใด การกระทำของจำเลยจึงไม่ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 32 วรรคหนึ่ง³⁰

ข้อสังเกต คำพิพากษาศาลฎีกาหมายเลขแดงที่ อ.5210/2547 ศาลได้วางหลักในการบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา รวมทั้งกฎหมายลิขสิทธิ์เอาไว้ว่า การบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ต้องมีการชั่งระหว่างประโยชน์ของเจ้าของสิทธิและประโยชน์ของสาธารณะ อีกทั้ง จะปรับใช้กฎหมายโดยคำนึงแต่เพียงด้านของประโยชน์เจ้าของสิทธิฝ่ายเดียว เป็นการกันไม่ให้สาธารณชนเข้าถึงงานอันมีลิขสิทธิ์นั้นหาได้ไม่ เนื่องจากเป็นการกระทบต่อความสมดุลของระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา และเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงภัยของสังคมและประชาชนโดยตรง โดยคดีนี้ศาลนำข้อยกเว้นของการละเมิดลิขสิทธิ์ที่ระบุไว้ในมาตรา 32 ถึง มาตรา 43 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาปรับใช้แก้ข้อเท็จจริงในคดี เนื่องจากพิจารณาข้อเท็จจริงได้ความว่า การกระทำของจำเลยไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายและกระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของโจทก์เจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร การกระทำของจำเลยจึงมิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดี การกระทำนั้นจะได้รับยกเว้นหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในคดี

4.3.3 ผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของการคุ้มครองงานดนตรีกรรมภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า วัตถุประสงค์ของการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมก็คือ การให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่ได้ใช้ความวิริยะอุตสาหะของตนในการสร้างสรรค์งานนั้น โดยได้รับประโยชน์จากงานสร้างสรรค์ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และเพื่อให้สาธารณชนมีโอกาสในการเข้าถึงงานดนตรีกรรมเหล่านั้น แต่เนื่องจากลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมมีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจของการประกอบธุรกิจค่ายเพลง ทำให้ผู้ประกอบการค่ายเพลงอาศัยอำนาจในการต่อรองที่เหนือกว่าตลอดจนช่องทางกฎหมายเข้ามาผูกขาดความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม ทำให้ผู้สร้างสรรค์ไม่ได้รับประโยชน์ที่เหมาะสม และใช้สิทธิในลิขสิทธิ์งานดนตรีกรรมที่เข้มงวดอันเป็นการกีดกันมิให้สาธารณชนเข้าถึงงานดนตรีกรรมนั้น ประกอบกับการที่กฎหมายลิขสิทธิ์ไม่มีมาตรการทางกฎหมายใดในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น และศาลไม่อาจพิพากษาให้ผิดเพี้ยนไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ ย่อมเป็นการตอกย้ำแก่สาธารณชนว่า การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมในความเป็นจริงเป็นเพียงเครื่องมือในการแสวงหาผลกำไรของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงเท่านั้น เปรียบเสมือนหนึ่งว่าผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมเป็นชาวนาที่มีที่นาสำหรับปลูกข้าวไว้เลี้ยงชีพ แต่ถูกนายทุนที่มีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าบีบบังคับให้ขายที่นาของตน และจำต้องเช่าที่นาแปลงนั้นเพื่อปลูกข้าวต่อไป โดยผลประโยชน์ส่วนใหญ่ตกแก่นายทุน ความรู้สึกเหล่านี้ของสาธารณชนมิได้มี

³⁰ คดีหมายเลขแดงที่ อ.5210/2547.

ต่อผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงเท่านั้น ยังกระทบไปถึงความศรัทธาที่มีต่อกฎหมายลิขสิทธิ์และสถาบันตุลาการอีกด้วย

4.4 มาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

จากที่ได้ทำการศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาแล้วในข้างต้นจะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์ดนตรีกรรมภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาก็คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้สิทธิเสรีภาพแก่คู่สัญญาอย่างเต็มที่ในการเข้าทำสัญญาสิทธิ โดยอาศัยเหตุผลที่ว่า บุคคลที่เข้าทำสัญญาสิทธิย่อมมีสิทธิเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการเข้าทำสัญญาที่มีเนื้อหาสาระตรงตามเจตนารมณ์ของตน ไม่มีบุคคลใดที่จะถูกบังคับให้เข้าทำสัญญาสิทธิ บุคคลผู้ตกลงยินยอมในการเข้าทำสัญญาสิทธิย่อมต้องผูกพันตามข้อตกลงที่ได้กำหนดไว้นั้น ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ย่อมเหมาะสมกับการเข้าทำสัญญาสิทธิระหว่างคู่สัญญาที่มีความเสมอภาคกันเท่านั้น

แต่ในการทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์ดนตรีกรรมนั้นผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงย่อมเป็นผู้ที่มีความเข้มแข็งและมีอำนาจในการครอบงำการตลาด ส่งผลให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมไม่สามารถที่จะใช้สิทธิเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาสิทธิได้อย่างเพียงพอก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคกันระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย การบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาในกรณีเช่นว่านี้จึงไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงอาศัยมาตรการที่ไม่เหมาะสมเหล่านี้เพื่อผูกขาดความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม และใช้สิทธิตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์ได้ให้การรับรองในลักษณะที่กระทบแก่ประชาชนทั่วไปผู้ใช้นิติในลักษณะที่เกินสมควรดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาการเข้าทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์ดนตรีกรรมนั่นเอง

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อใช้เป็นแนวทางในแก้ไขปัญหาการเข้าทำสัญญาสิทธิระหว่างผู้ประกอบการกิจการค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์ดนตรีกรรมพบว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Copyright Law of the United States of America and Related Laws Contained in Title 17 of the United States Code) บทที่ 2 ว่าด้วยเรื่องความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์และการโอนลิขสิทธิ์ มาตรา 203 ได้กำหนดหลักการที่เรียกว่า “การสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งาน”

(Termination of Transfers and Licenses Granted by the Author) ซึ่งโดยหลักการทั่วไปของกฎหมายลิขสิทธิ์หากได้มีการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิให้แก่บุคคลใดก็ตาม การโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิดังกล่าวย่อมมีผลบังคับใช้ตามเงื่อนไขและเงื่อนไขเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ นั้น แต่ผลของบทบัญญัติในมาตรา 203 นี้เอง ทำให้ผู้สร้างสรรค์สามารถใช้สิทธิดังกล่าวและมีผลทำให้การโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิที่ได้ทำขึ้นสิ้นสุดลง และกลับคืนมายังผู้สร้างสรรค์ หรืออาจใช้โอกาสนี้สำหรับเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ครั้งใหม่ภายใต้ข้อตกลงที่น่าพอใจมากขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาจะขอพิจารณาหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการใช้สิทธิตามมาตรา 203 ตามรายละเอียดสำคัญดังต่อไปนี้

1) ขอบเขตการบังคับใช้สิทธิในการทำให้การโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลง

ในการพิจารณาถึงขอบเขตของการใช้สิทธิในการทำให้การโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลงตามมาตรา 203 (a) ได้กำหนดว่า “งานสร้างสรรค์ใด ๆ ก็ตาม นอกจากงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้าง (Other than a Work Made for Hire) ไม่ว่าการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิในสิทธิแต่เพียงผู้เดียวหรือไม่ก็ตาม หรือสิทธิใด ๆ ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ที่ได้กระทำขึ้นโดยผู้สร้างสรรค์ นอกเหนือไปจากสิทธิที่จะได้รับตามพินัยกรรม (Otherwise then by Will) ที่ได้ดำเนินการภายในหรือหลังจากวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1978 จะต้องอยู่ภายใต้การสิ้นสุดแห่งการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามเงื่อนไขดังที่จะได้กล่าวต่อไปนี้”³¹

ดังนั้น จากการพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ขอบเขตในการบังคับใช้มาตรา 203 ไม่ครอบคลุมถึงงานสร้างสรรค์ที่ได้ทำขึ้นภายใต้การจ้างกล่าวคือ หากงานสร้างสรรค์นั้นได้ทำขึ้นโดยการจ้าง และผู้สร้างสรรค์ได้โอนลิขสิทธิ์หรืออนุญาตให้สิทธิในงานที่เกิดจากการจ้างนั้น ผู้สร้างสรรค์ย่อมไม่อาจใช้สิทธิในการทำให้การโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้นสิ้นสุดลงได้ ทั้งนี้ งานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการจ้าง มาตรา 101 ได้ให้นิยามความหมายของคำว่างานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการจ้างเอาไว้ 2 ลักษณะด้วยกัน อันได้แก่ งานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นในฐานะลูกจ้างซึ่งต้องอยู่ภายใต้การจ้างงานนั้น และงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการจ้างให้ทำตามคำสั่งอย่างเฉพาะเจาะจงหรือที่เกิดจากการได้รับมอบหมาย เช่น ผลงานที่เกิดจากการรวบรวม ส่วนหนึ่งของภาพยนตร์หรือสื่อบันเทิงอื่น ๆ การแปล การเรียบเรียง สื่อการสอน การสอบ เครื่องมือการหาคำตอบสำหรับการทดสอบ หนังสือแผนที่ เป็นต้น³² และไม่ครอบคลุมถึงการโอนลิขสิทธิ์โดยทางพินัยกรรม ดังนั้น หากผู้สร้างสรรค์งานอันมีลิขสิทธิ์ได้ทำการโอนลิขสิทธิ์โดยทางพินัยกรรมและได้เสียชีวิตลง ทายาทของผู้สร้างสรรค์นั้นไม่อาจใช้สิทธิในการทำให้การโอนลิขสิทธิ์โดยทางพินัยกรรมนั้นสิ้นสุดลง

³¹ Section 203(a) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 85.

³² Section 101 of Copyright Law of the United States.

อีกทั้ง แม้อัตราความตกลงที่มีอยู่เดิมนั้นได้สิ้นสุดลงเพราะการใช้สิทธิตามมาตรา 203 แล้วก็ตาม งานดัดแปลงที่เกิดขึ้นตามความตกลงที่ผู้สร้างสรรค์ได้ยินยอมแต่เดิมยังคงใช้ประโยชน์ต่อไปได้ตามความตกลงเดิม แต่ไม่รวมถึงงานดัดแปลงที่จะทำขึ้นใหม่ภายหลังที่ความตกลงเดิมได้สิ้นสุดลง กล่าวคือ การใช้สิทธิในการทำให้ออนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลง ไม่กระทบถึงงานดัดแปลงที่ได้ทำขึ้นภายใต้ความตกลงเดิมการการสิ้นสุดนั่นเอง³³

นอกจากนี้ เนื่องจากสิทธิในการทำให้ออนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลงนี้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา สิทธิดังกล่าวจึงมีผลครอบคลุมเฉพาะสิทธิที่อยู่ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น และไม่อาจกระทบถึงสิทธิที่เกิดขึ้นภายใต้กฎหมายแห่งสาธารณรัฐ หรือรัฐ หรือกฎหมายของชาติอื่น³⁴

2) ข้อกำหนดบุคคลผู้มีสิทธิที่จะทำให้ออนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลงจากการศึกษามาตรา 203 ดังกล่าว บุคคลผู้มีสิทธิที่จะทำให้ออนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลงสามารถพิจารณาได้เป็น 2 ประการกล่าวคือ

ประการแรก ในกรณีที่ทำให้ออนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลงได้กระทำขึ้นโดยผู้สร้างสรรค์เพียงคนเดียว ผู้สร้างสรรค์เท่านั้นย่อมเป็นผู้มีสิทธิที่จะทำให้ออนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิดังกล่าวสิ้นสุดลง เว้นแต่ ผู้สร้างสรรค์ได้ถึงแก่ความตาย การให้สิทธิดังกล่าวอาจกระทำโดยบุคคลหนึ่งบุคคลใดตามที่กฎหมายได้กำหนดให้เป็นผู้รับประโยชน์จากการสิ้นสุดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 203(a)(2) ซึ่งจะต้องเป็นเจ้าของและได้รับสิทธิในการจัดการมากกว่ากึ่งหนึ่งของผลประโยชน์ที่ผู้สร้างสรรค์อาจได้รับหลังจากสิ้นสุดการโอนลิขสิทธิ์หรืออนุญาตให้ใช้สิทธิดังกล่าว

ประการสอง ในกรณีที่ทำให้ออนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลงได้กระทำขึ้นโดยผู้สร้างสรรค์ร่วมตั้งแต่ 2 คนหรือมากกว่านั้น การยินยอมให้ออนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลงจะต้องกระทำโดยเสียงข้างมากของผู้สร้างสรรค์ที่ได้ยินยอมในการโอนลิขสิทธิ์และอนุญาตให้ใช้สิทธิดังกล่าว เว้นแต่ ผู้สร้างสรรค์ร่วมคนใดคนหนึ่งได้ถึงแก่ความตาย ในกรณีเช่นนี้ ให้บุคคลที่กฎหมายได้กำหนดให้เป็นผู้รับประโยชน์จากการสิ้นสุดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 203(a)(2) ซึ่งจะต้องเป็นเจ้าของและได้รับสิทธิในการจัดการมากกว่ากึ่งหนึ่งของผลประโยชน์ที่ผู้สร้างสรรค์อาจได้รับหลังจากสิ้นสุดการโอนลิขสิทธิ์หรืออนุญาตให้ใช้สิทธิดังกล่าวเช่นเดียวกัน³⁵

³³ Section 203(b)(1) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 86.

³⁴ Section 203(b)(5) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 87.

³⁵ Section 203(a)(1) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 85.

ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์นั้นถึงแก่ความตาย มาตรา 203(a)(2) ได้กำหนดบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่จะได้รับผลประโยชน์จากการสิ้นสุดของการโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิเอาไว้ ซึ่งสามารถแบ่งการพิจารณาได้เป็น 3 กรณี กล่าวคือ

กรณีแรกคู่สมรสของผู้สร้างสรรค์ยังมีชีวิต คู่สมรสของผู้สร้างสรรค์นั้นย่อมเป็นเจ้าของผลประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิในวันเสียชีวิตของผู้สร้างสรรค์หรือบุตรของผู้สร้างสรรค์ที่เสียชีวิตของผู้สร้างสรรค์ยังคงมีชีวิตอยู่ ในกรณีเช่นว่านี้ คู่สมรสของผู้สร้างสรรค์เป็นเจ้าของผลประโยชน์กึ่งหนึ่งของผู้สร้างสรรค์ที่เกิดจากการสิ้นสุดดังกล่าว

กรณีที่สอง บุตรของผู้สร้างสรรค์หรือบุตรของบุตรที่เสียชีวิตของผู้สร้างสรรค์ยังคงมีชีวิตอยู่ บุตรของผู้สร้างสรรค์หรือบุตรของบุตรที่เสียชีวิตของผู้สร้างสรรค์ยังคงมีชีวิตอยู่ย่อมเป็นเจ้าของผลประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์ที่เกิดจากการสิ้นสุดการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิในวันเสียชีวิตของผู้สร้างสรรค์ยังคงมีชีวิต ในกรณีเช่นว่านี้ บุตรของผู้สร้างสรรค์หรือบุตรของบุตรที่เสียชีวิตของผู้สร้างสรรค์นั้น เป็นเจ้าของผลประโยชน์กึ่งหนึ่งของผู้สร้างสรรค์และจัดการแบ่งผลประโยชน์ระหว่างกันอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้ สิทธิในระหว่างบุตรของผู้สร้างสรรค์กับบุตรของบุตรที่เสียชีวิตของผู้สร้างสรรค์ด้วยกัน จะต้องดำเนินการแบ่งผลประโยชน์ระหว่างกันเป็นไปตามจำนวนของบุตรผู้สร้างสรรค์อย่างเท่าเทียม หากบุตรของผู้สร้างสรรค์คนใดเสียชีวิตจะต้องแบ่งผลประโยชน์ในส่วนดังกล่าวให้แก่บุตรของบุตรที่เสียชีวิตของผู้สร้างสรรค์ด้วย โดยในการใช้สิทธินี้จะต้องกระทำโดยเสียงข้างมากของพวกเขาเหล่านั้น

กรณีที่สาม ในกรณีที่คู่สมรสก็ดี บุตรของผู้สร้างสรรค์หรือบุตรของบุตรที่เสียชีวิตของผู้สร้างสรรค์ก็ดี ได้ถึงแก่ความตายทั้งหมด ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ผู้มีอำนาจจัดการแทน ผู้บริหารจัดการตัวแทน หรือ ผู้จัดการมรดก เป็นเจ้าของผลประโยชน์ที่เกิดจากการสิ้นสุดนั้น³⁶

3) ข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาที่จะทำให้การโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลง

จากการศึกษาพบว่า มาตรา 203 ได้กำหนดระยะเวลาที่จะทำให้การโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลงเอาไว้ในมาตรา (a)(3) แห่งมาตราดังกล่าวกล่าวคือ การสิ้นสุดของการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิอาจให้มีผลในเวลาใด ๆ ก็ตามภายใน 5 ปีนับจากสิ้นสุดระยะเวลา 35 ปีนับแต่วันที่ได้มีการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้น ทั้งนี้ หากการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิที่ได้นำขึ้นนั้นครอบคลุมไปถึงสิทธิในการเผยแพร่งานออกสู่สาธารณะ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้นับระยะเวลาสิ้นสุด 35 ปีนับจากวันที่ได้เผยแพร่งานนั้นออกสู่สาธารณะ หรือสิ้นสุด

³⁶ Section 203(a)(2) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 85.

ระยะเวลา 40 ปีนับแต่วันที่ได้มีการโอนลิขสิทธิ์หรืออนุญาตให้ใช้สิทธินั้น แล้วแต่ว่าระยะเวลาใดสั้นสุดก่อน³⁷

4) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการการทำหนังสือบอกกล่าว

การที่จะทำให้การโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิที่ได้ทำไว้นั้นจะสิ้นสุดลงจะต้องทำหนังสือบอกกล่าวล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร โดยลงลายมือชื่อของบุคคลผู้มีสิทธิที่จะทำการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้นสิ้นสุดลง ตามจำนวนและสัดส่วนของความเป็นเจ้าของในผลประโยชน์จากการสิ้นสุดนั้นตามมาตรา 203 (1) และ (2) ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว หรือลายมือชื่อของผู้รับมอบอำนาจตามกฎหมาย นอกจากนี้ จะต้องกำหนดระยะเวลาที่ประสงค์จะให้การโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิมีผลสิ้นสุดภายใต้กำหนดระยะเวลา 5 ปีนับจากระยะเวลาดังที่ได้กล่าวมาแล้วในมาตรา 203(a)(3) และการทำหนังสือบอกกล่าวล่วงหน้าจะต้องบอกกล่าวไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้กำหนดให้มีผลสิ้นสุดนั้น และจะต้องไม่มากกว่า 10 ปีก่อนวันที่ได้กำหนดให้มีผลสิ้นสุด โดยหนังสือบอกกล่าวนี้จะต้องมีการบันทึกสำเนาไว้ที่สำนักงานลิขสิทธิ์ (Copyright Office) ก่อนวันที่กำหนดให้การโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิมีผลสิ้นสุด อีกทั้ง หนังสือบอกกล่าวจะต้องทำตามแบบ เนื้อหา และข้อกำหนดในการยื่นเอกสารตามที่ขอบังคับลิขสิทธิ์ (Register of Copyright) ได้กำหนดไว้³⁸

อาทิ ในปี 2000 ผู้ประพันธ์เพลงได้โอนลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมของตนให้กับผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงตลอดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ หากผู้ประพันธ์ประสงค์ที่จะให้การโอนลิขสิทธิ์ในงานเพลงนั้นสิ้นสุดลง ช่วงเวลาที่สามารถกระทำได้คือภายในกำหนดระยะเวลา 5 ปีนับแต่ที่ได้มีการโอนลิขสิทธิ์กล่าวคือช่วงระยะเวลาปี 2035 ถึง 2040 แต่อย่างไรก็ดี การใช้สิทธิดังกล่าวจะต้องทำหนังสือแจ้งการบอกกล่าวล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 2 ปีและไม่มากกว่า 10 ปีก่อนวันที่ได้กำหนดให้มีผลสิ้นสุด ดังนั้น หากผู้ประพันธ์เพลงต้องการให้การโอนลิขสิทธิ์สิ้นสุดในปี 2035 ผู้ประพันธ์สามารถแจ้งการบอกกล่าวไปยังผู้รับได้เร็วที่สุดคือปี 2025 แต่ห้ามมิให้แจ้งการบอกกล่าวหลังจากปี 2033 เนื่องจากน้อยกว่าระยะเวลา 2 ปีก่อนวันที่ได้กำหนดให้มีผลสิ้นสุด เป็นต้น

5) ผลของการสิ้นสุดการโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิ

หากการดำเนินการในการใช้สิทธิให้การโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิได้กระทำโดยถูกต้องดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น เมื่อถึงกำหนดระยะเวลาที่ให้มีผลสิ้นสุด สิทธิต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้สิทธิการทำให้สิ้นสุดนี้จะกลับคืนมายังผู้สร้างสรรค์และบุคคลที่เป็นเจ้าของผลประโยชน์ของผู้

³⁷ Section 203(a)(3) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 86.

³⁸ Section 203(a)(4)(A) and (B) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า

สร้างสรรค์ตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 203(a)(1) และ(2) ตลอดจนเจ้าของผลประโยชน์ทั้งหลายที่มีได้ลงลายมือชื่อในการทำหนังสือบอกกล่าวการสิ้นสุด³⁹

จากที่ได้ทำการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองลิขสิทธิ์เกี่ยวกับการสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งานตามมาตรา 203 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ศึกษามีความเห็นว่ โดยหลักการที่ให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ในการใช้สิทธิที่ทำให้การโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิที่ได้ทำขึ้นสิ้นสุดลงเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ค่อนข้างมีความเหมาะสมกับกรณีการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม เนื่องจากมาตรการดังกล่าวมิได้มีลักษณะที่เป็นการบังคับให้ผู้สัญญาต้องถูกบังคับให้เข้าทำสัญญาภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด อันส่งผลกระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาของคู่สัญญาเกินสมควร มาตรการในการสิ้นสุดการโอนลิขสิทธิ์หรืออนุญาตให้ใช้สิทธินี้เพียงแต่เป็นการให้โอกาสแก่ผู้สร้างสรรค์ได้กลับคืนมาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ของตน หรือโอกาสที่จะได้รับการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ภายใต้ข้อตกลงที่เหมาะสมมากขึ้น เพราะในทางปฏิบัติในการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม การกำหนดมูลค่าของงานดนตรีกรรมของผู้สร้างสรรค์ในขณะที่ได้ทำการสร้างสรรค์เป็นเรื่องที่ทำได้ยาก งานดนตรีกรรมนั้นอาจเป็นงานดนตรีกรรมที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างมากในอนาคตหรืออาจไม่มีมูลค่าใด ๆ เลยก็เป็นได้ ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงจะต้องพิจารณาโดยคำนึงถึงผลกำไรจากการประกอบธุรกิจเป็นสำคัญ ทำให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมต้องอยู่ภายใต้ข้อตกลงที่เสียเปรียบอย่างมาก ดังนั้น มาตรการในการสิ้นสุดการโอนลิขสิทธิ์หรืออนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์ย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่จะได้เรียกคืนมาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ของตน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมได้รับข้อตกลงที่เหมาะสมกับมูลค่าทางเศรษฐกิจที่แท้จริงในผลงานสร้างสรรค์ของตน

แม้โดยหลักการมาตรการในการสิ้นสุดการโอนลิขสิทธิ์หรืออนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์จะเหมาะสมกับการนำมาปรับใช้กับกรณีการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี หากพิจารณาในรายละเอียดเกี่ยวกับขอบเขตขอบเขตการบังคับใช้สิทธิในการทำให้การโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลงตามมาตรา 203 อาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในประเทศไทยได้ดีเพียงพอ เนื่องจากมาตรา 203 มิได้บังคับใช้กับกรณีของงานสร้างสรรค์ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้าง ซึ่งหมายความว่ารวมถึงงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นในฐานะลูกจ้างซึ่งต้องอยู่ภายใต้การจ้างงานนั้น และงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการจ้างให้ทำตามคำสั่งอย่างเฉพาะเจาะจงหรือที่

³⁹ Section 203(b) of Copyright Law of the United States. โปรดดูภาคผนวกหน้า 86.

เกิดจากการได้รับมอบหมาย โดยผู้ศึกษาได้พิจารณามาแล้วว่าในทางปฏิบัติในการเข้าทำสัญญา ลิขสิทธิ์ผู้ประกอบการค่ายเพลงอาศัยการตกลงกันเป็นอื่นตามทีบัญญัติไว้ในมาตรา 9 และ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เพื่อให้ได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมในฐานะ นายจ้างหรือผู้ว่าจ้างแล้วแต่กรณี งานดนตรีกรรมเหล่านั้นย่อมเป็นงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นภายใต้ สัญญาจ้างแรงงานหรือจ้างทำของซึ่งผู้สร้างสรรค์มีอาจใช้สิทธิในการทำให้ออนลิขสิทธิ์และการ อนุญาตให้ใช้สิทธิสิ้นสุดลงตามมาตรา 203 ได้ แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวสามารถนำมาปรับ ใช้ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในฐานะผู้สร้างสรรค์ตามมาตรา 8 และได้เข้าทำ สัญญาลิขสิทธิ์กับผู้ประกอบการค่ายเพลงไม่ว่าจะโดยการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิ ภายใต้ข้อตกลงของสัญญาที่ตนต้องเสียเปรียบได้ ซึ่งสามารถแก้ไขการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ ประกอบการค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมได้ในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้ ในรายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลาที่จะทำให้การโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้ สิทธินั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา 203 ที่ได้กำหนดไว้ว่าการกำหนดวันให้การโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาต ให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์จะต้องพ้นระยะเวลา 35 ปีนับแต่วันที่ได้มีการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาต ให้ใช้สิทธิ อาจจะต้องปรับใช้ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น เนื่องจากอายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ โดยทั่วไปภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความคุ้มครองตลอดอายุของผู้ สร้างสรรค์ และให้ความคุ้มครองต่อไปอีก 70 ปีนับแต่ที่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย ในขณะที่อายุ การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานอันมีลิขสิทธิ์โดยทั่วไปภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ให้ความ คุ้มครองตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์ และให้ความคุ้มครองต่อไปอีก 50 ปีนับแต่ที่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ ความตาย⁴⁰ ดังนั้น การกำหนดระยะเวลาที่จะทำให้การโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้น สิ้นสุดลงอาจจะต้องคำนึงถึงอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทยเพื่อกำหนดระยะเวลาการ สิ้นสุดที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองลิขสิทธิ์เกี่ยวกับการสิ้นสุดแห่ง การโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งานตามมาตรา 203 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ประเทศ สหรัฐอเมริกาเหมาะสมสำหรับเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ ประกอบการค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม แต่อย่างไรก็ดี ในรายละเอียดบางประการ ภายใต้มาตรการดังกล่าวจะต้องมีการปรับใช้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติและ กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทย

⁴⁰ มาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

4.5 ส่งท้าย

จากการศึกษาปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมอันได้แก่ มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ และสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ ตลอดจนสิทธิของผู้สร้างสรรค์ พบว่า ในการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงอาศัยอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าในการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรม อีกทั้งยังใช้สิทธิในลักษณะที่กระทบต่อประชาชนทั่วไป ผู้ใช้งานดนตรีกรรมเกินสมควรตามที่ปรากฏในข้อเท็จจริงและคำพิพากษาของศาลที่ได้พิจารณามาแล้วในข้างต้น จากการพิจารณาจะเห็นได้ว่า กฎหมายลิขสิทธิ์มิได้มีมาตรการทางกฎหมายใดที่จะแก้ไขหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความไม่เสมอภาคของสัญญานั้น ต่างกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีมาตรการทางกฎหมายที่เรียกว่า “การสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งาน” ที่เปิดโอกาสให้ผู้สร้างสรรค์สามารถใช้สิทธิในการทำให้การโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิที่ตนได้เป็นผู้ทำขึ้นสิ้นสุดลงอันเป็นผลทำให้ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์นั้นกลับคืนมายังผู้สร้างสรรค์ หรือเปิดโอกาสให้ผู้สร้างสรรค์สามารถทำความตกลงที่เหมาะสมกว่าที่ได้เคยตกลงในขณะที่สร้างสรรค์ผลงาน

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

จากการพิจารณาถึงปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม สำหรับมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์จะเห็นได้ว่า กฎหมายลิขสิทธิ์ได้กำหนดการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ออกเป็น 2 กรณี อันได้แก่ การได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์ตามมาตรา 8 ประการหนึ่ง และการได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะอื่นตามมาตรา 9 ถึงมาตรา 14 ซึ่งเป็นการกำหนดตัวบุคคลผู้ได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์เพื่อป้องกันข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นในกรณีที่มีได้ตกลงกันไว้ให้ชัดเจน

จากการศึกษามาตรการดังกล่าวที่กฎหมายลิขสิทธิ์กำหนดไว้ย่อมมีความเหมาะสมหากคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีความเสมอภาคกัน ซึ่งสามารถมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงเจตนาเข้าทำสัญญาอย่างเต็มที่ แต่ในทางปฏิบัติในการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงย่อมอยู่ในฐานะที่มีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าเนื่องจากเป็นผู้ครอบงำการตลาด และเป็นผู้กำหนดรายละเอียดเนื้อหาของสัญญาลิขสิทธิ์แต่ฝ่ายเดียว เป็นผลทำให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมไม่อาจใช้สิทธิเสรีภาพในการเข้าทำสัญญา และอยู่ในฐานะจำยอมที่จะต้องตกลงภายใต้ข้อสัญญาที่มีเนื้อหาสาระที่ตนจำต้องเสียเปรียบ อาทิ การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์สำหรับงานสร้างสรรค์ที่ได้ทำขึ้นในฐานะพนักงานหรือลูกจ้างตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 กฎหมายได้กำหนดให้ลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ดังกล่าวตกเป็นของพนักงานหรือลูกจ้าง โดยนายจ้างมีสิทธิในงานนั้นเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ตามวัตถุประสงค์แห่งการจ้างแรงงาน เว้นแต่ได้ทำเป็นหนังสือตกลงไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งจะเห็นได้กฎหมายลิขสิทธิ์ได้กำหนดหลักการดังกล่าวนี้ขึ้นมาเพื่อจัดการแบ่งประโยชน์ในงานอันมีลิขสิทธิ์ให้เกิดความเป็นธรรมระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง แต่ในทางปฏิบัติหากผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมได้สร้างสรรค์งานขึ้นในฐานะลูกจ้างหรือพนักงาน ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงจะอาศัยข้อตกลงยกเว้นดังกล่าวในการกำหนดเงื่อนไขตามสัญญาจ้างเอาไว้ เพื่อให้ลิขสิทธิ์ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ในฐานะพนักงานหรือลูกจ้างตกเป็นของผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลง หรือในกรณีของการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในฐานะผู้ดัดแปลงหรือในฐานะผู้รวบรวมตามมาตรา 11 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ที่กำหนดให้ผู้ดัดแปลงหรือผู้รวบรวมเป็นผู้ได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้ดัดแปลงหรือรวบรวมก็ตาม แต่มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ก็ได้กำหนดให้การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในฐานะผู้ดัดแปลงหรือผู้รวบรวมต้องอยู่ในบังคับมาตรา 8 มาตรา 9 และมาตรา 10 เท่ากับว่างานดัดแปลงหรืองานรวบรวมที่เกิดขึ้นจากการจ้างแรงงานหรือจ้างทำของจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ตามมาตรา 9 และมาตรา 10 กำหนดไว้

ซึ่งในทางปฏิบัติผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงก็อาศัยการกำหนดข้อตกลงในสัญญาจ้างแรงงานหรือสัญญาจ้างทำของเพื่อให้ลิขสิทธิ์ในงานดัดแปลงหรืองานรวบรวมนั้นตกเป็นลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง

นอกจากนี้ แม้ในกรณีที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมจะได้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมขึ้นมาโดยมิได้อยู่ภายใต้สัญญาจ้างแรงงานหรือจ้างทำของ ซึ่งเป็นการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์ตามมาตรา 8 อันจะทำให้ผู้สร้างสรรค์มีสิทธิในลิขสิทธิ์ทั้งสิทธิทางเศรษฐกิจตามมาตรา 15 และสิทธิของผู้สร้างสรรค์ตามมาตรา 18 และมีอำนาจในการบริหารจัดการงานอันมีลิขสิทธิ์ได้ตามวัตถุประสงค์ของตนได้อย่างเต็มที่ แต่ในทางปฏิบัติในการเผยแพร่งานดนตรีกรรมดังกล่าวออกสู่สาธารณะของผู้สร้างสรรค์ มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงซึ่งเป็นผู้ครอบงำช่องทางหลักสำคัญสำหรับการเผยแพร่งานดนตรีกรรมของผู้สร้างสรรค์นั้นออกสู่สาธารณะ ประกอบกับมาตรา 17 จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวเปิดโอกาสแก่คู่สัญญาอย่างเต็มที่ ในการที่จะกำหนดส่วนของลิขสิทธิ์ที่ประสงค์จะทำการโอน ตลอดจนการกำหนดระยะเวลาแห่งการโอนนั้น ผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงจึงอาศัยอำนาจต่อรองที่เหนือกว่านี้ในการบังคับให้ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมโอนลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมของตนให้กับผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลง ซึ่งส่วนมากการโอนลิขสิทธิ์ดังกล่าวเป็นการโอนตลอดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ โดยผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงจ่ายค่าลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมหรืออาจมีการแบ่งกำไรจากยอดขาย ซึ่งการทำสัญญาลิขสิทธิ์ดังกล่าวมิได้ตรงตามความประสงค์ที่แท้จริงของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมแต่อย่างใด

จากการพิจารณาถึงปัญหามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมดังที่ได้กล่าวมา จึงมาสู่การศึกษาถึงผลกระทบจากปัญหาการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลกระทบต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม และผลกระทบต่อประชาชนทั่วไป ผู้ใช้งานดนตรีกรรม ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลกระทบประการสำคัญต่อผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมก็คือ การที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมต้องตกอยู่ภายใต้ข้อสัญญาลิขสิทธิ์ที่มีเงื่อนไขในการเอารัดเอาเปรียบผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่มีอำนาจต่อรองที่ด้อยกว่า ซึ่งกฎหมายลิขสิทธิ์ไม่อาจแก้ไขหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากความไม่เป็นธรรมนั้นได้ และจากการศึกษาคำพิพากษาของศาลโดยหลักศาลไม่อาจมีคำพิพากษานอกเหนือไปจากข้อตกลงของคู่สัญญาที่กฎหมายได้ให้การรับรองไว้ได้ เว้นแต่ข้อตกลงในสัญญาไม่ชัดเจน ซึ่งศาลจะพิจารณาโดยอาศัยการตีความสัญญาตามมาตรา 171 ประกอบ 368 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ สำหรับผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปผู้ใช้งานดนตรีกรรมก็คือ การใช้สิทธิในฐานะเจ้าของงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้ประกอบธุรกิจค่ายเพลงในลักษณะที่เป็นการกีดกันมิให้สาธารณชนเข้าถึงงานดนตรีกรรมเกินสมควร ต่างกับในกรณีที่งานอันมีลิขสิทธิ์เป็นของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม การใช้สิทธิทางลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมมิได้

เครื่องคิดอย่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงที่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาผลกำไรแต่เพียงอย่างเดียว อาทิ ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมมักจะอนุญาตให้นักดนตรีอิสระสามารถนำผลงานเพลงของตนไปใช้ในการเล่นดนตรีกลางคืนเพื่อเลี้ยงชีพได้ โดยมองว่าเป็นผลตอบแทนจากความชื่นชอบในบทเพลงของตน อีกทั้งเป็นการโฆษณาบทเพลงของตนไปในตัว ในขณะที่ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงเรียกเก็บค่าลิขสิทธิ์จากการกระทำดังกล่าว เป็นต้น

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มิได้มีมาตรการทางกฎหมายใดจะแก้ไขหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม การเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นไปตามหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาอย่างเคร่งครัด ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงอาศัยหลักการดังกล่าวในการผูกขาดความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานดนตรีกรรมของผู้สร้างสรรค์ที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนั่นเอง

5.2 ข้อเสนอแนะ

ปัญหาในการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในประเทศไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการแก้ไข ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้นำมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองลิขสิทธิ์เกี่ยวกับการสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งานที่เรียกว่า “การสิ้นสุดแห่งการโอนและการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์งาน” (Termination of Transfers and Licenses Granted by the Author) ตามมาตรา 203 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกำหนดมาตรการดังกล่าวไว้ในพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เนื่องจากมิได้เป็นมาตรการทางกฎหมายที่กระทบต่อหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาของคู่สัญญาที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้การรับรองและคุ้มครองไว้มากเกินสมควร

แต่อย่างไรก็ดี ในรายละเอียดบางประการที่มาตรา 203 กำหนดไว้ว่าจะต้องมีการพิจารณาโดยละเอียดเพื่อให้มีความเหมาะสมกับปัญหาการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงและผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในประเทศไทย และสอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยผู้ศึกษาขอตั้งข้อสังเกตสำหรับการพิจารณามาตรการทางกฎหมายดังกล่าวเพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประการแรก มาตรา 203 แห่งกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา มิได้ให้สิทธิแก่ผู้สร้างสรรค์ในการใช้สิทธิที่ทำให้การโอนลิขสิทธิ์และการอนุญาตให้ใช้สิทธิที่ได้ทำขึ้นสิ้นสุดลงเฉพาะแต่งานดนตรีกรรมเท่านั้น ยังรวมไปถึงงานสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่กฎหมายลิขสิทธิ์ได้ให้การรับรองและ

คุ้มครองไว้ การนำมาตรการดังกล่าวมาปรับใช้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงผลกระทบของการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ประเภท ต่าง ๆ นอกจากงานดนตรีกรรมด้วย

ประการต่อมา ขอบเขตของการบังคับใช้สิทธิตามมาตรา 203 นั้น มิให้บังคับใช้กับกรณีของงานสร้างสรรค์ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้าง ซึ่งหมายความรวมถึงงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นในฐานะลูกจ้างซึ่งต้องอยู่ภายใต้การจ้างงานนั้น และงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการจ้างให้ทำตามคำสั่งอย่างเฉพาะเจาะจงหรือที่เกิดจากการได้รับมอบหมาย ดังนั้น มาตรา 203 จึงใช้สำหรับการแก้ไขปัญหาการเข้าทำสัญญาลิขสิทธิ์ที่เกิดจากการที่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมเป็นผู้ได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ในฐานะผู้สร้างสรรค์โดยมิได้อยู่ภายใต้สัญญาจ้างแรงงานและสัญญาจ้างทำของเท่านั้น หากการสร้างสรรค์งานดนตรีกรรมนั้นได้ทำขึ้นภายใต้สัญญาการจ้างแรงงานหรือสัญญาจ้างทำของ ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมย่อมไม่อาจใช้สิทธิที่จะทำการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา 203 ได้ การนำมาปรับใช้กับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 จึงต้องพิจารณาถึงผลกระทบในประเด็นดังกล่าวโดยละเอียด

ประการสุดท้าย ข้อกำหนดเกี่ยวกับระยะเวลาที่จะทำการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา 203 ที่ได้กำหนดไว้ว่าการกำหนดวันให้การโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิของผู้สร้างสรรค์จะต้องพ้นระยะเวลา 35 ปีนับแต่วันที่ได้มีการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธินั้น ในการนำมาปรับใช้มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เนื่องจากอายุในการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยมีความแตกต่างกับอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์ภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประชุมหารือระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรม เพื่อกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมในการใช้สิทธิดังกล่าว

แม้บทบัญญัติมาตรา 203 จะมีรายละเอียดบางประการที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมแต่อย่างไรก็ดี บทบัญญัติดังกล่าวก็มีความสำคัญอย่างยิ่งแก่ผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมที่ได้มีการโอนลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตให้ใช้สิทธิที่ได้ตกอยู่ภายใต้การจ้าง ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหการทำสัญญาลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมได้ระดับหนึ่ง และหากมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับประเทศไทยดังที่ผู้ศึกษาได้กล่าวมาในข้างต้น ย่อมส่งผลทำให้การบังคับใช้กฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจค่ายเพลงกับผู้สร้างสรรค์งานดนตรีกรรมในประเทศไทยมีความเสมอภาคและมีประสิทธิภาพมากขึ้นนั่นเอง

บรรณานุกรม

- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2557). *ข้อมูลการจัดเก็บค่าลิขสิทธิ์เพลง*. สืบค้นจาก https://www.ipthailand.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=515&Itemid=279.
- กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2557). *คู่มืองานดนตรีกรรม*. สืบค้นจาก https://www.ipthailand.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=512:2014-04-24-08-03-13&catid=99&Itemid=408.
- กองนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. (2555). *กรอบความร่วมมือต่างประเทศ: องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO)*. สืบค้นจาก [http://www.mfa.go.th/business/th/cooperation/252/16262-องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก\(-WIPO-\).html](http://www.mfa.go.th/business/th/cooperation/252/16262-องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก(-WIPO-).html).
- กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2546). *องค์การการค้าโลก*. สืบค้นจาก <http://www.oie.go.th/academic/wto>.
- คณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การการค้าโลกและองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก. (2559). *องค์การการค้าโลก (WTO) คืออะไร*. สืบค้นจาก <http://www.thaiwto.com/about%20wto%201.html>.
- จรัญ ภัคตินากุล. (2541). *สรุปสาระสำคัญพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม*. พ.ศ. 2540. *จุลพาห*, 45(1), 77-154.
- จักรกฤษณ์ ควรพจน์. (2544). *กฎหมายสิทธิบัตร: แนวความคิดและบทวิเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- จักรกฤษณ์ ควรพจน์. (2547). *การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาภายใต้องค์การการค้าโลก ทรัพย์สินทางปัญญาในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์.
- จำปี โสถลิพันธุ์. (2545). *คำอธิบายหลักกฎหมายนิติกรรมสัญญา* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2527). *กฎหมายว่าด้วยสัญญา*. กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2545). *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2555). *ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาพื้นฐานความรู้ทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ชัตอาร์เอสไม่แฟร์พอร์ตทำใจลิขสิทธิ์เพลง. (2558). *ไทยรัฐออนไลน์*. สืบค้นจาก <http://www.thairath.co.th/content/479130>.

- คาราพร ธีระวัฒน์. (2542). *สถานะใหม่ของสัญญาในปัจจุบัน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีฤทธิ์ ศิริศักดิ์บรรจง และชูวีวรรณ ตมิศานนท์. (2554). *ลิขสิทธิ์ในงานผ้าไหมไทย: กรณีศึกษา งานผ้าไหม จังหวัดสุรินทร์* (รายงานผลการวิจัย). ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- นันทน อินนนท์. (2555). *กฎหมายมิกกี้เมาส์ (Mickey Mouse Act)*. สืบค้นจาก <http://www.tgcthailand.com/articles/037-2012.pdf>.
- นันทวัฒน์ ลิ้มโปดม. (2549). *ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์โดยเน้นศึกษางานดนตรีกรรมและสิ่งบันทึกเสียง*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เปิดคำฟ้องมิวสิกבקส์ฟ้องแกรมมี่และลาบานูนเรียกค่าลิขสิทธิ์เพลง 50 ล้านบาท 7 อัลบั้ม. (2559). *ประชาชาติธุรกิจ*. สืบค้นจาก http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1455191863.
- ปริญญา ดิผดุง. (2557). *กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. รวมคำบรรยายเนติบัณฑิตยสภา*, 67(7), 75-98.
- เพลงเจ้าปัญหา “หยุดตรงนี้ที่เธอ” เรื่อง “ลิขสิทธิ์เพลง” ที่ศิลปินต้องจำให้ขึ้นใจ. (2558). *ประชาชาติธุรกิจ*. สืบค้นจาก http://m.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1422624007.
- ฟ้อง “แกรมมี่-ลาบานูน” เรียกค่าลิขสิทธิ์ 50 ล้าน. (2559). *โพสต์ทูเดย์*. สืบค้นจาก <http://www.posttoday.com/ent/thai/415641>.
- ภัทรดา พินิจคำ. (2535). *กฎหมายและการบริหารจัดการเก็บค่าตอบแทนการใช้ผลงานทางดนตรีกรรม*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ และสมบุญ ศรีประชัย. (2552). *กฎกติกา WTO เล่มที่ 5: ทรัพย์สินทางปัญญา*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- วิช จีระแพทย์ และอำนาจ เนตยสุภา. (2545). *การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ กรณีเปรียบเทียบระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ. วารสารกฎหมายสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 14(1), 137-146.
- อำนาจ เนตยสุภา และชาญชัย อาริวิทย์. (2556). *คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- Caplan, B. (2012). *Navigating us copyright termination rights*. Retrieved from http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2012/04/article_0005.html#1.

World Intellectual Property Organization. (2016). *Berne convention for the protection of literary and artistic works*. Retrieved from http://www.wipo.int/treaties/en/ActResults.jsp?act_id=26.

World Trade Organization: WTO. (2016). *Members and observers*. Retrieved from https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.html.



ภาคผนวก

Section 203: Termination of Transfers and Licenses Granted by the Author

Copyright Law of the United States of America

203 TERMINATION OF TRANSFERS AND LICENSES GRANTED BY THE AUTHOR

(a) Conditions for Termination.—In the case of any work other than a work made for hire, the exclusive or nonexclusive grant of a transfer or license of copyright or of any right under a copyright, executed by the author on or after January 1, 1978, otherwise than by will, is subject to termination under the following conditions:

(1) In the case of a grant executed by one author, termination of the grant may be effected by that author or, if the author is dead, by the person or persons who, under clause (2) of this subsection, own and are entitled to exercise a total of more than one-half of that author's termination interest. In the case of a grant executed by two or more authors of a joint work, termination of the grant may be effected by a majority of the authors who executed it; if any of such authors is dead, the termination interest of any such author may be exercised as a unit by the person or persons who, under clause (2) of this subsection, own and are entitled to exercise a total of more than one-half of that author's interest.

(2) Where an author is dead, his or her termination interest is owned, and may be exercised, as follows:

(A) The widow or widower owns the author's entire termination interest unless there are any surviving children or grandchildren of the author, in which case the widow or widower owns one-half of the author's interest.

(B) The author's surviving children, and the surviving children of any dead child of the author, own the author's entire termination interest unless there is a widow or widower, in which case the ownership of one-half of the author's interest is divided among them.

(C) The rights of the author's children and grandchildren are in all cases divided among them and exercised on a per stirpes basis according to the number of such author's children represented; the share of the children of a dead child in a termination interest can be exercised only by the action of a majority of them.

(D) In the event that the author's widow or widower, children, and grandchildren are not living, the author's executor, administrator, personal representative, or trustee shall own the author's entire termination interest.

(3) Termination of the grant may be effected at any time during a period of five years beginning at the end of thirty-five years from the date of execution of the grant; or, if the grant covers the right of publication of the work, the period begins at the end of thirty-five years from the date of publication of the work under the grant or at the end of forty years from the date of execution of the grant, whichever term ends earlier.

(4) The termination shall be effected by serving an advance notice in writing, signed by the number and proportion of owners of termination interests required under clauses (1) and (2) of this subsection, or by their duly authorized agents, upon the grantee or the grantee's successor in title.

(A) The notice shall state the effective date of the termination, which shall fall within the five-year period specified by clause (3) of this subsection, and the notice shall be served not less than two or more than ten years before that date. A copy of the notice shall be recorded in the Copyright Office before the effective date of termination, as a condition to its taking effect.

(B) The notice shall comply, in form, content, and manner of service, with requirements that the Register of Copyrights shall prescribe by regulation.

(5) Termination of the grant may be effected notwithstanding any agreement to the contrary, including an agreement to make a will or to make any future grant.

(b) Effect of Termination.—Upon the effective date of termination, all rights under this title that were covered by the terminated grants revert to the author, authors, and other persons owning termination interests under clauses (1) and (2) of subsection (a), including those owners who did not join in signing the notice of termination under clause (4) of subsection (a), but with the following limitations:

(1) A derivative work prepared under authority of the grant before its termination may continue to be utilized under the terms of the grant after its termination, but this privilege does not extend to the preparation after the termination of other derivative works based upon the copyrighted work covered by the terminated grant.

(2) The future rights that will revert upon termination of the grant become vested on the date the notice of termination has been served as provided by clause

(4) of subsection (a). The rights vest in the author, authors, and other persons named in, and in the proportionate shares provided by, clauses (1) and (2) of subsection (a).

(3) Subject to the provisions of clause (4) of this subsection, a further grant, or agreement to make a further grant, of any right covered by a terminated grant is valid only if it is signed by the same number and proportion of the owners, in whom the right has vested under clause (2) of this subsection, as are required to terminate the grant under clauses (1) and (2) of subsection (a). Such further grant or agreement is effective with respect to all of the persons in whom the right it covers has vested under clause (2) of this subsection, including those who did not join in signing it. If any person dies after rights under a terminated grant have vested in him or her, that person's legal representatives, legatees, or heirs at law represent him or her for purposes of this clause.

(4) A further grant, or agreement to make a further grant, of any right covered by a terminated grant is valid only if it is made after the effective date of the termination. As an exception, however, an agreement for such a further grant may be made between the persons provided by clause (3) of this subsection and the original grantee or such grantee's successor in title, after the notice of termination has been served as provided by clause (4) of subsection (a).

(5) Termination of a grant under this section affects only those rights covered by the grants that arise under this title, and in no way affects rights arising under any other Federal, State, or foreign laws.

(6) Unless and until termination is effected under this section, the grant, if it does not provide otherwise, continues in effect for the term of copyright provided by this title.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล

อิชยา ศักดิ์เดชะมณี

อีเมล

Issaya.sakdechamane@gmail.com

ประวัติการศึกษา

- นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ปีการศึกษา 2554

- มัธยมศึกษา โรงเรียนราชินี



มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ข้อตกลงว่าด้วยการอนุญาตให้ใช้สิทธิในวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

วันที่ 6 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2559

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) อธิยา คักดิ์เดงมณี อยู่บ้านเลขที่ 1/78
ซอย 12 หมู่ 6 ถนน 12 กิโลเมตรที่ 6 ตำบล/แขวง ประเวศ
อำเภอ/เขต ประเวศ จังหวัด กรุงเทพมหานคร รหัสไปรษณีย์ 10250
เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ รหัสประจำตัว 7570400239
ระดับปริญญา ☐ ตรี ☒ โท ☐ เอก
หลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา - คณะ นิติศาสตร์
ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ” ฝ่ายหนึ่ง และ

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ตั้งอยู่เลขที่ 119 ถนนพระราม 4 แขวงพระโขนง เขตคลองเตย
กรุงเทพมหานคร 10110 ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ” อีกฝ่ายหนึ่ง

ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ และ ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ ตกลงทำสัญญากันโดยมีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิขอรับรองว่าเป็นผู้สร้างสรรค์และเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงานสารนิพนธ์/
วิทยานิพนธ์หัวข้อ ปัญหาการกีดกันทางสังคม ระหว่างผู้ประกอบธุรกิจ
ค้าปลีก กับ ผู้สร้างร้านค้าออนไลน์

ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยกรุงเทพ
(ต่อไปนี้จะเรียกว่า “สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์”)

ข้อ 2. ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิตกลงยินยอมให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิโดยปราศจากค่าตอบแทนและไม่มี
กำหนดระยะเวลาในการนำสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ ซึ่งรวมถึงแต่ไม่จำกัดเพียงการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่
ต่อสาธารณชน ให้เข้าต้นฉบับหรือสำเนาอื่น ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น อนุญาตให้ผู้อื่นใช้
สิทธิโดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยหรือไม่ก็ได้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน หรือการ
กระทำอื่นใดในลักษณะทำนองเดียวกัน

ข้อ 3. หากกรณีมีข้อขัดแย้งในปัญหาสิทธิในสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์ระหว่างผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิกับ
บุคคลภายนอกก็ดี หรือระหว่างผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิกับบุคคลภายนอกก็ดี หรือมีเหตุขัดข้องอื่นๆ
เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ อันเป็นเหตุให้ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิไม่สามารถนำงานนั้นออกทำซ้ำ เผยแพร่ หรือโฆษณา
ได้ ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิยินยอมรับผิดชอบและชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิในความเสียหาย
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิทั้งสิ้น

สัญญาฉบับนี้ทำขึ้นสองฉบับ มีข้อความเป็นอย่างเดียวกัน คู่สัญญาได้อ่านและเข้าใจข้อความในสัญญาโดยละเอียดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อให้ไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน และเก็บรักษาไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ.....ผู้อนุญาตให้ใช้สิทธิ
(นางสาว อธิชา สักดิ์เอี่ยม)

ลงชื่อ.....ผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ
(อาจารย์อภิญญา จุลพิสิฐ)
ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดและศูนย์การเรียนรู้

ลงชื่อ.....พยาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤติกา ลิ้มลาวัลย์)
รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ลงชื่อ.....พยาน
(ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี)
ผู้อำนวยการหลักสูตร/ ผู้รับผิดชอบหลักสูตร